د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

(د آزادۍ لپاره یوه مفکوروي طرحه)

جین شارپ

د البرت انیشتین مؤسسه

Download from:aghalibrary.cm

مترجم: **م. رقیب**

د البرټ انشټين د مؤسسې رسالت:

د البرټ انشټين په مؤسسه کښې تل زمونږه دنده په نړيواله سطحه د عدم تشدد د مبارزې مطالعه او په نښتو کښې ئې د ستراتيژيکي استعمال رواجول دي.

دا مؤسسه متعهده ده چې:

- د ديموکراتيکو مؤسسو او آزاديو نه دفاع کوي.

- د ديکتاتورۍ، ظلم،او ټولنيزو وژنو سره به مخالفت کوي.

- او د سياسي هدفونو د لاس ته راوستلو لپاره پر تشدد، د يوې وسيلې په حيث تکيه کولو باندې کموالی راولي.

پورتني دندې په دريو لارو تر سره شوي:

- د عدم تشدد د مبارزې د اصولونو تحقيق، او د پاليسيو د مطالعاتو هڅول او په تيرو وختونو په مختلفو نښتو کښې د هغوی استعمال.

- ددې مطالعاتو د نتيجونه خلک د خپرونو، کنفرانسونو، او د ډله ئيزو ارتباطي وسائلو په ذريعه خبرول.

- د عدم تشدد د مبارزې د ستراتيژيکي قدرت په هکله هغو ډلو ته سلا او مشورې ورکول،چې په نښتو کښې را ګير دي.

د بخښونکي او مهربانه خدای په نامه

ددې کتاب ټول حقوق د البرت انیشټین
مؤسسې سره محفوظ دي.

د کتاب پېژند نه

د کتاب نوم.....د دیکتاتورۍ نه دیموکراسۍ ته

لیکوال.....ډاکټر جین شارپ

پښتو مترجم.....م . رقیب

شمېر.....۵۰۰ ټوکه

د چاپ کال.....۲۰۰۸م ۱۳۸۷ ش

خپرندویه مؤسسه--پېښور.....خاپۍ

مننه

ددې اثر په ترجمه کولو او د مفاهيمو په روښانه کولو کې له ما سره زما ګراني لورجميلې اود پښتو دمناسبو لغاتو په پيداکولو کې زما محترم ملګری عبدلکافي رسولي ګټورې مرستې کړې،چې زه د دواړو نه د زړه له کومې مننه کوم.

م . رقيب

عنوان .....مخ

د مترجم سریزه ۷

د لیکوال سریزه ۹

لومړی فصل ۱۲
له دیکتاتوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله
تلپاتې ستونزه
آزادۍ د تشدد د لارې نه
کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي
له حقیقت سره مخامخ کېدل

دویم فصل.....۱۹
د مذاکرو ګټې او محدودیتونه
تسلیمیدل، د مذاکراتو د لارې نه
په مذاکراتو کې قدرت او عدالت
د توافق وړ دیکتاتوران
څرنګه سوله؟
د امیدوارۍ لپاره دلیلونه

دریم فصل ۲۶
قدرت له کومه راځي(دقدرت منابع)
د بیزوګانو د خاوند کیسه
د سیاسي قدرت ضروري سرچینې
د دیموکراتیکې قوتونو مرکزونه

څلورم فصل.....۳۲
دیکتاتوري خپله کمزورتیاوې هم لري
د دیکتاتوریو کمزورتیاوې
د دیکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

پنځم فصل.....۳۶
د قدرت استعمال(په کار آچونه)
د سیاسي سر غړوني خاصیتونه
د عدم تشدد د مبارزې د کار ډول
د عدم تشدد وسلې او انضباط
څرګندتیا،محرمیت او لوړ معیارونه
د قدرت د اړیکو انتقال
د بدلون څلورم میکانزم(لارې چارې)
د سیاسي سرغړوني آزادي بخښونکي نتیجې
د عدم تشدد د مبارزې پېچلتیا

شپږم فصل..... ٤٦
ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا
پر واقعيت باندې ولاړ پلان جوړونه
د پلان جوړولو په مقابل کې موانع
په ستراتيژيکي پلان جوړولو کې څلور مهم اصطلاحات

اوم فصل..... ٥٣
د پلان جوړولو ستراتيژي
د وسايلو انتخابول
د ديموکراسۍ(آزادۍ) لپاره پلان جوړول
خارجي مرستې
د لويې ستراتيژۍ تنظيمول
د مبارزې لپاره د ستراتيژيو طرح کول
د همکارۍ د نه کولو د عقيدې خپرول
ځپل کيدل او مقابل اقدام
دستراتيژيکي پلان عملي کول

اتم فصل..... ٦٣
د سياسي سر غړونې پکار آچول
ټاکل شوی مقاومت
علامتي(سمبوليک) زور آچونه
د مسئوليت ويشل
د ديکتاتور قدرت په نخښه کول
په ستراتيژۍ کې بدلون

نهم فصل..... ٦٩
د ديکتاتورۍ تجزيه کول
د آزادۍ خپرول
په مسئوليت سره د بريالیتوبونو اداره کول

لسم فصل..... ٧٤
د دوام لرونکې ديموکراسۍ بنسټ
د کودتاوو مخنيوی.
د اساسي قانون مسوده(لومړی ليک)
ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره
يو غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې ١٩٨ ميتودونه..... ٧٩

د ليکوال په اړه..... ٨٩

د مترجم سريزه

نن سبا بشري ټولنه د ځمکې پر مخ رنګارنګو طبيعي،اجتماعي، اقتصادي،او نورو ګوابنونو سره مخامخ ده. که د يوې خوانه د ځمکې د کرې د تودوخي درجې لوړيدل،د نفوسو د شمېر زياتيدل، د اومو موادوکميدل او نور عوامل د انسانانو ژوند په کلکه تهديدوي،له بلې خوا کورنۍ بې عدالتي،ديکتاتوري او بين المللي استکباراو تجاوز په نړۍ کې يو خطرناکه بحران رامنځ ته کړی دی.په هيوادونو کې د ننه کله يو خاص اقليت په چل ول او يا زور د اکثريت حق غصب او د دوی په برخليک لوبې کوي. او همدارنګه په بين المللي چوکاټ کې زورور او لوی هيوادونه کمزوري او کوچني هيوادونو باندې توطئې او تجاوزونه کوي،ددوی خاوره اشغالوي،خلک يې مريان او په مادي او معنوي شته يې لوټ او تالان ګډوي.

په دواړو حالتونو کښې د کورنۍ ديکتاتورۍ او يا بهرني تجاوز او اشغال په مقابل کې

محکوم ملتونه درې دريځونه نيولی شي:

لومړی ديکتاتور ته تسليمېدل او ورنه اطاعت کول،يعنې د خپل ټولو حقونو نه تيريدل او ناروا ته ځان سپارل چې البته دا يو غوره اقدام نشي ګڼل کيدای.

دويم: د ديکتاتورۍ او اشغال په مقابل کښې د وسله والې او تشدد لاره ټاکل، چې که ورته پوره ځير شو دا هم د بريالیتوب،ظلم او ديکتاتورۍ د نسکورولو لپاره يوه مناسبه لاره نه ده. ځکه چې دواړه، ديکتاتوراو بهرني يرغلګر، د تشدد او وسله والې جګړې په وسايلو کښې پر ازادي غوښتونکو تل تفوق لري. ددې لپاره چې دوی منظم وسله وال پوځونه او رنګارنګ د وژنې او ځور وسايل په واک کې لري،چې ازادي غوښتونکي ور سره سيالي نشي کولی. نو وسله واله جګړه هم يو اغيز ناکه لار نشي ګڼل کېدلی.

دريم: د عدم تشدد مبارزه او همکاري نه کولو طريقه ده،چې د محکومو ولسونو په پوره توان کې دی،چې که په معقوله توګه طرح او سم په کار واچول شي،هرومرو به

دځپل شوو ولسونو په بريالیتوب او آزادۍ تمام شي. نو د عدم تشدد مبارزې او د همکاري نه کولو لارې ديکتاتورۍ او اشغالګر ته د تسليميدلو او يا ورسره د وسله والې جګړې پرځای يوه معقوله انتخاب دی.

د عدم تشدد جګړه د مبارزې يوه عملي او فعاله ډول دی،چې په جنوبي اسيا کښې تاريخي سابقه لري او د شلمې پيړۍ په نيمايي کې ددې سيمې نه د انګريزانو د شړلو

په جګړه کې ورنه په بريالیتوب کار اخستل شوی دی. د آزادۍ دا لوی جنګ په هندوستان کې د کانګرس ګوند د ګاندي تر لارښونې او په پښتونخوا کې خدايي خدمتګارو د باچا خان تر با کفايته مشرتوب له ډيرو سرښندونو او فداکاريو وروسته

وګاټه او د انګريزي ښکيلاک بېرستنه يې له دې سيمې نه ورټولې کړې. ددې مبارزې په دوران کې پښتانه خدايي خدمتګار، د عدم تشدد د جګړې د انضباط او اصولو ته خپله وفاداري په اثبات ورسوله. نو سره له دې چې پښتون قام د تورې او تشدد په استعمال کې ښه مهارت او لوړ شهرت لري،د عدم تشدد د اصول په پکار آچولو کې يې هم پوره استعداد ښودلی اوپه اسلامي نړۍ کې يې په بريالیتوب سره تطبيق کړی دی،نو د خدايي خدمتګارو تعليمات او تجربه په راتلو نکې کې د پښتنو د کلتوري،اجتماعي،اقتصادي او سياسي پرمختګ او يووالي لپاره د لارې يو روښانه مشال کيدای شي.

همدارنګه، افغانانو له روسانو سره د خپلې لس کلنې خونړۍ جګړې په دوران کې په پراخه ډول د عدم تشدد د جګړې د ډيرو ميتودونو نه لکه اعتصاب، همکاري نه کول او سياسي سرغړونې او نورو اصولونو نه ګټه آخيستې، چې په افغانستان کښې د روسانو د ماتې غټ عامل بلل کيږي.

پښتانه وايي،چې(مار مړ او کوتک هم مات نشي) نوکه د يو هدف لاس ته راوستل له وسله والې جګړې او وينې توئيدنې پرته د عدم تشدد د مبارزې له لارې ممکن وي، نو د خطرناکو وسلو استعمال ته چې د زيات شميرانسانانو د ژوند په تباه کولواو نورو ورانيو تمامیږي څه ضرورت؟

د معاصرې نړۍ لوی متفکر او د اجتماعي علومو پياوړی عالم ډاکټرجين شارپ،چې د عدم تشدد د مبارزې، همکاري نه کولو او سياسي سرغړونې په موضوعاتو باندې د نيمايي پېړۍ نه زيات علمي تدقيقات او مطالعې کړي، په دې رسالې کې"د ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته" خورا په زړه پورې، پر واقعيت ولاړ او علمي لارې چارې تجويز کړي،چې د سم تطبيق کولو په صورت کې،به ملتونو او هيوادونو ته هرومرو آزادي او خپلواکي وګټي.

ددې رسالې مطالعه به يقيناً لوستونکو ته قناعت ورکړي،چې دا رساله د آزادي غوښتونکو مبارزو لپاره يو آغيزمن، علمي او عملي اثر دی.

په درناوي، م . رقيب

د لیکوال سریزه

په انساني ټولنو باندې د دیکتاتوریو د واکمن کېدلو مخنیوی او د موجوده دیکتاتوریو ویجاړول، د ډیرو کلونو راهیسې یو زما د لویو اندېښنو څخه ؤ. دا اندېښنې ددې عقیدې نه روزل شوي ؤ، چه انسانان باید د استبدادي رژیمونو تر واک دهغو د ناوړو آغیزو لاندې له مینځه لاړ نشي. د انسانانود آزادیو اهمیت او د د یکتاتوریو د خاصیت (د ارسطو نه تر د استبدادي حکومتونو تحلیلونه) او د ډیکتاتوریو د تاریخ (مخصوصاً دنازي جرمني او ستا لیني سیستمونو) مطالعې زما داعقیده ئې لاهم تقویه کړه.

وروسته د کلونو نه، راته د هغو انسانانو د پېژند ګلوی فرصت لاس ته راغی چه د نازیا نو د حکومت لاندې ځوریدلي وو، او پدې کښې داسې کسان هم وو چه د ډلئیزو بندیخا نو نه ژوندي راوتلي وو. په ناروي کښې مې داسې کسان ولیدل چه د فا شیستي حکومت په مقابل کښې ئې د مقاومت نه ژوندي پاتې شوي ، او د هغو د برخلیک نه هم خبر شوم چې خپل ژوندونونه ئې د لاسه ورکړي وو.

. په مختلفو هیوادونو کښې، د کمونیستي حکومتونو د وحشت او ترور نه اکثرأ د کتابونو او د شخصي تماسونو له لارې مې معلومات تر لاسه کړل. ځرنګه چه په کمونستي نظامونو کښې دیکتاتوری د ظلم او استثمار نه د خلاصون په نوم پر خلکو تحمیل شوي وو نو ما ته په خاصه توګه زورونکې او دردونکې ؤ.

د ننی ورځې د دیکتاتوریو حقایق، په دې ډیرو نژدیو لسیزو کښې، د هغو هیوا دونو د وګړو د لیدنو کتنو د لیارې نه، چه د استبدادي حکومتونو لاندې لکه پانامه، پولیند، چلي، تبت، او برما اداره کیږي ، نور هم راته روښانه شوي دي.

د دیکتا توریو د تېر ایستونکو خاصیتونو نه مې اکثرأ ځورونکي درک، د تبت د خلکو نه چه د چینائي کمونست تیري کونکو سره مبارزه کوي، روسانو چه د ۱۹۹۱ کال، د سخت دریزو کودتا ئې ناکامه کړه ، او تایلیندیانو چه د عدم تشدد د لارې نه د پوځي حکومت د بېرته راګرځېدلو نه مخنیوی کړي وو تر لاسه کړ.

ځرنګه چه د ظلمونواو تیریو په مقابل کښې مې د کرکې احساس ډیریده، د هغو کلکو اتلولیو لپاره چه د باور نه کونکي زړه ورو سړو او ښځو له خوا نه ښودل کېده،ورسره جوخت دهغو ځایونو په لیدلو ځما د قدردانی احسا س تقویه کېده، چیرته چه خطرونه لاهم زیات وو،خو سر غړونې او مقاومتونه د خلکو له خوا نه همغسې دوام درلود. زما له خوا نه په لید ل شوو ځایونو کښې د نوریګې د حکومت لاندې پانامه ; د شوروي اتحاد د دوامداره فشار لاندې، په لیتواني کښې ویلینوس ; په پیکنګ کښې د تیانا من میدان، د آزادي غوښتونو د مظاهرو په وخت، او هم کله چې لومړنی زغرلرونکې واسطه په هغه برخلیک جوړونکې

شپې میدان ته ورننوتل ; او په مانرپلاو"آزاده برما " کښې د دیموکراتیکو قوتونو ځنګلي قرارګاه شامل دي.

ځنې وختونه مې ماتې خوړلي ځایونو، لکه په ویلینوس کښې د تلویزیون برج او هدیره، د لاتویا دجمهوریت په پلازمېنې کښې ریګا، چیرته چې خلک وژل شوي وو، د شمالي ایطا لیا د فرارا مرکز،په کوم ځای کښې چې فاشیستانو مخالفین ئې په صفونو درولي او وژلي وو، او یو ساده هدیره په مانرپلاو کښې چې دداسې سړو د جسد ونو نه ډک ؤ چې د مړینې لپاره دیر ځوان وو،وکتل. دا مرګونه اوورانې، هغه دردونکي واقعیتونه دي چې هرې د یکتاتورۍ ئې شا ته پریږدي.

دې مفکورو او تجربو راته امیدواري پیدا کړو چې ښائي د دیکتاتورۍ مخه نیول به ممکن وي.

دارنګه چې په مقابل کښې ئې بریالۍ مبارزه کولی شي چې بې له دوه اړخیزو درندو انساني تلفاتو،موجوده دیکتاتورۍ ړنګ او د هغې د ایرو نه د نوي استبداد د راجیګېدو مخنیوی وشي.

د ډیرو آغېزمنو لارو د پیدا کولو لپاره ما زیار ایستلي چې په ډېر دقت او احتیاط فکر وکړم

چې څرنګه دکتاتورۍ په بریالیتوب سره د ډېروممکنو لږو کړاونو او انساني ضایعاتو ویجاړولی شو.

پدې هلو ځلو کښې د ډیرو کلونو د مطا لعاتو په ترڅ کښې ما دیکتاتوریو، مقاومتي نهضتونو،

انقلابونو، سیاسي افکارو، حکومتي سیستمونو او په خا صه توګه د عدم تشدد پر واقعیت ولاړومبارزو ته پاملرنې کړي دي.

دا اثر ددې هلو ځلو نتیجه ده. زه پوره باور لرم چې دا یو بشپړ لار ښودنه نه ده. لاکن ښائي چې دا داسې تعلیمات ارائه کړي چې د آزادۍ غوښتونکو حرکتونو لپاره د فکر کولو او پلان جوړولو په برخه کښې مرسته، او داسې آزادي غوښتونکې نهضتونه مینځ ته راولي چې ډېر آغیز من او زورور وي، چې بې لدې لارښودنو نه به ئې مینځ ته راتګ هیڅ ممکن نه وي.

د ضرورت او قصدي انتخاب له مخې دا کتاب په عمومي توګه د موجوده دکتاتوریو د له مینځه وړلو، او د نوو د یکتاتوریو نه، په مخنیوي کولو باندې زور آچولی دی. زه ددې صلاحیت نلرم چې یو مفصل تحلیل او طرزالعمل د یو خاص هیواد لپاره وړاندې کړم. سره لدې، زه امید لرم چې دا عمومي تحلیل د ډیرو ملتونو لپاره چې په خواشینۍ سره، د استبدادي حکومتونو سره په اخ او ډب آخته دي ګټور واوسي. هغوی به ددې نظریاتو مواد د خپلو

خاصو شرایطو لپاره وخیړي، او ځان پوه کړي چې څومره ددې تعلیماتو عمده نظریات ددوی د مبارزې لپاره مناسب دی او یا ورته د تغیر ورکولو ضرورت دی.

ددې کتاب په لیکلو کښې زه د ډیرو کسانو نه مدیون یم، او د هغو د مرستو نه د زړه له کومې

مننه کوم. بروس جینکنز زما مخصوص مرستیال، ډیر زیات ارزښتناکې همکارۍ ، په محتویاتو، د مسائلو په تشخیص او وړاندې کولو ، د ارزښتناکو وړاندیزینو د ډیرو پیچلو مطالبو په ساده کولو،او د کتاب د ترتیب او تنظیم په برخه کښې ئې کړی دی. د استفان کوډي نه د هغه د کتاب د تصحیح کولو لپاره مننه کوم. ډاکټر کرستوفر کروګلر، او رابرټ هلوي دواړو ګټور وړانیزونه او انتقادونه د کتاب په متن باندې کړي دي. ډاکټر هازل مک فرسون او ډاکټر پاتریشیا پارکمن، په ترتیب د افریقې او لاتینې امریکې د منازعاتو په هکله ما ته معلومات راکړي دي.

که څه هم ددې اثر په لیکلو کښې د ډېرو کسانو د مرستو ، حمایو ،او مهربانیو نه ګټې آخستل شوي، لاکن د ټولو تحلیلونو او نتیجه ګیریو مسئولیت شخصأ ما پورې اړه لري.

ددې کتاب په هیڅ برخه کښې ندی ویل شوی چه د دیکتاتوریو سره مبارزه یوه آسانه او ارزانه هڅه ده. د مبارزې ټول شکلونه خپلې ځانګړې پیچلتوب او تاوانونه لري، او د دیکتاتورانو سره جګړه البته تلفات آړوي. سره لدې،دا زما هیله ده چه دا اثرد مقاومت رهبرانو سره مرسته وکړي چې داسې ستراتیژۍ طرح کړي چې ددوی د قدرت اغیزه ډیر زیات او د هدفونو د لاس ته راوستلو په مبارزو کښې ئې تلفات ډیر لږ کړي. دا تحلیل داسې هم باید تعبیر نشي چې کله یو دیکتاتور له مینځه ځي نو دنیا به ټول، ګل او ګلزار ،او کړاونه به ګرد سره، ورسره یو ځای ورک شي. خو په خوا شینۍ سره باید ووایو،چې داسې نه ده، او د هیڅ دیکتاتورۍ سقوط د یو بشپړ هوسا ټولنې د جوړیدو سبب نه ګرځي. بلکه د زیار او زحمت او اوږدو هلو ځلو لپاره لار جوړوي چې یو عادلانه، ټولنیز، اقتصادي، او سیاسي اړیکې خلق ،او د بې عدالتۍ او استبداد ټولې جړلې له بیخه وباسي. زه هیله لرم چې دا لنډ تحلیل د استبداد او دیکتاتوریو د له مینځه وړلو لپاره ټولو هغوولسونو لپاره ګټور ثابت شي، چې د استبداد د سلطې لاندې ژوند کوي او د خپلې آزادۍ او خپلواکۍ لپاره مبارزه کوي.

جین شارپ

٦ اکتوبر، ١٩٩٣

د البرټ انیشتین مؤسسه

لومړی فصل

د ډیکټاټوریو سره په واقعیت باندې ولاړه مقابله:

پدې نژدیو کلونو کښې،ډیر استبدادي رژیمونه، که ئې کورنی ببخ او یا بهرنی منشأ درلود ل ، د متشکلو او مجهزو خلکو د مبارزو پر مخ یا پوره ویجاړ او له مینځه تللي او یا کمزورې شوي دي. اکثراً لیدل شوي چه خورا قوي او مستحکمې ډیکټاټورۍ د خلکو د ډله ایزو سیاسي، اقتصادي، او ټولنیزو سر غړونو او مقاومتونو نه ئې ماتې خوړلي او نسکوره شوي.

د ۱۹۸۰ کال د لسیزې نه راپدیخوا ډیرې دیکتاتورۍ، په استوني، لاتویا، او لیتواني، پولیند،ختیزه جرمني،چکوسلواکیا، او وسلوینیا، مدغاسکر،مالي، بولویا، او پلپاین کښې د خلکو د سیاسي سر غړونکو مبارزو نه ئې ماتې خوړلي دي. د استبداد په مقابل کښې سر غړونکې مبارزې په نیپال،زمبیا، جنوبي کوریا، چلي، ارجنټاین، هیتي، برازیل، یوروګوای، ملاوي، تایلینډ، بلغاریا،هنګري، زایر، نایجیریا، او د پخواني شوروي اتحاد په مختلفو برخو کښې (خصوصآ دسخت دریزو د ۱۹۹۱ کال د آګست د میاشتې د کودتا په شنډولو کښې خورا مهم رول ولوباوه.)آزادي بخښونکې نهضتونه ئې پر مخ بیولي دي.

بر سیره پر دې، پدې نژدې کلونو کښې په چین، برما، او تبت کښې ډله ایزې سیاسي سر غړونې صورت نیولي دي. که څه هم دا مبارزې، دیکتاتورۍ او یا بهرنی اشغال ئې پای ته نه دي رسولي، خو بیا هم مستبد رژیمونه ئې بین ا لمللي ټولنې ته رسوا،او هم د خلکو لپاره ئې د سیاسي سر غړونې په اړه ارزښتناکې تجربې پر ځای پریښي دي.

په یقین سره پدې هیوادونو کښې، د دیکتاتوریو ړنګېدل هلته نور مشکلات لکه فقر، جنایت،اداري نیمګړتیاوې، د ژوند د چاپیریا ل ورانی، چه اکثرآ د استبدادي رژیمونو میراث وي پای ته ونه رسول. خو بیا هم ددې دیکتاتوریو سقوط، د استبداد ځپلو پرګنو رنځونه ئې تخفیف، او د هیواد د بیا رغونې، د پراخې سیاسي خپلواکۍ، شخصي آزادۍ، ټولنیز عدالت لپاره ئې لاره اواره کړه.

تلپا تې ستونزه:

رښتیا په نړۍ کښې، په تیرو وروستیو لسیزو کښې د انسانانو لا د پراخې خپلواکۍ او آزادي غوښتنې خوا ته تمایل پیداشوی.

د آزادۍ د کور د مؤسسې[۱]، د احصایې له مخې چه هر کال، د سیاسي حقوقو او مدني آزادیو په برخه کښې کلنۍ سروې برابروي او هیوادونه پدې معیارونو ویشي پدې لسو ورستیو کلونو

[۱] Freedom House

کښې د هغو هیوادونو شمېر چه د نړۍ په ګوټ ګوټ کښې آزاد ګڼل شوي ډېر زیات شوي دي.

د هیوادونو ویش د کال او سیاسي وضعیت پر اساس

کال	آزاد	قسماً آزاد	غیر آزاد
۱۹۸۳	۵۵	۷٦	٦٤
۱۹۹۳	۷۵	۷۳	۳۸

لاکن دا زړه خوښونکي پالیسي د نړۍ د هغې برخې د ځیرنې لپاره چې د استبدادي شرائطو لاندې ژوند کوي رښتیني وضعیت غوره کوي. د کال ۱۹۹۳ په جنوری کښې د نړۍ د ٥,٤٥ میلیاردي ټولنې نه په سلو کښې ۳۱ د هغو حکومتونو د ډار لاندې ژوند کاوه چې پدې جدول کښې"غیر آزاد" ګڼل شوي دي. دا هغه هیوادونه دي چې ډیر سخت سیاسي محدودیتونه لري او پکښې د مدني آزادیو نه تخلف کیږي. دا، ۳۸ هیوادونه او ۱۲ منطقې چې د" غیر آزاد" په ډله کښې دي، لکه برما او سوډان د نظامي دیکتاتورۍ لاندې، عنعنوي مستبد پاچاهي رژیمونه (لکه سعودي عربستان، او بوټان)، حاکمې سیاسي ډلې (لکه چین،عراق، شمالي کوریا) خارجي اشغالګران لکه تبت او ختیز تیمور، او یا انتقالي حکومتونو ځنې عبارت دي.

اوس ډیر هیوادونه د چټکو اقتصادي، سیاسي او اجتماعي بدلونونو په حالت کښې دي. که څه هم د "آزادو" هیوادونو شمېر په تیرو لسو کلونو کښې ډېر شوي، ولې بیا غټ خطر شته چې دداسې چټکو بنسټیزو بدلونونو سره، ډېر هیوادونه به مخالفې لوري ته ولاړ شي ، او د دیکتاتورۍ ځنې نوې ډولونه سره آخته شي. نظامي ډلې، قدرت غوښتونکي اشخاص ، انتخاب شوي رسمي کسان او عقیدوي سیاسي ډلې په وار واربه هڅې وکړي چه خپلې غوښتنې پر خلکو تحمیل کړي. کودتا ګانې اوس او په راتلونکي کښې به عموماً پېښیږي، او ډېر شمېر خلک به د اساسي، سیاسي اوبشري حقونو نه محروم کړی شي.

له بده مرغه، تېر وختونه اوس هم له مونږ سره دي. د دیکتاتورۍ د جنجال مسئله ژوره ده. خلک په ډیرو هیوادونو کښې په لسګونو کلونو یا پېړیو د کورنۍ او یا د باندني استبداد لاندې اوسیدلي.

د قدرت خاوندانو او حاکمانو ته اکثراً مطلق اطاعت له ډېر پخوا نه تلقین شوي دی . په افراطي حالاتو کښې، د ټولنې د کنترول لپاره،دولت یا حا کمه ډله اجتماعي،سیاسي، اقتصادي، او حتي دیني مؤسسات چې د دولت د اقتدار د حوضې نه د باندې هم دي قصداً کمزوری، د لاس لاندې او حتي د رژیم د یوې نوې مؤسسې په رنګ ئې اړوي. په داسې حالاتو کښې د هیواد نفوس اکثراً په ځانګړي افرادو ببلیږي چې د آزادي غوښتونکي د ګډ کار،باور هم یو پر بل نشي کولی، او حتي پر خپل ابتکار هم کوم ګام نشي آخستلای. په نتیجه کښې، خلک کمزوري کیږي،د هغوی پر ځان باور، او د مقاومت توان له مینځه ځي. ډیر ځل خلک دومره ډاریږي چه خپل نفرت د مستبد رژیم نه او خپله تنده د آزادۍ لپاره حتي خپل نژدې دوستانو ته هم نشي څرګندولی. اکثراً خلک ډیر زیات ډاریږي چې په جدي توګه د عمومي مقاومت په هکله فکر وکړي، او وائي "چې مقاومت څه ګټه لري؟ ". په نتیجه کښې دوی بې هدفه رنځونه او نا امیده راتلونکې سره مخامخ کیږي.

نن سبا د دیکتاتوریو وضعیت د پخوا نه هم ډیر خراب شوی دی. پخوا ځنې کسان مقاومت ښودل او هم لنډ مهاله مجموعي احتجاجونه او مظاهرې د خلکو له خوا صورت نیول. تا به ویل چه په خلکو کښې په موقتي توګه څه تازه روح زغلېدلې وه. کله به وګړي او یا ډ لګیو، زړور ولې کمزوري حرکات اجرا کوي، چه ځنې قواعد ئې عملي کړی او یا ئې د مقاومت شتوالی نه ئې ښودنه کړی وي. که څه هم دا حرکتونه لوړ اصالت به درلودل ، ولې اکثراً دا راز مقا ومتونه ددې لپاره چې د خلکو د ډار او اطاعت عا دت چې د مستبدو رژیمونو د مینځه وړلو لپاره لازمي شرط دی کافي نه ؤ. له بده مرغه، دا ډول حرکتونه، نه یوازې نه بریالي کېدل،بلکه هیله ئې هم د خلکو په زړونو کښې نه پیدا کول، حتي ځنې وخت رنځونه او وژنې هم لا پسې ډیرول.

آزادي د تشدد د لارې نه:

په دغسې حالاتو کښې، څه باید وشي؟ هغه څرګندې لارې چه اول ځل فکر ته راځي، بې ګټې ښکاري. د اساسي قانون او عدلي موانع، عدلي پرېکړې، او د عوامو افکار عادتاً د دیکتاتورانو له خوا نه د پام وړ نه ګرځي. په ښکاره ډول، ظلمونه، شکنجې، د خلکو بې درکه کېدل ، او وژنو ته کتل, خلک دي نتیجې ته رسوي چه یواځې تشدد دیکتاتورۍ پاي ته رسولي شي. کله سره لدې چه د قواو انډول د دیکتاتورانو په ګټه وي ،بیا هم پاریدلي قربانیان ځانونه سنبال کړي چه ظالم دیکتاتورسره په هره وسیله چه کولی شي جنګ وکړي. دا رنګه خلک اکثراً په زړورتیا سره د لوړو انساني تلفاتو او سختیو د ګاللو سره جنګیدلي دي. ددوی لاس ته راوړنې کله د پام وړ او ډیر وچت وي، خو په ډیرو کمو حالاتو کښې دوی آزادي ګټلي دي. په تشدد سره سر غړونې او جګړه کیدلی شي چې د دیکتاتور له خوا نه د کلک ځپلو سبب وګرځي چې اکثراً خلک به د پخوا نه ډیر بې وسې کړي.

د تشدد د لارې انتخاب دليل هر څه چې وي، خو بيا دا يو څرګند واقعيت دی‌چې: د تشدد لاره غوره کول دا معنې لري چې د مبارزې په داسې ډول مو زړه تړلی چې په هغې کښې نژدې د ټولو اړخونو نه استبداد تل تفوق لري. ديکتاتوران داسې مجهز دي چې دوی تشدد په لويه پيمانه کارولی شي. که څه هم، آزادي غوښتونکي که د اوږدې يا لنډې مودې لپاره مقاومت هم وکړي په پای کښې تريخ پوځي واقعيت به تحقق ومومي او مقاومت به ټوټې ټوټې شي. ديکتاتوران تقريباً تل په پوځي وسلې او تجهيزاتو، جبه خانه، انتقالات، او د پوځي قوت په شمېر کښې تفوق لري.او آزادي غوښتونکي، سره له زړورتوبه هيڅکله د هغوی انډول نشي کېدلی.

کله چې د جګړې معمولي شکل غير عملي وپېژندل شو ځنې مخالفين بيا داړئيزو جګړو ته مخه کوي. په هر حال، داړه ئېز جنګونه هيڅکله د ځپل شوو خلکو لپاره کومه ګټه نه درلوده او ديموکراسي لورې ته ئې لارښودنه نه ده کړې. داړه ئېز جنګونه د حل يوه روښانه لاره نشي کېدلی خصوصاً کله چې د خپلو خلکو باندې د درانده تلفاتو سبب ګرځي. سره له تائيدونکي نظرياتو او ستراتيژيکي تحليلونو او ځنې اوقات بين المللي حمايې دا لاره د ناکامۍ نه مخنيوی نشي کولی. داړه ئېزجنګونه اکثراً ډېر زيات اوږدير. ملکي خلک اکثراً د اقتدار لرونکي حکومت له خوا د ډيرو انساني کړاونو سره د خپلې اصلي ټاټوبي نه بې ځايه کيږي. حتي که داړه ئيزې جګړې بريالی هم شي اکثراً ښکاره اوږد مهالې منفي جوړښتي عواقت لري.

فوراً نوی حکومت د ځان د ساتنې او متقابل تدابيرو لپاره نور هم ديکتاتوري کيږي. که ګوريلايان په پای کښې بريالي شي، د نظامي قوتونو د مرکزيت د پراخه کولو او د تولنې د خپلواکو ډلو او مؤسسو د کمزورې کولو او يا د مينځه تللو له آغيزې نه نوی رژيم د خپل مخکيني رژيم نه ډېر ديکتاتور کيږي. بيا به د ديکتاتورۍ مخالفين ددې نوې استبداد د مينځه وړلو لپاره بله نوې لاره ولټوي.

کودتاوې،انتخابات او بهرني ژغورونکي:

د يو پېژندل شوې منفور رژيم د لرې کولو لپاره ښائي چې نظامي کودتا نسبتاً ډېر آسان او چټکه لار ښکاره شي. خو په عمل کښې ددې لارې سره سخت مشکلات شته. د ټولو نه مهم دادی چې دا د قدرت نا مناسبه ويش د خلکو او د هغې ممتازې ډلې چې حکومت او د هغې وسله واله قوا په لاس کښې لري همغسې پاتې کيږي. د ځانګړي اشخاصو او ډلو لرې کول د حکومتي مقاماتو نه ډېر امکان لري چې محض د بلې ډلې د پاره د هغوی د ځای د نيولو لاره اواره کړی. په نظري توګه، دا نوې ډله ښائي چې په خپل حرکاتو کښې ملايم او په محدوده اندازه ديموکراتيکو اصلاحاتو ته غاړه کښيږدي، خو سره لدې، ددې برعکس احتمال لري چې تحقق ومومي.

وروسته د خپل د موضع د تحکیمولو نه ښائي چې نوې ډله د پخوانۍ ډلې نه ډېر بې رحمه او په قدرت مین وي. په پای کښې، نوې ډله چې ورته خلکو سترګې نیولي وو، بې له د ینه چې د بشري حقوقو او یا دیموکراسۍ پروا وکړي هر څه چه ئې زړه وغواړي, کوي به ئې. نو دا یو قبلونکې ځواب د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نشي کېدلی.

ددیکتاتورۍ لاندې انتخابات د یو مهم سیاسي تغیر د وسیلې په حیث وجود نلري. ځنې دیکتاتوري رژیمونه ، لکه د پخواني شوروي اتحاد د اداري لاندې په شرقي بلاک کښې ددې لپاره چې دیموکراتیک ښکاره شي نمایشي انتخابات تر سره کوي. دا انتخابات اصلاً سخت کنترول شوي ټولپوښتنې وي، چې د هغه کاندیدانو لپاره چې د دیکتاتور له خوا نه تعین شوي د خلکو تائید واخلي. دیکتاتوران چې د فشار لاندې راشي نو ځنې وختونه نوي انتخاباتو ته غاړه ږدي، خو بیا ملکي ګوډاګیان د حکومت په مقامونو ځای پر ځای او تیر ایستنه کوي. که مخالفو کاندیدانو ته اجازه ورکړي، چې په انتخاباتو کښې ګډون وکړي او فرضآ هغوی انتخابات وهم ګټي، له نتیجې نه به په آسانۍ سره مخ واړول شي او"بریالۍ" کاندید به وډارول، یا بندي او حتي اعدام شي. لکه چې په۱۹۹۰ کال کښې په برما، او په ۱۹۹۳ کال کښې په نایجریا کښې واقع شو. دیکتاتوران به هیڅکله ونه غواړي چې دارنګه انتخاباتو ته اجازه ورکړي چې هغوی د خپل د باچاهی د تخت نه راوغورځوي.

اوس ډېر خلک د ظالمو دیکتاتوریو لاندې کړیږي ،او ځینې کسان بهرني هیوادونو ته د ځان د ژغورنې لپاره وتلي دي. دوی باور نه کوي چې دا د ظلم لاندې کړیدلي خلک ددې توان ولري چې پخپله د اسارت نه ځان خلاص کړي او فکر کوي، چې یواځې د نورو په اقدام باندې دوی نجات موندلی شي. دوی عقیده لري چې یواځې بین المللي مرسته به کافي وي چې دیکتاتوران نسکور کړي. دا نظریه، چې ځپل شوي خلک قادر ندي چې د ځان ژغورنې لپاره مؤثر اقدام وکړي د وخت د یوې مشخصې دورې لپاره څرګندیږي. څرنګه چې بیان شو، اکثرآ ځپلي خلک نه غواړي او مؤقتآ د مبارزې توان هم نلري ځکه چې هغوی په خپل قدرت باندې چې یو ظالم دیکتاتور سره مقابله وکړي باور نلري، او کومه روښانه لاره چې دوی ته نجات ورکړي هم ورته نده معلومه.

پدې شرائطو کښې څرګنده ده چې یو شمېر خلک د خپلې د آزادۍد ارمان تر سره کول په نورو پورې ټرلی بولي. دا خارجي قدرت به یا " د نړۍ عامه ذهنیتونه،" ملګري ملتونه، یو خاص هیواد یا په هیواد کښې د موجود دیکتاتور پر ضد د بین المللي اقتصادي او سیاسي قوانینو تصویبول وي.

دا سیناریو به سترګوته په زړه پورې ښکاره شي، خو په بهرنی ناجي باندې زړه ټرل ډېر خطرناکه عواقب لري. دارنګه اعتماد او زړه ټرانه ښائي کاملا بې ځایه وي، او په حقیقت کښې هیڅ خارجي ناجي به وجود ونه لري چې عملآ دخالت وکړي. او که فرضآ یو خارجي قدرت د اوضاع د بدلولو لپاره راشي، بیا هم نه ښائي چې پرې باور وشي.

دلته په بهرني قدرت باندې د اعتماد او مداخلې په اړه بايد ځينې ترخه واقعيتونو ته اشاره وکړو:

- ددې لپاره چې خپل اقتصادي ګټې مخکښې ويسي اکثر وخت خارجي دولتونه يو ديکتاتور تحمل کوي، او يا حتي حمايه کوي ئې.

- همدارنګه پردي دولتونه، ددې پر ځای چې خپله وعده د بل هدف د لاس نه د ورکولو په بيه تر سره ، او د هغوی د آزادۍ لپاره کومک وکړي، ښائي چې وغواړي ددوی پر سر د ديکتاتور سره معامله وکړي.

- ځينې پردي دولتونه، د يو ديکتاتور په مقابل کښې يواځې هغه وخت اقدام کوي چې د هغه هيواد په اقتصاد،سياست، يا وسله والو قوتونو باندې کنترول تاسيس کړي.

- پردي دولتونه عملآ هغه وخت د يو مثبت مقصد لپاره مداخله کوي، کله چې کورنۍ مقاومت ددیکتاتورۍ په لړزولو پيل کړی وي او د رژيم ظلمونه ئې نړيوالو ته په ډاګه کړی وي.

ديکتاتوری په لومړۍ مرحلې په هيواد کښې د قدرت د ويش د ډول په د ليل خپل ژوند ته دوام ورکوي. د هيواد خلک او ټولنه ډير کمزوري دي چې ديکتاتورۍ ته جدي خطر ورپيښ کړي، او ثروت او قدرت د ډيرو لږو خلکو لاسونو کښې راټول شوی وي. که څه هم ، ديکتاتوري کيدای شي چې د بين المللي اقداماتو نه ګټه واخلي او يا ترې کمزوریشي خو د هغوی د ژوندانه دوام اصلآ داخلي عواملو باندې تړلی دی.

بين المللي فشارونه کيدای شي چې ډير ګټور تمام شي، خو کله چې ديوي زوروري کورنۍ تحريک ملا تړ وکړي. نو بيا د مثال په ټوګه، بين المللي اقتصادي تحريمونه ممنوعيتونه،

د ديپلوماتيکو اړيکو شکول، د يکتاتوري رژيم د بين المللي مؤسساتو نه اخراجول، د ملګري ملتونو د مختلفو برخو له خوا نه محکومول، او نور ډير مرسته کولی شي. سره لدې، د يو زوروري کورنۍ مقاومتي تحريک په نشتوالي کښې د دارنګو اقداماتو صورت نيول به احتمال ونه لري، او که واقع هم شي دومره اغيزناکه به نه وي.

د حقيقت سره مخامخ کيدل :

کله چې څوک وغواړي يوه ديکتاتوري په اغيزناکه ډول او په ډير لږ مصرف نسکور کړي نو دا څلور وظيفې بايد تر سره کړي:

- اول بايد د ځپل شوي خلک اراده، پر ځان باور او د مقاومت کولو وړتيا او مهارت تقويه شي.

- د ځپل شوو خلکو خپلواکه اجتماعي ګروپونه او مؤسسې ،(مذهبي، اقتصادي، کلتوري او نور) بايد تقويه شي.

- د مقاومت يو قوي داخلي قوت بايد ايجاد شی.

- يو جامع او معقول ستراتيژيکي پلان بايد طرح او د آزادۍ د ګټلو لپاره بايد په مهارت سره پکار واچول شي.

د آزادۍ په جګړه ګڼې د مبارزو قوتونو پر ځان باور او کورنۍ ټينګوالی پياوړی کيږي. څرنګه چې چارلس ستيوارت پارنل، په ۱۸۷۹ او ۱۸۸۰ د آيرلينديانو د کرايي په اعتصاب کښې ويلي ؤ;

"په دولت باندې اتکا هيڅ ګټه نه لري.....بايد يوازې پر خپلې ارادې تکيه وکړئ.....يو د بل څنګ ته د دريدلو سره د ځان سره کومک وکړئ.....خپلې کمزورې سره مرسته وکړئ.....يو د بل سره اړيکې ټينګې ګړئ..... ځانونه متشکل کړئ.....او تاسې بايد بريالي شئ.....کله چې دې خپله تقا ضا عملي کولو لپاره تيار کړ، وروسته د هغې نه به عملي شي.

د يو زورور او پر ځان باور لرونکې قوت، په معقولې ستراتيژۍ او کلک دسيپلين مجهز، زړور او اصيل اقدام په مقابل کښې به ديکتاتورۍ با لاخره نسکوره شي. خو لږ تر لږه پا سني څلور ګامونه بايد لومړۍ واخستل شي.

څرنګه چې پورتنۍ څيړنې ښيي، په پای کښې د خلکو آزادي دديکتاتورۍ نه، د دوی په قابليت پورې اړه لري، چې غواړي ځانونه آزاد کړي. د سياسي سر غړونې يا عدم تشدد د مبارزې بريالي حالتونه چې د سياسي مقصدونو د لاس ته راوستلو لپاره په کار آچول شوي او مخکښې بيان شول ښيي چې د خلکو سره وسيلې شته چې ځانونه آزاد کړي، ولې دا لاره تر اوسه پوره انکشاف نه دی موندلی. مونږ به ددې لارې انتخاب په راتلونکې فصلونو کښې وڅيړو چې د عدم تشدد د مبارزې مؤثرې لارې وښودل شي. خو په سر کښې مونږ بايد دديکتاتورۍ د نسکورولو د يوې وسيلې په توګه د خبرو اترو مسئلې ته کتنه وکړو.

دوهم فصل

د مذاکراتو خطرونه

څرنګه چې په اول فصل کښې وڅېړل شو، ځینې خلک د دیکتاتورۍ سره د مقابلې د سختو مشکلاتو له مخامخ کېدلو سره د بې وسۍ احساس کوي او دیکتاتور ته د منفي تسلیم خوا ته واوړي. یو شمېر نور کسان دیموکراسۍ ته د رسېدلو نه نا امیده کیږي او د دیکتاتورۍ حاکمیت قبلوي او هیله کوي چې د مصا لحې،روغې جوړې او مذاکراتو د لارې ، د خطر نه ځان بچ او ځناورتوبونه پای ته ورسوي. په ښکاره توګه کله چې خلک بله سمه چاره نشي پیداکولی نو دا لاره غوره کړي.

څرنګه چې د ظالمو دیکتاتوریو په مقابل کښې جدي مبارزه کوم زړه راښکونکی کار ندی، نو ولې مونږ په داسې کار اقدام وکړو؟ آیا څوک نشي کولی چې د منطق او خبرو اترو لار ونیسي او د مذاکراتو د لارې نه دیکتاتورۍ پای ته ورسوي؟ آیا دیموکراتان نشي کولی چې د دیکتاتورانو انساني احساس وپاروي او ورته قناعت ورکړي چې خپل تسلط په تدریج لږ او په پای کښې د بشپړدیموکراتیک حکومت د جوړېدو لپاره لاره اواره کړي؟

کله داسې استدلال کیږي چې حقیقت تل په یوه خوا نه وي. ښائي چې دیموکراتان دیکتاتوران ئې چې په سختو شرایطو کښې د مجبوریت نه روغ عمل کوي سم نه وي پېژندلای. یا ښایي چې ځینې کسان فکر وکړي چې دیکتاتورانو به په خوښۍ سره ځان د قدرت نه پرې باسي، کله چې هیواد د ناوړو حالاتو سره مخامخ او څوک دوی یوائې تشویق او ترغیب کاندي. ځینې کسان به وائي، چې دیکتاتورانو ته باید د وړل وړل لاره چې هر څوک به ترینه څه لاس ته راولي، وړاندې شي.

دا به وویل شي چې د نوي جګړې خطر او کړاو به ضرور نه وي . که دیموکراتیکو ډلو وغواړي چې جنجال د سوله ایزې مذاکرې د لارې حل کړي (کیداي شي چې د ا مذاکرې د ځینې پوهو کسانو او یا حتي د یو بل حکومت له خوا نه تر سره شي.) آیا دا لاره به په هغې سختې مبارزې باندې غوره نه وي ، چې که بې له نظامي جګړې نه حتي د عدم تشدد د لارې نه هم تر سره شي؟

د مذاکرو ګټې او محدودیتونه

خبرې اتري د ځينې ډولونو جنجالي مسائلو د حل کولو لپاره ډيرې ګټورې وسلې دي او په مناسبو حالاتو کښې بايد هيڅکله هېر يا رد نشي.

په ځينې شرايطو کښې، کله چې کوم بنسټيز مسئله د بحث موضوع نه وي او روغه جوړه د قبلوني وړ وي نو مذاکره کېدلی شي چې د جنجال د حل لپاره يوه مهمه د حل وسيله وي. د کارګرانو اعتصاب د مزدورې د لوړولو لپاره يو ډير ښه مثال کېدلی شي: د مذاکرې د لپارې يوه فيصله ښايي چې د دواړو خواؤ د لورې نه د يوې اندازې پيسې د زياتولو تر مينځ وي چې د دواړو خواو نه د اعتصاب په پيل کښې وړاندې شوې وي. کارګري جنجالونه د يوې قانوني کارګري اتحاديي تر اداري لاندې، البته د هغې لانجې نه ډير توپير لري چې پکښې د يوې ظا لمې ديکتاتورې د موجوديت او يا د سياسي آزادي د تاسيس لپاره خبرې کيږي.

کله چې جنجال پر يوې بنسټيزې مسئلې لکه د مذهبي اساسات، د بشري آزاديو مسايل، يا د ګردې ټولنې انکشاف پورې تړلی وي نو مذاکرې د يوې دوه اړخيزې رضائيت بخښونکې حل ته د رسيدو لار نه ده ، ځکه چې ځينې بنسټيز مسايلو باندې مصالحه نشي کېدالی . يواځې د قدرت د اړيکو انتقال د آزادي غوښتونکو په ګټه کولی شي چې په بشپړ توګه اساسي مسا يل خوندي وساتي. چې دارنګه انتقال به د مبارزې د لارې نه صورت ونيسي نه د مذاکرې د لارې نه.

دا نو پدې معني نه ده چې د مذاکراتو نه بايد هيڅکله ګټه وانخلو، خو دلته مقصد دادی چې مذاکرې د يوې پياوړې ديموکراتيک مخالفې ډلې په نشتوالي کښې يوه قوي ديکتاتوري په واقعيت سره د مينځه نشي وړلی.

مذاکرات ښائي په ډيرو حالاتو کښې البته د انتخاب وړ نه وي ، ځکه هغه ديکتاتوران چې موقعيت ئې ډير مستحکم او ځانونه ډير خوندي ګڼي حاضر به نشي چې خپلو کورني مخالفينو سره خبرو اترو ته کښيني او يا کله چې مذاکرې پيل شي نو آزادي غوښتونکي مذاکره چيان به له مينځه ورک کړي چې بيا ئې هيڅ درک ونه لګيږي.

تسليميد ل، د مذاکراتو د لارې نه

هغه کسان او ډلې چې د ديکتاتورې مخالفت او د مذاکراتو پلوي کوي اکثرآ ښه دليلونه لري، خصوصآ کله چې د يوه ظالمه ديکتاتورې په مقابل کښې په کلونو روانه مبارزه بې له کوم بريالیتوب نه دوام لرلی وي. البته دا د پوهيدلو وړ ده چې ټول خلک که د هرې سياسي ډلې او عقيدې خاوند وي سوله غواړي. ديموکراتانو هغه وخت د مذاکراتو ډير غوښتونکې وي چيرته چې ديکتاتورانو په ځرګنده ډول په نظامي اړخ کښې تفوق ولري او تخريب او تلفات نور ورته د تحمل وړ نه وي.

په دې حالت کښې، يوه زوروره وسوسه پيدا کيږي چې هره بله لاره چې د آزدي غوښتونکو ځينې هدفونه خوندي، او تشدد او متقابل تشدد پای ته ورسوي غوره وګڼل شي.

د ديکتاتورۍ له خوا نه د مذاکراتو په وسيله آزادي غوښتونکو ته د سولې وړانديز يوه رياکارانه عمل دی. تشدد ډير چټک کولی شي چې پای ته ورسيږي ، يوائې که هغوی د خپلو خلکو پر ضد د جنګ د اعلان نه لاس واخلي. که هغوی وغواړي بې له هيڅ ډول معاملې نه د بشر حرمت او حقونو ته په احترام، د بنديانو په پرېښودلو،دشکنجو په بندولو، د عسکري عملياتو په درولو، د حکومت نه په لاس آخستلو، او د خلکو نه د بخښنې په غوښتلو پر خپل ابتکار سر ته رسولی شي. کله چې ديکتاتوري قوي وي خو يو پارونکي مقاومت هم موجود وي، ښايي چې ديکتاتور د سولې د بهانې لاندې وغواړي مخالفين د مذاکراتو د لارې نه ځان ته تسليم کړي. مذاکراتو ته دعوت به په غوږونو ښه لګيږي خو د خبرو اترو په کوټې کښې ډير خطرونه به پټ موجود وي.

د بلې خوا نه کله چې د مقاومت نهضت ډير زيات پياوړی او ديکتاتوري په ربښتيا سره د تهديد لاندې وي، نو ديکتاتوران به احتمالآ زيار وباسي چې د مذاکرې د لارې تر ممکن حده پورې پر هيواد باندې خپل کنترول ټينګ او خپلې شتمني خوندي وساتي. آزادي غوښتونکي په هيڅ حالت کښې نه ښائي چې د ديکتاتورانو سره د هغوی د اهدافو د تر سره کولو لپاره مرسته وکړي.

ديموکراتان بايد په ډير ځير سره هغو تلکونو ته متوجه وي چې عملآ د ديکتاتورانو له خوا نه د مذاکراتو په تګ لارې کښې ځای پر ځای شوي دي. د ديکتاتورانو له خوانه آزادي غوښتونکي مذاکراتو ته رابلل، کېدای شي، چې دارنګه هڅه وي چې ديموکراتان په سوله ايز ډول ځان ته تسليم کړي، په داسې حال کښې چې د هغوی قوتونه خپل تشدد ته دوام ورکوي. پدې ډول تصادماتو کښې د مذاکراتو رول په هغه صورت کښې پر ځای دی چې د استبداد قوتونه په بشپړ ډول تخريب او خپله ديکتاتوران يوې بين المللي هوائي ډګر ته د خوندي تيريدلو په تکل کښې وي.

په مذاکراتو کښې قدرت او عدالت

که د مذاکراتو په برخه کښې پورتنی قضاوت ځير او سخت ښکاري، ښايي چې ځينې رومانتيکي نظريي چې د هغو سره اړه لري تعديل شي. د خبرو اترو د څرنګوالي په برخه کښې روښانه فکر کول پکار دی.

خبرې اترې پدې معنی نه دي چې دواړه خواوې د برابرۍ د اساساتو سره سم يو ځای سره کښينې او د مذاکرې د لارې نه،هغه اختلاف چې د جنجال سبب شوي دی حل کړي. پدې برخه کښې دوه واقعيتونه بايد په نظر کښې ونيول شي. لومړۍ دا چې په مذاکراتو کښې د

مختلفو نظريو نسبي عدالت او انصاف ندي چې د مذاکراتو په وسيله د موافقې محتوا تعينوي. دوهم دا چې د موافقې محتوا د دواړو خواوو په زور او قدرت پورې اړه لري.

په راتلونکې کښې څو مشکل سوالونه بايد په نظر کښې ونيول شي، لکه هره خوا به څه وکړی شي چې خپل هد ف لاس ته راولي که د مذاکرې پر مېز مقابل لوری ورسره جوړ رانغی؟ هره خوا به څه وکولی شي که وروسته د موافقې نه بل لوری خپله خبره ماته او سره د موافقې نه په زوره خپل هدف تر لاسه کړي.

معمولآ په مذاکراتو کښې، توافق ته د مسايلو سمو او ناسمو څېړنو ځينې نه رسېږو، که څه هم ډيرې خبرې به پرې وشي. خو د مذاکراتو اصلي نتيجه د مخالفو خواوو د مطلق او نسبي قوت د څېړنې نه په لاس راځي. آزادي غوښتونکي څه کولی شي تر څو ډاده شي چې د خپلو غوښتنو د ډير لږ حد نه هم نه محروميږي؟ ديکتاتوران څه کولی شي چې ديموکراتان بې اغېزې کړي او خپله په کنترول کښې پاتې شي؟ په بل عبارت، که يو توافق حاصل شي، دا ډير احتمال لري چې به د دواړو خواوو د قدرت او ظرفيت د مقائسې نتيجه وي او وروسته به محاسبه وشي چې څرنګه يو ښکاره جنجال به ښايي چې پای ته ورسيږي.

همدارنګه، بايد توجه وشي چې دواړو خواوو د موافقې د رسيدلو لپاره د کوم شي نه غواړي چې تير شي. په بر يالیو خبرو اترو کښې مصالحه او د اختلافاتو نيمائي کول صورت نيسي، هره خوا يوه برخه د هغه څه نه آخلي چې ئې غواړي او د خپل د هدف د يوې برخې نه تيريږي. د مطلقو ديکتاتوريو په شرايطو کښې آيا د ديموکراسۍ پلويان د څه نه ديکتاتورانو ته تبرېدلی شي؟

د ديکتاتورانو کوم هدفونه د ديموکراسئ پلويانو ته د منلو وړ دي؟ آيا آزادي غوښتونکي غواړي چې ديکتاتورانو ته(يوه نظامي او يا سياسي ډله) د اساسي قانون په اساس د هيواد د حکومت په راتلونکې کښې يو دايمي رول ورکړي؟ پدې کښې نو بيا ديموکراسي چېرې دی؟

فرض کوو چې خبرې اترې ښه پر مخ لاړ هم شي، خو بيا بايد پوښتنه وکړو: سوله څرنګه به په نتيجه کښې لاس ته راشي؟ آيا وضعيت به د هغه وخت نه چې آزادي غوښتونکي مبارزه ئې پيل کړی ؤ او يا ئې مبارزه کوله ښه وي او يا خراب؟

د توافق وړ ديکتاتوران

ديکتاتوران ښائي چې د قدرت د غصبولو لپاره مختلف محرکې او نيتونه ، لکه مقام، اقتدار، ثروت، د تولنې بيا تشکيلول او نور ولري. مونږ بايد پوه شو، چې که دوی قدرت د لاسه ورکړ نو ټولې هيلې به د لاسه ورکړي. د مذاکراتوپه مهال به ديکتاتوران هڅه وکړي چې خپل هدفونه په لاس وساتي.

هر څه چې د روغې په خبرو اترو کښې د د يکتا تورانو له خوا نه وړاندې کيږي،بيا هم هيڅوک بايد هېر نکړي چې ديکتاتوران به هره وعده ورکړي تر څو خپل ديموکرات مخالفين ځان ته تسليم کړي، او وروسته به په بي شرمۍ سره د همغو موافقو نه سر وغړوي. که آزادي غوښتونکي ومني چې مقاومت بند کړي چې په مقابل کښې به د دوي ټکول هم د د يکتاتورانو له خوا نه بند شي نو نتيجه به ئې سخته نا اميدي وي. د مقاومت بندول په ډيرو لږو حالا تو کښې د مقابل لوري نه فشار کموي. کله چې کورنۍ او بين المللي مخ نيونکي قوتونه لرې شول ديکتاتوران به خپل فشار او تشدد به له پخوا نه نور هم زيات کړي. د عمومي مقاومت ماتيدل معمولآ هغه قدرت چې د د يکتاتور له خوا نه تشدد او کنترول ئې محدود کړی له مينځه وړي. مستبد حاکم پدې حالت کښې د هر چا په مقابل کښې چې وغواړي عمل کوي. څرنګه چې کرشنا لال شريد هاراني ويلي:

مستبد حاکم يوازې هغه وخت مونږ ته ضربه راکولي شي چې په مونږ کښې د مقابلې توان لږ وي.

کله چې بنسټيز او حياتي مسايل تر مينځ وي، نو مقاومت پکار دی نه مذاکرات. مقاومت د ديکتاتور د قدرت نه د بشپړ لاس آخستلو پورې بايد دوام وکړي. بريالیتوب اکثرآ د خبرو اترو نه،نه بلکه د مقاومت د ټولو موجودو قوي وسايلو په عاقلانه او مناسب استعمال باندې لاس ته راځي.

زمونږه بحث څرنګه چې په راتلونکو فصلونو کښې به په مفصله توګه دوام وکړي دادی په سياسي سرغړونه يا د عدم تشدد مبارزه د هغو ولسونو لپاره چې د خپلې آزادۍ لپاره جګړه کوي، ډيره زوروره وسيله ده، چې په لاس ئې لرو.

څرنګه سوله

که چيرې ديکتاتوران او آزادي غوښتونکي غواړي چې د سولې په اړه يو بل سره وغږيږي نود هغو خطرونو لپاره چې مخکښې شته، فوق العاده روښانه او دقيق فکر کول پکار دی. هر هغه څوک چې د " سولې" کلمه پر ژبې راوړي، مقصد ئې سوله د عدالت او آزادۍ سره نه وي.

د ظلم په مقابل کښې مطلق اطاعت،او د ظالمو ديکتاتورانو منفي متا بعت چې د سل هاوو زرو انسانانو په برخه کښې بې رحمۍ کړي حقيقي سوله نه ده. هيټلر اکثرآ د سولې خبرې کولې چې مقصد ئې د هغه ارادي ته تسليميدل ؤ. د يو ديکتاتور سوله د بنديخانې يا د هديرې د سولې نه کوم زيات شی نه دی. نور خطرونه هم شته. صادقه مذاکره کونکي هم کله کله د مذاکرې هدفونه او د خبرو اترو جريان ګډ وډ کړي. ديکتاتوري نظامونه چې خپل حقانيت ئې د دولت د غصبولو، د بشري حقونو نه د تخلف او بيرحميو له امله له لاسه ورکړی کېدای شي ديموکراتيکي مذاکره کونکي يا باندني کار پوهان چې د مذاکراتو د تر سره کولو لپاره مرستې

ته را بلل شوي په يوه خبره ورته بين المللي مشروعيت ورکړي. بې لدې مشروعيت نه چې ديکتاتوران ورته سخت ضرورت لري، هغوی نشي کولی چې خپلې حکمرانۍ ته تر نا معلوم وخته پورې دوام ورکړی. د سولې آستازې بايد هيڅکله ديکتاتورانو ته قانوني مشروعيت برابر نکړي.

د اميدوارۍ لپاره دليلونه:

څرنګه چې مخکښې وويل شو، د مخالفو قوتونو رهبران د ديموکراتيکو مبارزو نه د نا اميدۍ له امله خبرو اترو ته غاړه ږدي. لاکن د نا اميدۍ او ضعف دا احساس د بدلولو وړ دی. ديکتاتوري د تل دپاره نه وي. هغه خلک چې د ديکتاتورۍ لاندې ژوند کوي نه ښائي چې ضعيف پاتې شي، او هم ديکتاتورانو ته بايد اجازه ور نکړل شي چې تر نا معلوم وخته پورې د زور خاوندان و اوسيږي.

آرسطو، قرنونه مخکښې ويلي ؤ "اوليګارشي او استبدادي حکومتونه د نظامونو په ډولونو کښې ډېر لنډ عمر لري. د تاريخ په اوږدو کښې مستبد حکومتونه هيڅکله اوږد عمر نه درلود."

اوسني ديکتاتورۍ هم کمزورتياوې لري، مونږ کولی شو چې دغو کمزورتياو ته لمن ووهو اود ديکتاتور قدرت ټوټې ټوټې کړو. (په څلورم فصل کښې به مونږ دا ضعيفې نقطې مفصلآ وڅيړو)

موجوده تاريخ د ديکتاتورۍ کمزورتياوې مونږ ته رابښئي او دا حقيقت څرګندوي چې استبدادي رژيمونه نسبتآ د زمان په لنډې مودې کښې ټوټې ټوټې کيدلی شي. يواځې لس کاله د

(۱۹۸۰ تر ۱۹۹۰) پکار ؤ چې کمونيستي ديکتاتورۍ په پولينډ - ختيز المان کې نسکوره او په چکوسلواکيا - کښې چې په ۱۹۸۹،پيښ شو ، په څو هفتو کښې دړې وړې شي. په کال ۱۹٤٤، په السلوادور او ګواتيمالا کښې د ظالمو چمتو نظامي ديکتاتورانو د پرزولو لپاره تقريبآ د هر يو لپاره دوه هفتې مبارزه پکار وو. د ايران د پاچا ډير پياوړی رژيم په څو هفتو کښې ونړېده.

کله چې د مخالفينو زور په پلپاين کښې د مارکوس د ديکتاتورۍ په مقابل کښې څرګند شو، نو د امريکې حکومت په بيړه خپله حمايه ئې پرې بنده اوپه ۱۹۸٦ کال کښې په څوهفتو (اونۍ) کښې رنګ شو. په پخواني شوروي اتحاد کښې، کله چې سخت دريزو د ۱۹۹۱ کال د آګست په کودتا اقدام کول، نو د سياسي سر غړونې په وسيلې د څو ورځو په مدې کښې شنډه شوه. وروسته بيا ډير رای ورکونکي چې ډير کلونه د ظلم سلطې لاندې وو يواځې د څو ورځو ، هفتو، يا مياشتو خپلواکي ئې لاس ته راوستل.

دا زوړ باور چې تشدد تل چټک او عدم تشدد تل ډېر وخت د بریالیتوب لپاره ضرورت لري په هیڅ شکل سم نه دی.که څه هم د ټولنې په لاندنې برخه کښې تغیر راوستل، ډیر وخت پکار لري،خو د عدم تشدد د مبارزې په اصول حقیقي جګړه د دیکتاتورۍ په مقابل کښې نسبتآ چټک پر مخ ځي.

د یوې اوږدې ورانونکې جګړې نه د ځان ژغورلو لپاره خبرې اترې د یوې خوانه او یا دیکتاتورته تسلیمید ل د بل خوا نه یوائیني لارې نه دي. هغه مثالونه چې اوس وړاندې شول ، او هم هغه مثالونه چې په لمړي فصل کښې وښودل شول راښیي چې د هغوی لپاره چې دواړه سوله او آزادي غواړي بله لار هم شته: چې سیاسي سر غړونه ده.

دريم فصل

قدرت له کومه راځي (د قدرت منابع)

: د سولې د لارې نه آزادۍ ته رسېدل کوم آسانه کار نه دی. دا ډول مبارزه، ستراتیژیکي پوهې، تشکیلات او پلان جوړولو ته ضرورت لري، او د ټولو نه مخکښې قدرت ته ضرورت لري. که دیموکراسي غوښتونکي دا وړتیا ونه لري چې خپل قدرت او امکانات په آغیزه ناکه ډول پکار واچوي، نو نشي کولی چې دیکتاتوري ړنګ او پر ځای ئې سیاسي آزادي تاسیس کړي. دا څرنګه کېدلی شي؟ آزادي غوښتونکي کوم ډول قدرت سمبالولی شي چې د دیکتاتورۍ او د هغه د پراخې سیاسي شبکې د ویجاړولو لپاره کافي وي ؟

ددې پوښتنې ځواب د سیاسي قدرت په پوهېدلو پورې اړه لري چې اکثرآ د پاملرنې وړ نه ګرځي. په ربښتیا سره، دې مطلب باندې پوهېدل کوم ګران کار نه دی، او ځینې اساسي واقعیتونه پکښې خورا ساده دي.

د بیزوګانو د خاوند کیسه:

د څورلسمې پېړۍ چینایي مثال چې د لیو-جي، له خوا ورکړل شوی، د سیاسي قدرت د اهمیت پوهېدل یي خورا ښه تشریح کړی دی.

" د چو، په فیوډالي سیمه کښې، یو زوړ سړی د بیزوګانو نه د کار آخستلو د لارې نه ژوند کاوه،او د چو خلکو به ورته"جوګانګ" یعنې د بیزوګانو خاوند ویل.

هر سهار زوړ سړی، بیزوګان به خپلې حویلۍ کښې راټولول او مشر ته به ئې امر ورکړو چې ټول غره ته د بوټو او د ونو نه دمبوو د راټولولو لپاره وخښوي. دا قانون ؤ، چې هر بیزو د خپلې ټولې کړې میوې نه لسمه برخه زوړ سړي ته ورکړي، او که چا نه ؤ ورکړی نو بیا په ببرحمۍ سره وهل او ټکول کېده. ټول بیزوګان ددې ظلم نه د خپل د ژوند نه بېزاره وو، خو یو هم د شکایت جر ئت نه درلوده.

یوه ورځ یو کوچنی بیزو د نورو بیزوګانو نه یې پوښتنه وکړه، چې " آیا زوړ سړی دا ونې او بوټې ئې کښېنولي دي؟ " نورو ځواب ورکړو چې نه " دا ونې او بوټې پخپله شنه شوي دي."

کوچنۍ بیزو بیا پوښتنه وکړه: " آیا مونږ بې د زاړه سړي د اجازې نه مېوې ټولولی نه شو؟ "

نورو ځواب ورکړ: " چې هومونږ ټولولی شو ." کوچنی بیزو دوام ورکړ: "نو، ولې مونږ د زاړه سړي پورې تړلي اوسو; ولې مونږ ټول د هغه په خدمت کښې اوسو؟ " مخکښې له دې نه چې کوچنی بیزو خپلې خبرې پای ته ورسوي، ټول بیزوګان ناڅاپه ، په مطلب پوه او ویښ شوي وو.

په همغې شېبې کله چې زوړ سړی ویده شو، بیزوګانو د خپلې بندیخانې دیوالونه ځې ونړول او ټول ځې وران او ګډ وډ کړل. او هغوی ټولې مېوې چې زوړ سړي په خپلې زیرمې کښې در لوده ځانونو سره ځنګله ته ویوړل،او بیا هیڅکله بېرته رانغلل. زوړ سړی په پای کښې د لوړې نه مړ شو. یو- لي - ځي ، وائي " په نړۍ کښې ځینې کسان خپل خلک په چل اداره کوي نه په عادلانه قانون. آیا دوی لکه د بیزوګانو د خاوند پشان نه دي. په ربښتیا سره دا خلک د خپلې نا پوهۍ نه خبر ندي. خو کله چې د دوی خلک دوی وپېژني، نو بیا د دوی چلونه کار نه ورکوي.

د سیاسي قدرت ضروري سر چینې

اصل د موضوع ساده ده . دیکتاتوران د هغو خلکو مرستې او همکارۍ ته اړ دي چې دوی یې اداره کوي، اوبې له دې نه دوی د سیاسي قدرت منابع نشي اداره کولی.

د سیاسي قدرت سر چینې دادي:

- مشروعیت، د خلکو په مینځ کښې باید عمومي عقیده موجود وي چې حکومت قانوني دی او خلک یو اخلاقي وظیفه لري چې ورنه اطاعت وکړي.

- انساني منابع، د هغو کسانو او ډلو شمېر او اهمیت چې د حکومت نه اطاعت کوي، ورسره همکاري او ورته کومک برابروي.

- مهارت (وړتیا) او پوهه، د معینو او مشخصو کارونو د اجرا لپار رژیم ورته اړ دی او د هغو اشخاصو له خوانه تهیه کیږي چې د حکومت سره همکاري کوي.

- غیر عیني عوامل، روحي او عقیدوي عوامل چې خلک وهڅوي چې د رژیم نه اطاعت او ورسره مرسته وکري.

- مادي منابع، په هغه اندازه چې حاکم کنترول او یا لاس رسي پر املاکاتو، طبعي منابعو، مالي منابعو، اقتصادي سیستم، او د ارتباط او ترانسپورت پر وسایلو لري; او

- جزاګاني، جریمې او تهدیدونه چې د بې اطاعتو او همکاري نه کونکو خلکو په برخه کښې ددې لپاره عملي کیږي چې د هغوی همکاري او اطاعت چې د رژیم د بقا لپاره د هغه د ورځني کارونو د پر مخ بیولو لپاره ضروري دی تر لاسه کړي.

چې دا ټول منابع د رژيم په قبلولو، او ورنه د خلکو اطاعت او دهغوی په تسليمېدو، او د بې شمارو خلکو او د ټولنې د ډيرو مؤسساتو په همکارۍ پورې تړلی دی. دا منابع تضمين کيدلی نشي.

بشپړ همکاري، د خلکو اطاعت او حمايت د قدرت د منابعو شته والی زياتوي او په نتيجه کښې دهر حکومت د قدرت ظرفيت ډيروي.

له بلې خوا د خلکو او مؤسساتو همکاري د تيري کونکي او يا ديکتاتور نه آخستل، د هغوی د قدرت منابع چې ټول حاکمان ورپورې تړلي دي کموي او يا په بشپړه توګه له مينځه وړي. بې له دې منابعو د موجوديت نه د حاکم قدرت کمزوری کيږي او په پای کښې له مينځه ځي.

طبعآ ، ديکتاتوران د هغو اقداماتو په وړاندې چې ددوی خپلواکي تهديدوي حساس دي. نو ديکتاتوران هغه کسان چې ددوی امر نه مني، مظاهرې کوي، او يا ورسره همکاري نه کوي

غواړي چې تهديد او مجازات کړي. ولې خبره دلته پای ته نه رسي. ټکول حتي وحشتونه هم تل په کافي اندازه بدلون نه راولي چې د خلکو هغومره همکاري تر لاسه کړي چې د رژيم د بقا لپاره په کار ده.

که سره د ځپلو او ټکولو، د قدرت منابع د کافي وخت لپاره بيا هم محدود او يا جلا پاتې شي نو نتيجه به يې د ديکتاتورۍ په د ننه کښې وار خطايي او فکري ګډ وډي وي. ددې حالت نه وروسته احتمال لري چې د ديکتاتورۍ د قدرت کمزورتيا بربنډه شي. د وخت په تيريدو سره، د ديکتاتوريو نه د قدرت د منابعو ايسارول به رژيم فلج او کمزوری، او په وخيمو حالاتو کښې به ئې ټوټې ټوټې کړي. د ديکتاتور قدرت به ورو ورو او يا ژر د سياسي قحطۍ نه ومري. په هر حکومت کښې د آزادۍ او يا ديکتاتورۍ اندازه تر ډيره حده پورې د هغه د ولس د نسبي غوښتنې انعکاس دی چې غواړي آزاد واوسي، او هم د هغوی غو ښتنه او توانايي پورې چې د هغه هڅو په مقابل کښې مقاومت وکړي چې غواړي دوی مريان کړي.

د عمومي عقيدې پر ضد، حتي هغه ديکتاتوري چې د خلکو د ژوندانه ټول اړخونه يې د کنترول لاندې راوستي بيا هم د خلکو او ټولنې پورې تړلي دي. څرنګه چې د سياسي علومو پوه، کارل ډبليو ډاچ، په کال ۱۹۵۳ ويلي:

" انحصاري قدرت تر هغه وخته قوي دی چې د هغې نه ډير کار وانه خيستل شي. که چېرې انحصاري قدرت هميشه د ټول جميعت په مقابل کښې بايد استعمال شي نو دا احتمال نلري چې تر اوږدې مودې پورې په قدرت کښې پاتې شي. څرنګه چې انحصاري رژيمونه نظر د حکومتونو نورو ډولونو ته ډير قدرت ته ضرورت لري چې خپلو خلکو سره معامله وکړي، نو دارنګه رژيمونه د خلکو پراخو همکاريو ته هم اړ دي. برسيره پردې، هغوی بايد د

ضرورت په وخت کښې وکولی شي چې د ټولنې د لوئې برخې پر فعال حمایت باندې ډاډ ګیرنه ولري."

جان آستن، د انګلستان د ۱۹ پیړۍ قانون پوه د هغه دیکتاتورۍ وضعیت چې د خپلو خلکو نارضایتي سره مخامخ دی تشریح کړی دی. آستن وایي، چې که د خلکو اکثریت تصمیم ولري چې حکومت وران کړي او چمتو وي چې پدې لاره کښې ځور هم قبول کړي،نو د حکومت او پلویانو هلې ځلې ئې به یو منفور حکومت، حتي که بهرنی مرسته هم ورته ورسیږي،هیڅکله به هم ونشي ټینګولی. آستن نتیجه آخلي چې د حکومت نه سرغړونکي خلک د تل لپاره اطاعت او انقیاد ته مجبوریدلی نشي.

نېکولو ماکیاولي، هم مخکښې له دې نه استدلال کړی ؤ چې که شهزاده " .....ټول خلک په خپل مخکښې لکه دښمنان لري، هیڅکله به هم ځان مأمون نکړي، او هر څومره چې ډېر ظلم وکړي رژیم به ئې نور هم کمزوری شي.

په سیاست کښې ددې نظریاتو عملي په کار آچونه د ناروي د خلکو له خوانه په اتلولۍ سره د نازي اشغال په مقابل کښې، او لکه چې په لمړي فصل کښې بیان شو د زړورو پولیندیانو، جرمنانو، چکانو، سلواکانو، او د ډیرو نورو د کمیونیست د تیري او دیکتاتوری په مقابل کښې عملي شوي، چې په یورپ کښې با لآخره د کمونیزم د ړنګېدلو سبب وګرځېد. البته دا یوه نوې پېښه نه ده: د عدم تشدد د مقاومت موارد لږ تر لږه تر ٤٩٤ ق م . پورې سابقه لري ، کله چې خلکو خپله همکاري د خپلو رومي شهزادګانو باندې بند کړل. د عدم تشدد مبارزه د تاریخ په مختلفو مرحلو د خلکو له خوا نه په ټوله آسیا، افریقا، شمالي او جنوبي امریکا، آسترالیا او د بحرالکاهل په جزایرو او همدارنګه په یورپ کښې پکار آچول شوی دی.

دري ډیر مهم عوامل چې د یو حکومت د قدرت د کنترولېدلو او نه کنترولیدلو امکانات ښیي :

۱. د خلکو نسبي غوښتنه چې د حکومت قدرت د تهدید لاندې راولي.

۲. د خلکو،آزادو تشکیلاتو او مؤسساتو نسبي طا قت چې په ډله ئیزه توګه د قدرت منابع په دیکتاتورۍ وټړي.

۳. د خلکو نسبي وړتیا چې خپله موافقه او مرسته په دیکتاتورۍ بند کړي.

د دیموکراتیکي قوتونو مرکزونه

د دیموکراتیکي ټولنې د مشخصاتو نه یو دادی چې هلته یو شمېر آزاد غیر دولتي ډلې او مؤسسې وي، چې د مثال په توګه عبارت دي د کورنیو، دیني تشکیلاتو، کلتوري اتحا دیې، سپورتي کلپونه، اقتصادي مؤسسې، کارګري اتحادیې، د زده کونکو اتحادیې، سیاسي ډلې، د

کلو د ګاونډیتوب اتحادیې، د باغوانۍ کلبونه، د بشري حقونو تشکیلات، د موسیقي ګروپونه، ادبي ټولنې او نور.

داسې مؤسسې،که د یوې خوا نه خپل هدفونه پر مخ بیایي همدارنګه د ټولنې ارتیاؤ ته هم ځواب وایي.

برسیره پر دې، دا مؤسسې خورا ستر سیاسي اهمیت هم لري. دوی ډله ئیز یا مؤسساتي مرکزونه برابروي چې خلک د هغې په واسطه وکولی شي چې د خپلې ټولنې په جهت ورکولو تاثیر ولري،او د نورو ډلو او دولت په مقابل کښې- خصوصآ کله چې دوی پوی شي چې په غیر عادلانه توګه د هغوی په ګټو، فعالیتونو او مقاصدو باندې تجاوز کوي مقاومت وکړي. هغه کسان چې ددې تشکیلاتو نه بهر دي معمولآ نشي کولی چې په نورې ټولنې باندې کوم مهم تاثیر واچوي، حکومت او دیکتاتوري خو یوه خوا پرېږده.

په نتیجه کښې که چیرې دیکتاتور ددې مؤسسو آزادي او استقلال سلب کړي، خلک به نسبتآ کمزوری شي. او هم که دا مؤسسې په دیکتاتوري ډول د مرکزي رژیم له خوا کنترول شي او یا په نوي کنترول شوي مؤسساتو بدل شي نو استبداد بیا به وکولی شي چې دواړه ځانګړي غړي او هم هغه برخه د ټولنې چې دا مؤسسې ورسره اړیکې لري کنترول او په خپلې خوښې اداره کړي.

په هر حال، که آزادي او استقلال ددې خپلواکې مؤسسې (چې د دولت د کنترول نه د باندې دي) وساتل شي او یا بیرته تر لاسه شي ، نو دوی به د سیاسي سر غړونې په کار آچولو باندې به ډیرمهم اغیزه واچوي. ټول مثالونه چې د دیکتاتورۍ د ړنګېدلو او یا کمزورۍ کیدلو په برخه کښې پدې کتاب کښې بیان شوي د خلکو او یا په دوی پورې د مربوطو مؤسساتو له خوا په زړور توب سره د سیاسي سر غړونې د پراخې پکار آچونې مشترک مثالونه دي.

ځرنګه چې وویل شو، د قدرت دا مرکزونه د هغو مؤسساتو بنسټونه جوړوي چې د هغوی نه خلک په دیکتاتوری باندې فشار آچولی شي او یا د دیکتاتورۍ د کنټرول مخه ونیولی شي. په راتلونکي کښې دا تشکیلات به د خپلواکې ټولنې یو ضروري برخه وي. نو ددې مؤسساتو دوامداره آزادي او وده د آزادي غوښتنې د مبارزو لپاره شرط دی.

که دیکتاتورۍ د ټولنې د خپلواکو مؤسساتو په کنترولولو باندې ډیره بریالی وي دا به د آزادي غوښتونکو لپاره مهمه وي چې نوی آزاده ټولنیزې ډلې او مؤسسې مینځ ته راولي، او یا دیموکراتیکي کنترول د آزادو پاتې شوو او یا نیمه آزاد پاتې شوو مؤسسو باندې تاسیس کړي.

د هنګري د ۱۹۵٦ - ۱۹۵۷ کال د انقلاب په ترڅ کښې د مستقیمې دیموکراسۍ یو شمېر شوراګانې را ښکاره شول، حتی سره یو ځای شول چې د څو هفتو لپاره د مؤسساتو او حکومت یو مکمل فیدرالي سیستم تاسیس کړي.

په پولیند کښې، د ۱۹۸۰ ، د لسیزې په وروستیو کښې، کارګرانو د پیوستون غیر قانوني اتحادیي جوړې کړې، او په ځینې حالاتو کښې د کار ګرانو د اتحادیي کنترول یي هم په لاس ونیول چې رسمآ د کمیونیست د حزب د اداري لاندې ؤ. د مؤسساتو دارنګه انکشافات کېدلی شي چې ډیرې مهمې نتیجې تر شا ولري.

البته دا ټولې خبرې پدې معني نه دي چې د استبداد کمزورې کول او یا ړنګول یو آسانه کار دی او دا هم باید فکر ونشي چې هر اقدام به په بریالیتوب پای ته ورسیږي.. په غټ باور سره، دا مبارزه به بې له سر ښندنې نه هم نه وي. هغوی چې د دیکتاتورۍ لپاره خدمت کوي ډیر احتمال لري چې پدې نیت متقابله حمله وګړي چې خلک مجبوره کړي چې بیا د دیکتاتورۍ سره همکاري او ورته اطاعت وکړي.

د قدرت په اړه پورتنۍ نظریه پدې معنی ده، چې د هرې دیکتاتورۍ قصدي تجزیه او ټوټې کیدل ممکن دی. دیکتاتوري په خاصه توګه مشخص خواص لري، چې هغې ډیر زیات د سیاسي سرغړونې د ښه تطبیقولو په مقابل کښې زیان منونکی ګرځوي. راځئ، چې دا خاصیتونه په ډیر تفصیل سره مطا لعه کړو .

څلورم فصل

ديکتاتوري خپلې نيمګړتياوې لري

ديکتاتوري اکثرآ ماتې خوړونکې نه ښکاري. د جاسوسي وسايل، پوليس، عسکري قوتونه، بنديخانې، د توقيف ځايونه، او د اعدام دلګيونه، يواځې د يو څو زورورو ديکتاتورانو له خوا اداره کيږي. همداسې د يو هيواد مالي پانګه، طبيعي منابع، او توليداتو د ديکتاتورانو له خوا لوټ او د هغوی د اهدافو او حمايې په لاره لګول کيږي. له بلې خوا، ديکتاتورانو سره په مقايسې، ديموکراتان اکثرآ ډير زيات کمزوري، بې تاثيره او ضعيف ښکاري. د ديکتاتورانو په هکله د نه ماتېدونکيتوب تصور او د ديموکراتانو کمزورتيا، د يوې اغيز ناکې مخالفې قوې راولاړيدل د ذهن نه لرې کوي. خو خبره دلته پای ته نه رسيږي.

د "اشيل د پوندې" تشخيصول

د لرغونې يونان نه يوه کيسه د هغو کسانو د کمزورتيا ټکی ډير ښه روښانه کوي ، چې عموماً فکر کيږي چې دوی به په هيڅ اړخ کښې به کمزورتيا ونلري. د آشيل، پهلوان پر ځان هيڅ غشی به نفوذ نه کاوه او نه توره به ئې پوستکی غوڅولی شو. روايت کيږي چې د آشيل مور هغه ئې په ماشوموالي کښې د ستيکس په جادوئي سيند کښې غوټه کړی وُچې په نتيجه کښې ئې بدن مصئون شوی وُ. لاکن سره لدې دلته يو مشکل پاتې وُ. څرنګه چې ماشوم آشيل د غوټه کولو په وخت کښې مور د پوندې نه نيولی وُ ، نو اوبه ئې د بدن هغې برخې ته نه وُ رسيدلی چې مصئونيت يې حاصل کړی وای. کله چې آشيل لوی شو نو خلکو به فکر کاوه چې هغه د غليمانو د وسلو په مقابل کښې پوره مصئونيت لري. په پای کښې د تروا په جګړه کښې، د دښمن يو عسکر چې د يو کس له خوا نه پدې راز خبر شوی وُ، د آشيل غير مصئونې پوندې ته نخښه ونيوله چې دی ئې ټپي کړ او غشې وژونکی تمام شو. تر ننه پورې د "آشيل پونده" عبارت، د يو کس، يو پلان او يا مؤسسې هغې کمزورې برخې ته اشاره کوي چې په پر هغې برخې برید وشي نو کوم مصئونيت يا محافظت به ونه لري.

د ظا لمو ديکتاتورانو په برخه کښې، همدا اصول په کار آچول کيږي. هغوی ته هم په ډيره چالاکۍاو لږ تاوان ماتې ورکول کيدای شي، خو چې که د دوی کمزورې برخه تشخيص او ګذارونه پرې راتول شي.

د ديکتاتوريو کمزورتيا وې:

د استبدادي حکومتونو کمزورتياوې دادي:

۱. د يو زيات شمير خلکو، ډلو ، مؤسساتو مرستې او منافع چې د رژيم د عادي جريان لپاره ضروري دي،ښائي چې محدود او يا قطع شوی وي.

۲. د رژيم د تيرو سياستونو ملزمات او نتيجې، هغه وخت ئې اوسنی قدرت محدودوي چې متضادې پا ليسی، قبول يا پکار واچوي.

۳. کيدای شي چې رژيم خپل عمليات د ورځني عادي جريان په رنګ ګرځولی وي، او لږ وړتيا ولري چې ځان د نوي وضعيت سره عيار کړي.

٤.افراد او منابع چې د اوسني وظايفو لپاره تعين شوي د نوي ضروريانو لپاره به غوره او وړ نه وي.

٥. مادونان چې د خپلو آمرانو د خپه کولو نه ويريږي، ښائي چې ديکتاتور ته سم او مکمل راپور چې د تصميم نيولو لپاره ضرور دی ورنکړي.

٦. ايډيالوژي ښايي چې زوړ شوی او د سيستم کيسې ، علامې او شعارونه خپل اعتبار له لاسه ورکړي وي.

۷.که يو قوي ايډيالوژي ارائه شوی وي چې د چا د واقعيت د کتلو قابليت ئې د خپلې آغيزې لاندې راوستی وي، نو د هغې نه کلکه پيروي به ددې سبب شي چې د ټولنې د واقعي شرايطو او ضرورتونو نه پاملرنه وګرځوي.

۸. د بيروکراسۍ د آغيزمنتوب او وړتيا زوال او خرابيدل ، يا د حد نه زيات کنترول او د اصولنامو جاري کول به د سيستم پاليسي او عمليات بې آغيزې کړي.

۹. داخلي مؤسساتي ټکرونه او شخصي رقابتونه او دښمنۍ ښايي چې د ديکتاتوري عملياتو ته ضرر ورسوي او يا يې مختل او سره وئې شلوي.

۱۰ . ښايي چې د روشن فکرانو او زده کونکو حوصله د حالاتو، تحديداتو، نظرياتو د تلقينيدلو اوټکونو نه په سر رسيدلي وې.

۱۱. عمومي خلک ښايي، چې د وقت په تيريدلو سره د رژيم په مقابل کښې بې پروا، شکمن او حتي دښمن وګرځي.

۱۲.سيمئيز، طبقاتي، کلتوري، يا ملي مخالفتونه ښايي چې لوړې درجې ته ورسيږي.

۱۳. د د یکتاتوری د قدرت د مراتبو سلسله تر یوې اندازې پورې تل بې موازنې وي،

او کله دا بې موازنیتوب ډیر زیات وي . افراد نه یوازې په خپل ځای په عین رتبې پاتې کیږي. بلکه کډای شي چې لوړ یا ټیټ لاړ شي او یا کاملاً له مینځه لاړ او نور اشخاص ئې پر ځای وګمارل شي.

۱٤. د پولیسو یا عسکرو ځینې برخې ښایي داسې عمل وکړي چې خپل هدفونو ته ورسیږي، حتي د تاسیس شوي دیکتاتورۍ د غوښتنې پر ضد، آن که د کودتا د لارې نه هم وي.

۱٥. که دیکتاتوري نوی تاسیس شوی وي، او وخت ته ضرورت ولري چې ځان ښه ځای پر ځای کړي.

۱٦. څرنګه چې په دیکتاتورۍ کښې ډیر زیات تصمیمونه د ډیرو لږو خلکو له خوا نیول کیږي نو په دیکتاتورۍ کښې د قضاوت، تګ لارې، او عمل اشتباهات ډیر احتمال لري.

۱۷. که رژیم وغواړي چې دا خطرونه له مینځه ویسي، او خپل کنترول غیر مرکزي کړي، نو کنترول به یې پخپله د قدرت په مرکزي اهرمونو نور هم کمزورۍ شي.

د دیکتاتورۍ په کمزورو برخو برید کول

ددې ذاتي کمزوریو په پوهیدلو سره، ددې لپاره چې سیستم ته اساسي تغیر ورکړي او یایې تجزیه کړي آزادي غوښتونکي کولی شي چې قصداً دا د " آشیل پوندې" لا پسې کمزورۍ کړي.

نتیجه څرګنده ده: سره لدې چې ظاهراً غښتلی ښکاري، دیکتاتورۍ خپلې کمزورتیاوې ، لکه داخلي بې کفایتي ، شخصي رقابتونه ، مؤسساتي بې کفایتۍ، او د تشکیلاتو او اداراتو تر مینځ اختلافات لري. د وخت په تیریدلو سره دا کمزورتیا وې د رژیم مؤثریت کموي او د تغیراتو او عمدي مقاومتونو په مقابل کښې یې ژوبلېدونکی ګرځوي. هر څه چې رژیم غواړي تر سره کړي الزاماً نه تکمیلیږي ځینې وختونه د مثال په توګه حتي د هیټلر مستقیم امرونه هم هیڅکله پر ځای نه شول، ځکه چې د لاندنیو قدمو اشخاص د مراتبو په سلسله کښې نه غوښتل چې هغه اجرا کړي. دیکتاتوري رژیمونه ، لکه چې مو ولیدل شاید پخپله ټوټې ټوټې شي.

دا ددې معني نلري چې دیکتاتوري به بې له خطرونو او تلفاتو به ویجاړ شي. د آزادۍ لپاره به هر احتمالي طرز د حرکت د خطر او کړاو سره مخامخ شي او د عملي کولو لپاره به وخت او زمان ته ضرورت ولري. او هم یقیناً د عمل هیڅ یوه وسیله نشي کولی چې په ټولو حالاتو کښې چټک بریالیتوب تامین کړي. سره لدې هم، د مبارزاتو هغه ډولونه چې د دیکتاتورۍ مشخص کمزورتیاوې په نښه کړي، نظر هغو ته چې د یکتاتورۍ سره په هغه ځای کښې

جګړه کوي چیرته چې ډیره قوي ده، د بریالیتوب ډیر چا نس لري. اوس نو سوال دادی چې ددې مبارزې لاربښوونه څرنګه وشي.

پنځم فصل

د قدرت استعمال (پکارآچول)

په لومړي فصل کښې مونږ وويل چې ددیکتاتورۍ په مقابل کښې د نظامي مقاومت انتخاب د هغه په کمزوري برخه، نه ، بلکه په قوي برخه بريد کول دی. د مبارزې لپاره د دیکتاتورۍ عسکري قوا، د مهماتو زيرمې، د وسلو ټکنالوژي او نور ټاکلو باندې د مقاومت نهضت ځان په ښکاره توګه په نا مساعده وضعيت کښې آچوي. ديکتاتوري نژدې هر وخت پدې ساحو کښې د زياتو منابعو د راټولولو امکانات لري. په پردي قواوو باندې د خلاصون لپاره تکيه کول هم مخکښې په لنډ ډول بيان شوی دی. په دويم فصل کښې مو د مذاکراتو د لارې د ديکتاتوری د ليرې کولو مشکلات هم وڅيړل.

نو کومې وسيلې پاتې دي چې ديموکراتيک مقاومت ته په ښکاره توګه پر ديکتاتوری بر لاسی ورکړي او دهغه کمزوري نقطې په ډاګه، او لاپسې کمزورې کړي؟ کوم تخنيکي حرکت کولی شي چې د سيا سي قدرت په نظريي باندې چې په دريم فصل کښې بيان شو پانګه آچونه وکړي؟ ددې سوال لپاره مناسب ځواب سياسي سرغړونه ده.

د سياسي سر غړونې خاصيتونه:

- سياسي سر غړونه نه قبلوي چې د جګړې نتيجه د مبارزې د هغو وسيلو په واسطه تعين شي چې ديکتاتورۍ ئې تعينوي.

- د رژيم د پاره مبارزه مشکله ده.

- کولی شي چې په بې ساري توګه د ديکتاتوری کمزور تياوې لاپسې کمزوری او د قدرت د منابعو نه ئې اړيکې پرې کړي.

- عمليات کولې شي چې په يوې پراخې ساحې کښې خور شي، خو کولی شي چې په يو معين هدف باندې متمرکز شي.

- ديکتاتور د قضاوت او اقدام د اشتباه خواته بيايي.

- سياسي سر غړونه، په اغيزناکه ډول خلک، او د ټولنې ډلې، او مؤسسات په ډله ئيزه توګه په هغې مبارزې کښې پکار آچولی شي چې د ظالم اقليت، حکومت پای ته ورسوي.

- سياسي سر غړونه په اغيزناکه توګه په ټولنې کښې د قدرت د توزيع سره مرسته کوي، او دمؤسساتو په جوړونه او د ديموکراتيکي ټولنې حمايي او ساتنه نور هم ممکنوي.

د عدم تشدد د مبا رزې د کار ډول:

لکه د نظامي قوې، سياسي سرغړونه هم د د مختلفو هدفونو لپاره پکار آچول کيږي. دا هدفونه کېدای شي چې مقابل لوری د يو خاص حرکت په کولو باندې مجبور کړي، يا داسې وضعيت پيداکړي چې اختلافات په سوله ئيزه توګه حل کړي، او يا مخالف رژيم پوره له مينځه ويسي.

که څه هم، سياسي سر غړونه د وسله والې نښتې نه ډير بل ډول پر مخ ځي،ولې بيا هم د جګړې دواړې لارې غواړي چې په ډيرو مختلفو وسيلو باندې مبارزه وکړي چې متفاوتې نتيجې به مينځ ته راولي.

د وسله والي جګړې لارې او نتيجې خورا څرګند دي، چې د ډارولو، ټپي کولو، وژلو او ورانولولپاره پکښې حقيقي وسلې او تخريبي وسايل پکار آچول کيږي.

عدم تشدد(بې وسلې) جګړې نسبت وسله والې جګړې ته ډير پېچلی اود مبارزې متفاوت شکل دی ځکه چې د وژونکو وسلو پر ځای پکښې سيکالوژيکي، ټولنيز، اقتصادي، او سياسي وسلې د خلکو او د جامعې د مؤسساتو له خوا استعماليږي. دا وسلې(وسيلې) په مختلفو نومونو لکه احتجاج، اعتصاب، عدم همکاري، تحريم، سوړوالی(بې علاقه توب) او د خلکو د زور په نومونوپېژندل شوي. څرنګه چې مخکښې مونږ وويل، ټول حکومتونه يواځې تر هغې پورې اداره کولی شي، چې خپل د ضرورت وړ قوت د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو د همکارۍ ، تسليم ،او اطاعت نه تر لاسه کړي. بر خلاف د تشدد(وسله والې) مبارزې نه، سياسي سر غړونه په خاصه او مناسبه توګه د ديکتاتورۍنه د قدرت د پورتنۍ منابع د جلا کولو لپاره خدمت کولی شي.

د عدم تشدد وسلې او انضباط :

په تيرو سياسي سر غړونو کښې، عامه غلطي، چې اکثرآ بې له مخکيني پلان جوړولو يې شکل نيوه دا ؤ چې تصور کېده، چې يواځې په دوو ميتودونو لکه د اعتصابونو او عمومي مظاهراتو په وسيله کولی شو چې نتيجې ته ورسيږو. په حقيقت کښې، ډېر شمېر ميتودونه شته چې د مقاومت ستراتيژيستانو ته اجازه ورکوي چې د مقاومت له ايجابه سره سم په يوې نقطې يې راټول اويا يې په ټولې ساحې کښې خور کړي.

د دوو سوو په شاوخوا کښې د عدم تشدد د مبارزې میتودونه تر اوسه پورې پېژندل شوي، او په ډاډ ګیرنې سره ډیر نور اصولونه هم موجود دي. دا اصولونه په دوو پراخو ډلو ویشل شوي:

اعتراض او اغوا ، همکاري نه کول او مداخله.

د عدم تشدد د اعتراض او اغوا کولو میتودونه اکثراً نمایشي مظاهرات دي چې پدې کښې رسم ګذشتونه، لاروهنې، او بیخوبي ایستنې ، (٥٤میتودونه) شامل دي.

همکاري نه کول په دریو ګروپونو بیلیږي: (آ) ټولنیز همکاري نه کول (١٦ میتودونه)

(ب) اقتصادي همکاري نه کول، تحریمونه (٢٦ میتودونه) او اعتصابونه(٢٣ میتودونه)

(ج) سیاسي همکاري نه کول(٣٨ میتودونه). سوله ئیزه مداخله، د روحي، فزیکي، ټولنیز،

اقتصادي، یا سیاسي وسایلو سره، لکه روژه،سوله ئیزه اشغال، یا د موقتي حکومت تاسیس (٤١ متودونه) وروستی ګروپ دی. د سوله ئیزې سر غړونې ١٩٨ میتودونه ددې کتاب په پای کښې د ضمیمې په ډول راټول شوي دي.

ددې میتودونو ډیر شمیر چې په احتیاط سره انتخاب شوي، دوامدار او په غټ مقیاس چې د یوې سمې ستراتیژۍ په چوکاټ، او مناسب تکتیکونه د تربیه شوي ملکي کسانو له خوا پکار آچول شوي، ډیر احتمال لري چې هر ناجایزه رژیم د سختو مشکلاتو سره آخته کړي.

پدې کښې ټولې دیکتاتورۍ شامل دي.

بر خلاف د نظامي وسایلو، د عدم تشدد د مبارزې میتودونه کډلی شي چې په مستقیمه توګه په مطلوبو هدفونو متمرکز شي. د مثال په توګه، ددې دپاره چې دیکتاتوري کاملاً یو سیاسي موضوع ده نو د عدم تشدد د مبارزې د سیاسي شکلونو د استعمال به یو قاطع اثر پرې واچوي.. دا مبارزه دیکتاتور ته د حقانیت د ورکولو انکار او د هغه رژیم سره د همکارۍ نه کول دی. همدارنګه، د مشخصو پالیسیو په مقابل کښې عدم همکاري استعمالیدلی شي. ځنې وختونه، ځنډول او ځان ناګاره آچول کډای شي چې په چټیا او پټه عملي شي ، او په نورو وختونو کښې ځرګنده نافرماني او سر غړونې عمومي مظاهرې او اعتصابونه کیدای شي چې ټولو ته ښکاره وي.

له بلې خوا ، که دیکتاتوري د اقتصادي فشارونو نه زیان منونکی وي او یا د رژیم په مقابل کښې عمومي شکایتونه د اقتصادي نیمګړتیاو له کبله وي نو بیا تحریمونه او اعتصابونه کیداي شي چې د مقاومت مناسب میتودونه وي. د دیکتاتور هلې ځلې به چې د اقتصادي سیستم نه ګټه واخلي د محدودو عمومي اعتصابونو، د کارونو د پرمختګ وروالی او د

لازمو متخصصينو مرسته نه کولو او يا د صحنې نه د هغوی د وتلو سره مخامخ شي. د اعتصابونو انتخاب شوي مختلف ډولونه پر مهمو نقطو باندې لکه توليد، نقليات، د اومو موادو زيرمې، او د توليداتو په وېشلو پکار آچول کيدی شي.

د عدم تشدد د مبارزې ځينې ميتودونه د خلکو نه غواړي چې داسې کارونه وکړي چې د هغوی د عادي ژوندانه سره رابطه نلري، لکه په خلکو باندې د خپرونو د پاڼو وېشل، د پټو خپرونو دعملياتو اداره کول، د لوړې اعتصاب،يا په کوڅې کښې کښيناستيدل. د ځينو خلکو دپاره به دا سخته وي چې بې له فوق العاده حالاتو نه دا ميتودونه پکار واچوي.

د عدم تشدد د مبارزې نور ميتودونه د خلکو نه غواړي چې تقريباً ژوند ته ادامه ورکړي خو په يو څه توپير سره. د مثال په تو گه، د اعتصاب پر ځای خلک به کار ته ولاړ شي خو قصداً به د معمول نه ډير ورو او يا بې گټې(بې آغيزې) کار وکړي. په لوی لاس به اکثراً غلطۍ وکړي . کېدای‌شي چې يو کس ځان مريض واچوي او پلمه وکړي چې په يو معين وخت کښې کار نشي کولی.

بل کس به ديني مراسمو ته ولاړ شي چې هلته نه يواځې مذهبي مقصد بلکه سياسي هدف هم موجود وي. ددې لپاره چې خپل ماشومان د تبليغاتي حملو نه وساتي يو څوک کيدلی شي چې خپل ماشومان په کور يا غير قانوني صنفونو کښې تربيه کړي. بل څوک به نه غواړي چې هغو اجباري ډلو سره يو ځای شي، چې د آزادۍ په صورت کښې به ونه غواړي چې پکښې گډون وکړي. د دغو ډولو اقداماتو ورته والی د خلکو د عادي فعاليتونو سره او د دوی لږ لرې والی د هغوی د معمولي ژوند نه ښائي د ډيرو خلکو برخه آخستل په ملي آزادي بخښونکي مبارزو کښې آسانه کړي.

څرنگه چې د عدم تشدد مبارزه او د تشدد مبارزه سره ډير زيات توپير لري، نو حتي په ډير لږ مقياس د سياسي سر غړونې مبارزې کښې د تشدد استعمال به بې گټې وي،ځکه چې تشدد به مبارزه هغه خوا ته بوځي چې ديکتاتور پکښې فوق العاده بر لاسی لري(وسله وال اخ او ډب) .

د عدم تشدد په مبارزه کښې انضباط د بريالیتوب اساسي کلي ده، او د ديکتاتور او د هغه د استازوله خوا نه، سره د لمسونکي اقداماتو او بيرحميو بايد ټينګ وساتل شي. د تشدد کونکې ډښمن په مقابل کښې، د عدم تشدد د جگړې انضباط ټينګول د عدم تشدد په جگړې کښې د تغير هغه څلور وسيلې(چې په همدې فصل کښې څيړل شوی) آسانوي. همدارنگه د عدم تشدد د جگړې دسپلين د سياسي جوجيتسو* په مراحلو کښې ډير زيات مهم دی.

---

*جوجيتسو: د ديکتاتورځپل او ټکول چې د خلکو له خوا نه په انضباط پيوستون او ټينګار سره مخامخ شي،نور هم به د هغه ناروا او ظلم خلکو ته بربنډ کړي. دا به د عدم تشدد د عاملينو په گټه، به په عقايدو او د قدرت په اړيکو کې تغير راولي

پدې مراحلو کښې د رژيم ښکاره ظلم د عدم تشدد د مبارزينو په مقابل کښې،سياستأ د ديکتاتور د موضع پر ضد راڅرخيږي او د ديکتاتورۍ د مراتبو په سلسلې کښې ټکر پيدا کوي، او دمقاومت لپاره د خلکو په مينځ کښې ،د رژيم د عادي پلوي کونکو او دريمې ډلې کښې پلويان گټي.

.که څه هم په ځينو حالاتو کښې، د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د تشدد د لرې اندازې د استعمال نه به مخنيوی ممکن نه وي. د خلکو نا اميدي او د رژيم نه نفرت ښايي چې د تشدد په انفجار بدل شي، او يا مشخصو ډلو که څه هم د عدم تشدد د مبارزې د اهميت په دندې پوه شوي خو بيا هم تشدد يي پوره ندی خوشې کړی. پدې حالاتو کښې سياسي سر غړونه، نه ښايي چې پريښودل شي. په هر حال، ضرور دی چې د تشدد جگړه د عدم تشدد د مبارزې نه په جغرافياوي، ټولنيزو گروپونو، او زماني ملحوظاتو سره بېل شي. که نه نو، تشدد به د سياسي سر غړونې استعمال باندې چې د مبارزې يو پياوړی او بريالۍ ممکنه لار ده تباه کونکې اغيزې واچوي.

تاريخي ثبتونې رابنيي، که څه هم مرگ ژوبلې بايد د سياسي سر غړونې په مبارزې کښې په نظر کښې ونيول شي، خو دا تلفات به د پوځي جگړې نه ډير زيات کم وي. برسيره پر دې، د مبارزې دا ډول (عدم تشدد) د وژلو او بې رحميو د ناپايه سلسلو د دوام سره مرسته نه کوي.

د عدم تشدد مبارزې، د تلفاتو د مينځ ته راوړلو (يا دډير کنترول) هم ايجاب کوي او هم يې سبب گرځي. د حکومت د تشدد او ځپلو نه د خلکو په زړونو کښې ډار پيدا کيږي. د خلکو د زړونو نه ددې وېرې ورکول او يا کنترولول په ټولنې باندې د ديکتاتورانو د قدرت د تخريب لپاره يو اساسي عنصر دی.

څرگند تيا، پټول او لوړ معيارونه:

د هغه تحريک لپاره چې عدم تشدد پکار آچوي، پټول، غولول اوخفيه توطئې ډير سخت مشکلات پيداکوي. اکثراً ممکن نه وي چې خپل مقصدونه او پلانونه، د سياسي پوليس او استخباراتي استازو نه پټ وساتو. د تحريک له نظره پټول نه يوائې اړيکې له ډاره سره لري بلکه ور سره نوره مرسته هم کوي. دارنگه چې د مقاومت روحيه کمزوری کوي، او د هغو کسانو شمېر لږوي چې په يو ورکړل شوي اقدام کښې برخه آخلي. همدارنگه دا د هغه بدگمانيو او تهمتونو سره مرسته کوي چې اکثراً د تحريک په د ننه کښې په نه توجيه کونکې ډول چې څوک د دښمن نماينده ده او يا ورته خبر ورکوي پيدا کيږي. همدارنگه، پټونه ښائي چې د تحريک قابليت چې په عدم تشدد ولاړ پاتې شي د اغيزې لاندې راولي.

بر خلاف،د مقصدونو او پلانونو په برخه کښې څرگندتيا نه يوائې تحريک د عدم تشدد مبارزې په لار باندې قايم ساتي بلکه دا مفکوره هم تقويه کوي چې تحريک ډير زيات پياوړی

دی. البته مسئله ددې نه چې دلته بیان شوی ډیر پېچلی دی او د مقاومت د فعالیتونو ځینې ملحوظات شته چې د محرمیت ایجاب کوي.د هغو کسانو په واسطه چې د عدم تشدد د مبارزې په زور او قوت او هم د دیکتاتورۍ د کشف په وسایلو باندې په یو مشخص حالت کښې پوره پوهیږي یوه جامعې ځیرنې ته ضرورت لري.

د پټو خپرونو تصحیح،چاپول، او توزیع، او د هیواد د داخل نه د غیر قانوني رادیوي نشریات ،او د دیکتاتوري د عملیاتو په برخه کښې د استخباراتي معلوماتونو راټولول د هغه مخصوصو محدودو ډولونو فعالیتونو څخه دی چې پکښې په لوړه درجه محرمیت ایجاب کوي. د عدم تشدد د مبارزې د تصادم په ټولو مرحلو کښې د لوړې سویې د عمل او رفتار ساتنه ډیر ضرور دی. خصوصیاتو ته لکه زړورتوب، او د عدم تشدد د انضباط ساتنې ته تل ضرورت دی. دا ضرور دی چې باید په یاد وساتل شي چې د خلکو ډیر شمېر به اکثراً ضرورت وي چې یو مشخص تغیر باندې اغیزه واچوي. د دومره لوی شمېر ګډون په هغه صورت ممکن کیدای شي چې په نهضت کښې پورتنې لوړ معیار ساتل شوی وي.

د قدرت د اړیکو انتقال

ستراتیژي جوړونکو باید په یاد ولري چې سیاسي سر غړونه د مبارزې یوه دوامداره بدلیدونکي ډول دی چې د حرکت او متقابل حرکت او یا عمل او عکس العمل په بڼه دوام مومي. هیڅ یو شی ساکن ندی. د قدرت اړیکې که مطلق وي یا نسبي د پر له پسې او چټک بدلون تابع وي، چې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکن ګرځوي چې د خپل د عدم تشدد په مبارزې باندې د ظلم په مقابل کښې ولاړ پاتې شي.

د مقابلو خواوو، د مربوطو قواوو رنګارنګ توب پدې ډول جګړئیزه حالت کښې ډیر احتمال لري چې د تشدد ډوله تصادم نه ډیره افراطي وي چې ډیر په چټکۍ سره صورت نیسي. او ډول ډول او په سیاسي لحاظ مهمې نتیجې لري. ددې رنګا رنګ توب په لحاظ د مقاومت کونکو له خوا خاص اقدامات احتمال لري چې دارنګه اغیزه ولري چې تر هغه زمان او مکان نه تجاوز وکړي چې دا اقدامات پکښې واقع کیږي. دا آغیزې د یو یا بلې ډلې په تضعیف او یا تقویي کښې به منعکس شي.

برسیره پر دې، د عدم تشدد د مبارزې ډله ښایي د خپل عمل سره، د مخالفې ډلې مربوط قوت په زیاتوالی او یا کموالی باندې په زیاته اندازه نظر و نظا مي جنګ ته تاثیر واچوي. د مثال په توګه، د دیکتاتور د ظلمونو په مقابل کښې، دسپلین لرونکې او زړور مقاومت ښایي چې د دیکتاتور د خپلو عسکرو او خلکو په مینځ کښې، تشویش، نا خوښي، بې اعتمادي، او په فوق العاده حالاتو کښې حتي د بغاوت موجب و ګرځي. (په ۱۹۳۰کال،کې د پیښورد قصه خوانۍ د بازار مثال). دا مقاومت ښایي چې د دیکتاتورۍ د زیاتې بین ا لمللي محکومیت سبب شي.

(د مترجم یادونه: د دیکتاتور د عسکري او پولیسو بې اطاعتي څرګند مثال د ۱۹۳۰کال د اپریل په۲۳مه د پیښور د قصه خوانی بازار په قتل عام کې د یادونې وړ دی.کله چې د انګریزانو د شاهي ګاروال رایفلز بلوک د بیګناهو بې دفاعو او بې وسلو ملکي مظاهره کونکو باندې د ډزو د کولو نه سر وغړول.نوموړي افراد بیا د عسکري دیوان حرب له خوا د لسو نه تر څوارلسو کلونو پورې په بند محکوم شول. ویل کیږي چې د قصه خوانی پدې قتل عام کښې د ۳۰۰ په شاوخوا خدایي خدمتګاران شهیدان شوي وو. خو ځینې دا تلفات تر ۶۰۰ پورې روایت کړي)

بر سیره پر دې ،په مهارت سره ، دسپلین لرونکی او د سیاسي سر غړونې دوامداره استعمال ښایي په مقاومت کښې د هغو خلکو ګډون چې په عادي توګه دیکتا تور حمایه کوي او یا بې طرفه پاتې کیږي زیات کړي.

د بدلون څلور میکانیزم (لارې چارې):

د عدم تشدد مبارزې، په څلورو طریقو بدلون تولیدوي. اولنی میکانیزم ډیر لږ د پیښیدو امکان لري، که څه هم ځینې وختونه واقع شوي دي. کله چې مقابل لوری د مظلومو او زړورو مقاومت کونکو د رنځونو او کړاونو د زغملو نه چې د عدم تشدد د مبارزې پیروي کوي د احساساتو د تاثیر لاندې راشي او یا منطقِاً قناعت حاصل کړي چې د مقاومت کونکو غوښتنه پر حق ده نو کیدای شي چې دوی یې ومني. چې دې مکانیزم ته " د عقیدې بدلون " وایې.

د عقیدې د تغیر پیښې د عدم تشدد د مبارزې په جریان کښې کله کله پیښیږي چې د نادراتو څخه شمیرل کیږي، او په ډیرو منازعاتو کښې بېخي صورت نه نیسي او یا که پیښ هم شي په ډیر لږ مقیاس به وي.

اکثراً د عدم تشدد مبارزې، د جګړې د حالت او ټولنې د بدلولو په اساس عمل کوي او مقابل لوری هر څه چې وغواړي نشي کولی. دغه بدلون دی چې دریم نور میکانیزم(لارې چارې) تولیدوي:

روغې جوړې،بې تشدده اجبار اوتجزیه. دا چې کوم یو ددې دریم میکانیزم نه پیښیږي د دیموکراسۍ په ګټه د نسبي او مطلق قدرت د انتقال د درجې پورې تړلی دی.

که موضوعات ډیر بنسټیز نه وي، د مخالفې لورې غوښتنې ډیر تهدیدونکې نه ګڼل کیږي، او د قوتونو رقابت د یوې اندازې پورې د قواوو اړیکې تبدیل کړی وي، او موجوده جنجال ښایي چې دیوې موافقې د لارې نه د اختلافاتو په نیمایي کولو یا د مصالحې د لارې لرې شي. دا میکانیزم ته روغه (سازش) وایي. ډیر اعتصابونه له دې لارې نه حل شوي، چې دواړه خواوې خپل ځینې هدفونو ته رسیږي او یو خوا هم خپل ټول هدفونه، نه تر لاسه کوي. یو حکومت شاید چې درک وکړي چې دارنګه روغه جوړه ځینې مثبتې ګټې لري لکه د تشنج کموالی، خلکو ته ځان د" انصاف خاوند" معرفي کول، یا د رژیم تصور بین المللي ټولنې ته

ښايسته ځلول. نو دا ډير مهم دي چې د هغو موضوعاتو په ټاکنې باندې ډير غور وشي چې د روغې(سازش) له لارې پرې فيصله د منلو وړ وي.

دا د ديکتاتورۍ د نسکورولو لار نه ده.

د عدم تشدد مبارزه کيدای شي چې د هغې نه ډير پياوړی وي چې د عقيدې د تغير او روغې جوړې د لارو چارو (ميکانيزم) سره ښودل شوی. ډله ئيزه همکاري نه کول او سر غړونه

ټولنيز او سياسي وضعيت داسې بدلولی شي، مخصوصأ د قدرت ارتباط، چې، د ديکتاتور

وړتيا چې اقتصادي، اجتماعي او سياسي جريان چې حکومت او ټولنه کنټرول کړي تر ې آخستل کيږي. د مقابل لوری وسله وال قوتونه نور دا باور دلاسه ورکوي چې مقاومت کونکي به وټکوي.

که څه هم د مقابل لوری مشران په خپلو مقامونو کښې پاتې کيږي،او خپل هدفونه تعقيبوي، خو دهغوی قابليت چې په اغيزناکه توګه اقدام وکړي د هغوی نه آخستل شوی وي. دې ته د عدم تشدد اجبار وايي. چې ځينې فوق العاده وضعيتونو کښې، د عدم تشدد اجبار کوم حالات پيدا کوي نور هم پر مخ ځي. د مقابل لوری رهبر په حقيقت کښې خپل د عمل ټول قابليت دلاسه ورکوي او د قدرت ساختمان يې ړنګيږي. د مقاومت کونکو پر ځان باور،همکاري نه کول او سر غړونه دومره پرمختګ وکړي چې ديکتاتوري ډير لږ کنټرول هم پرې نشي لرلی. د مقابل لوری بيروکراسي د خپلې رهبري د اطاعت نه انکار کوي او دهغه پوليس او عسکر بغاوت ته لاس آچوي. د مقابل لوري عادي ملا تړ يا عوام خپل پخوانی رهبر ردوي او د حکومت کولو حق نه يي کاملأ انکارکوي. پس له دې د دوی پخواني مرسته او اطاعت له مينځه ځي.

د بدلون ځلورم مکانيزم (لارې چارې) د مقابل لوري د سيستم ټوټې ټوټې کېدل دارنګه تکميل شوی وي، چې حتي هغوی اوس کافي قدرت د تسليميدلو لپاره هم نلري. رژيم په سادګۍ سره په ټوټوبيليږي.

د آزادی د ستراتيژي د طرح کولو په وخت کښې ښايي چې دا څلور ميکانيزم (لارې چارې)

په فکرکې ونيول شي. کله کله دوی ضرورتأ په تصادفي ډول عمل کوي. سره لدې، په يوې جګړې کښې د بدلون د ميکانيزم دپاره د دوی نه د يو يا ډيرو ټاکل دا به ممکنه وګرځوي چې مشخص او دوه اړخيزه تقويه کونکي ستراتيژي تنظيم شي. د مکاييزم يا ميکانيزمونو ټاکل په متعددو عواملو پورې اړه لري، په ګډون د دښمنې ډلې مطلق او نسبتي قدرت، او د عدم تشدد د مبارزينو نظريات او هدفونو نه.

د سیاسي سر غړونې آزادي بخښونکې نتیجې

د تشدد د استعمال د مرکزي کونکې نتیجې په مقایسه، د عدم تشدد د مبارزې د اصول استعمال د سیاسي ټولنې په دیموکراتیکي کولو کښې د څو لارو نه کومک کوي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې یوه برخه منفي ده. لکه د نظامي وسیلو، دا اصول د یوه حکومت کونکې اقلیت د اداري لاندې، د ځپلو یوه وسیله نه پیداکوي چې د خلکو په ضد د دیکتاتورۍ د تاسیس او یا محافظې په مقصد استعمال شي. د سیاسي سرغړونې د نهضت رهبران پر خپلو پیروانو باندې تاثیر او فشار آچولی شي خو کله چې دوی بل رهبر انتخاب کړي هغوی بندي کولی یا اعدامولی نشي.

د دیموکراسي کولو د نتیجې بله برخه مثبت دی. چې د عدم تشدد د مبارزې خلک د مقاومت د وسیلو سره سمبالوي چې د هغې سره خلک آزادۍ ته ورسیږي، او هم د اوسني او راتلونکې دیکتاتور په مقابل کښې د هغې نه دفاع وکړي.

د دیموکراسۍ کولو څو مثبتې نتیجې په لاندې ډول کېدلی شي:

- د عدم تشدد د مبارزې د پکار آچولو تجربه به خلکو کښې پر ځان باور پیداکړي، چې د رژیم تهدید او د زور په واسطه د ځپلو ظرفیت یې د ګوابښ لاندې راولي.

- د عدم تشدد مبارزه، د عدم همکاري او سر غړونې وسایل برابروي چې خلک کولی شي د هغې په واسطه د دیکتاتورې ډلې له خوا د غیر دیموکراتیک کنترول په مقابل کښې مقاومت وکړي.

- د عدم تشدد مبارزه،د دیموکراتیک آزادۍ د عملي کولو نه لکه د بیان آزادي، د مطبوعاتو آزادي، د سیاسي ډلو آزادي، د راټولېدلو آزادي نه د ځپونکې کنترول په مقابل کښې دفاع کوي.

- د عدم تشدد مبارزې په ټولنه کښې د مستقلو ډلو، مؤسساتو چې مخکښې مو یاد ګړل د ژوندي پاتې کیدلو او یا بیا راپیداکولو او تقویه کولو کښې غټه مرسته کوي. مستقلې ډلې او مؤسسې د دیموکراسۍ لپاره ځکه مهمې دي چې دوی دخلکو د قدرت د سمبالولو او د هر راتلونکې دیکتاتورپه آغیزمن قدرت باندې تحدید آچولی شي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه وسایل برابروي چې خلک د ظالم پولیس او عسکري عملیاتو په مقابل کښې قدرت ښه پکار آچوي چې د یو دیکتاتور حکومت لخوا اجراکیږي.

- د عدم تشدد مبارزې هغه لارې برابروي چې خلک او خپلواکه مؤسسات د هغې په واسطه د ديموکراسۍ په ګټه د حاکم اقليت نه د قدرت منابع محدودوي او يا يې قطع کوي، او دارنګه د هغه د حاکميت ادامه په خطر کښې آچوي.

د عدم تشدد د مبارزې پېچلتيا:

څرنګه چې پدې بحث کښې مو وکتل، د عدم تشدد مبارزه د ټولنيز عمل يو پېچلی لاره ده چې پکښې ډير شمير اصولونه، د بدلون پراخې لارې چارې، او د مشخصو کړو وړو ايجابول شامل دي. خصوصأ ، د سياسي سرغړونې لارې په يو ديکتاتور باندي آغيزمن کېدل په ډير احتياط سره د پلان جوړول او چمتووالی ايجاب کوي. راتلونکي ګډون کونکي ضرورت لري چې بايد پوه شي چې د هغوی نه څه غوښتل کيږي. منابع بايد د استفادې لپاره موجود شي. او طراحانو بايد تحليل وکړي چې د عدم تشدد مبارزه څرنګه په آغيزمنه توګه پکار واچول شي. اوس مونږ خپله پاملرنه وروستنۍ ډير مهم موضوع (ستراتيژيکي پلان جوړولو اړتيا ته) ته آړوو.

شپږم فصل

ستراتيژيکي پلان جوړولو ته اړتيا

د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د سياسي سر غړونې مبارزه کيدای شي چې په رنګارنګو ډولونو پيل شي. پخوا دا مبارزه تقريباً تل بې له پلانه او اساساً به په تصادفي توګه شروع کيده .هغه مشخص شکايتونه چې د پخوانيو مبارزو د پيليدلو سبب شوي دي ډير پراخ توپيرونه ئې سره درلودل، خو ډير ځلې يې نوي ظلمونه لکه ، د يو ډير مهم شخصيت بنديي کول او يا وژل،يو نوی ظالمانه تګ لاره يا حکم جاري کول، د غذايي موادو کموالی، د ديني عقايدو په وړاندې بې حرمتي، يا د يوې ډيرې مهمې واقعې د نمانځلو نه به پيل شو. کله د ديکتاتورۍ له خوا نه يو مخصوص اقدام دومره خلک په قهر کړي چې بې له دې نه چې وپوهيږي چې د دوی پاڅون څرنګه پای ته رسي دوی به اقدام ته لاس پورې کول. بل وخت يو ډير زړور شخص او يا يو وړوکې ډله يو اقدام باندې لاس پورې کوي چې بيا وروسته د خلکو له خوا نه حمايه کيږي. يو ځانګړی شکايت ښايي چې د نورو له خوا نه لکه د اولنۍ ډلې درک،او دوی هم به په مبارزې کښې ګډ شي. ځينې وختونه د مقاومت لپاره يوه مشخصه چيغه د يو ورکوټې ډلې يا شخص له خوا نه کيدای شي چې د انتظار نه ډير زيات پلويان راټول کړي.

که څه هم خپل سري ځينې مثبت اړخونه لري،خو ډير ځلي زيانونه هم را اړولي دي. اکثراً، آزادي غوښتونکي د ديکتاتورۍ د شديد عکس العمل په انتظار نه وي او څرنګه چې دوی سخت وځپل شي نو بيا مقاومت له مينځه ځي. ځينې وختونه د ديموکراتيکو ډلو له خوا نه د پلان نه جوړول مهم تصميمونه تصادف ته پريږدي چې تباه کونکي نتيجې مينځ ته راوړي. حتي وروسته د ظالم رژيم د نسکوريدلو نه د انتقالي دورې لپاره د پلان نشتوالی د يوې نوې ديکتاتورۍ د راپيداکيدلو لپاره مرسته کوي.

پر واقعيت ولاړ پلان جوړونه

په راتلونکي کښې، بې له شکه، د خلکو عمومي اقدام چې سم پلان شوی نه وي د ديکتاتورۍ سره د مقابلې پر ضد به اغيزه وکړي. سره له دې، اوس ممکنه ده چې د ټولونه اغيزمنې لارې د ديکتاتورۍ د نسکورولو لپاره پيدا کړو،خو که مونږ سياسي وضعيت او د خلکود فکري حالت چمتووالی تشخيص او د مبارزې د پيل څرنګوا لی سم غوره کړو. د وضعيت د واقعي غور او پاملرنې په اساس په ډير احتياط سره فکر کول، او د خلکو قابليت ته اړتياده چې آغيزمنې لارې انتخاب شي تر څو چې په دارنګه شرايطو کښې آزادي تر لاسه شي.

که څوک غواړي چې يو کار تر سره کړي، نو دا د عقله سره سم دی چې بايد ورته يو پلان جوړ کړي چې څرنګه يې بايد ترسره کړي. هر څومره چې هدف مهم وي يا د ناکامۍ عواقب

خطرناکه وي په همغه اندازه د پلان جوړونې اهمیت ډیریږي. ستراتیژیکي پلان جوړونه د ټولو موجودو منابعو سمبالول او په کار آچول په اغیزمنه توګه تامینوي. د پلان جوړولو اهمیت د داسې یو دیموکراتیک تحریک لپاره په خاصه توګه مهمه ده چې محدود مادي منابع ولري او وغواړي چې یوه زوروره دیکتاتوري نسکوره کړي او د غټ خطر لاندې وي. برخلاف، دیکتاتوري معمولاً به ډیر زیات مادي منابعو ته لاس رسي،تشکیلاتي پیاوړتیا به ولري، او د بې رحمیو په عملي کولو باندې به پوره واکمن وي.

"د یوې ستراتیژۍ طرح کول" دلته دا معني ورکوي، چې هغسې یو طرز د حرکت وسنجوو چې دا ډیر محتمل کړي، چې د اوسني حالت نه هغه مطلوبې راتلونکي ته ورسیږو. یعني چې د یوې دیکتاتورۍ نه یوې راتلونکې دیموکراتیکي سیستم ته. کوم پلان چې هغې هدف ته ورسیږي معمو لاً د څو مرحلئیزو مبارزو د سلسلې او نورو منظمو فعالیتونو نه جوړ شوی وي، چې هدف یې د ځپل شوو خلکو او ټولنې تقویه کول او د دیکتاتورۍ کمزوره کول وي. دلته باید په یاد ولرو چې هدف دا ندی چې په ساده ډول موجوده دیکتاتوري ویجاړکړو، بلکه ښایي چې د یوې دیموکراسۍ سره یې تعویض کړو. هغه لویه ستراتیژي چې خپل هدف یوائې د موجوده دیکتاتوري د نسکورولو لپاره محدودوي د بلې دیکتاتورۍ د راپیدا کولو غټ خطر رامینځ ته کوي.

د پلان جوړولو په مقابل کښې موانع

د آزادۍ ځینې مدافعین، د نړۍ په ډیرو برخو کښې خپل ټول زور آزادۍ ته د رسیدلو لپاره پکار نه آچوي. دا مدافعین ډیر لږ وختونه، په غور سره د ستراتیژیک پلان د جوړولو په پوره اهمیت مخکښې لدې نه چې په اقدام لاس پورې کړي پوهیږي. په پای کښې، دا پلان جوړونه هیڅکله نه تر سره کیږي.

ولې هغه خلک چې دارنګه ارمان لري چې خپلو خلکو ته سیاسي آزادي وګټي په ډیر ندرت سره دا بصارت لري چې یو جامع ستراتیژیکي پلان تیار کړي چې دې هدف ته یې ورسوي؟ له بده مرغه،اکثراً ډیر خلک په دیموکراتیکي ډلو کښې د ستراتیژیکي پلان د ضرورت په اهمیت باندې نه پوهیږي، یا ورسره آشنا نه وي او یا داسې ندي روزل شوي چې ستراتیژیکي فکر وکړي.

دا یوه سخته دنده ده. پر له پسې، د دیکتاتورۍ له خوا نه آزاریدل، او د نژدې مسئولیتونو سره د ځان په ورکولو ، د مقاومت لارښونکي ډیر ځل لازم وخت او امنیتي ماحول نشي پیدا کولی چې خپل ستراتیژیکي فکر کولو ته انکشاف ورکړي.

په ځای ددې، دا یوه کلي نمونه ګرځي چې د دیکتاتور د ابتکار په مقابل کښې دوی یوائې عکس العمل وښیي. نو مخالفین تل د مدافعې په حال کښې د محدودو آزدیو په لټه کښې او یا د

خپلو موضع ګانو په ساتلو بخت وي. دوی یواځې د دیکتاتورۍ د کنترول پرمختګ ورو کوي او یا د رژیم د نوو پالیسیو لپاره مشکلات پیدا کوي.

ځینې اشخاص او یا ډلې ښایي چې د آزادۍ د یو نهضت ته د اوږدې مودې لپاره د یو جامع پلان جوړولو ته اړتیا ونه ویني. ددې پر ځای ، په ساده توب سره به دوی فکر وکړي، چې د پلان جوړولو پر ځای که دوی خپل هدف په زوره کلکه او په کافي اندازه دوامداره د تاثیر لاندې ونیسي ،نودوی به دیوې لارې نه بریالیتوب ته ورسي. نور فرض کوي چې که دوی خپلو اصولو او عقیدو سره سم یواځې د مشکلاتو په مقابل کښې ولاړ پاتې شي، هغوی ټول هغه تر سره کړي چې دیموکراسۍ ته د رسیدلو لپاره دوی کولی شوای. د بشري اهدافو حمایت، او عقایدو ته وفاداري د ستاینې وړ دي،خو دا یواځې د دیکتاتورۍ د پای ته رسولو او آزادۍ ته د رسیدلو لپاره کافي نه ده.

د دیکتاتورۍ نور مخالفین ښایي چې په سادګۍ سره فکر وکړي چې که دوی یواځې په کافي اندازه تشدد پکار واچوي آزادي به وګټي.لاکن څرنګه چې مخکښې وویل شو تشدد د بریالیتوب ضامن نه دی. د آزادۍ پر ځای، کیدای شي چې په ماتې، لوی غم، او یا دواړو تمام شي. په اکثرو حالاتو کښې دیکتاتورۍ تشددي مبارزې ته د هر چا نه ډیر تیار وي، او نظامي واقعیت په ندرت سره هم که کله پیښ شي آزادي غوښتونکې پر خوا درېږي.

همدارنګه یو شمېر فعالین شته چې خپل عمل هلته متمرکز کوي چیرته چې دوی یې لازم ګڼي.

دا لارې که څه هم نه یواځې چې په ځان غوښتنې ولاړ دی، بلکه دوی د آزادی لپاره د یوې لویې ستراتیژۍ د انکشاف ورکولو لپاره هم کومه لارښودنه نه وړاندې کوي. هغه اقدام چې د یوې"ځلاندې مفکورې" پر اساس یې څوک لري هم محدود دی. د هغه پر ځای " راتلونکې ګامونه" ضرورت دي چې د دیکتاتورۍ د نسکورولو د یوې دقیقې محاسبې پر اساس واخیستل شي.

بې له ستراتیژیکي تحلیل نه،د مقاومت رهبران اکثراً به پوه نشي چې په بل ګام کې به څه عمل تر سره کړي، ځکه چې دوی په احتیاط سره د راتلونکو مشخصو ګامونو په برخه کې چې د بریالیتوب لپاره ضرور دي فکر نه دي کړي. خلاقیت او ځلاندې مفکورې ډیر مهم دي، خو د هغوی نه ښایي چې د آزادي غوښتونکو قوتونو د ستراتیژیکي دریز د لوړولو په مقصد ګټه واخیستل شي.

په زیرکۍ سره د رنګارنګو اقداماتو نه چې د دیکتاتورۍ په مقابل کښې آخیستل کیږي اطلاع لرل او توان نه لرل چې معلوم کړي چې د کوم ځي نه باید پیل کړي، ځینې خلک مشوره ورکوي چې " هر شی همزمانه وکړه." کیدای شي چې دا ګټور وي، خو البته دا ممکنه نه ده،خصوصاً نسبتاً د یو ضعیف تحریک لپاره. بر سیره پر دې، دا رنګه د حل طرز لار نه

ښيي چې مقابله د کوم ځي نه بايد پيل شي، چيرته بايد مساعي متمرکز شي او اکثراً هغه محدود امکانات چې موجود دي څرنګه پکار واچول شي.

نور اشخاص او ډلې، ښايي چې د پلان جوړولو ضرورت احساس کړي، خو يواځې دوی به وتوانيدای شي چې د لنډ مهالې يا د تکتيکي اساس د شرايطو لاندې پرې غور وکړي. ښايي

چې دوی د اوږد مهالې پلان جوړولو په ضرورت او ممکنوالی هيڅ پوه نشي. ځينې وختونه

به دوی ونشي کولی چې په ستراتيژيکي ډول تحليل او تجزيه وکړي، او اجازه ورکوي چې نسبتاً په وړو خبرو، پر له پسې د اصلي هدف نه منحرف شي. اکثراً ، ددې پر ځای چې د عمل ابتکارد ديموکراتيک مقاومت لپاره په لاس ونيسي، دوی د مقابل لوری حرکتونو ته ځواب ورکوي.

څرنګه چې ډير زيات انرژي لنډ مهال فعاليتونو ته وقف کوي، دا مشران(لار ښودان) اکثراً پاتې راځي چې د يو شمير د حرکت احتمالي طرزونو نه ګټه واخلي کوم چې د ټولې مساعې لارښودنه کولی شي او هدف ته پر له پسې پرې حمله کيدای شي.

دا هم فقط ممکن دی چې ځينې آزادي غوښتونکي نهضتونه د يوې پراخې ستراتيژۍ پلان چې

ديکتاتوري نسکوره کړي، نه جوړوي او پر ځای يې په نژدې او عادي مسايلو باندې خپل کوښښونه راټولوي ځکه دوی په ربښتيا سره فکر کوي چې ديکتاتوري ددوی په هلو ځلو

پای ته نه رسيږي. نو د دې غير ممکن د تر سره کولو لپاره پلان جوړول به د وخت يو خوشې ضايع کول او يابه يو چټي تمرين وي.

خلک چې د يو ظالم ځای پر ځای شوي ديکتاتورۍ په مقابل کښې د آزادۍ لپاره مبارزه کوي اکثراً دا رنګه يو زيات عسکري او پوليس قوت سره مخامخيږي چې داسي ور څرګند شي چې ديکتاتوري هر څه چې وغواړي کولی شي. د يو حقيقي اميد د نشتوالي له کبله دا خلک سره لدې به د ديکتاتورۍ نه په دليل د ربښتينوالي يا ښايي تاريخي هيڅکله سر غړونه ونکړي. که څه هم دوی به هيڅکله دا ونه مني او هم ښايي په شعوري توګه درک هم ونه کړي. د هغوی اقدامات به ورته نا اميده کونکی ښکاره شي. نو لدې کبله دوی ته اوږد مهالې هر اړخيزه ستراتيژيکي پلان جوړول کومه معنې نلري.

د ستراتيژيکي پلان جوړولو نه د مخ آړولو نتيجې اکثراً خورا آغيز ناکه وي: د نهضت قدرت تيټيږي، اقدامات يې بې آغيزې کيږي، قدرت يې په کوچني مسايلو باندې ضايع کيږي، د تفوقونونه ګټه نه آخستل کيږي، او سر ښيندنې بې ارزشه کيږي. که آزادي غوښتونکي په ستراتيژيکي ډول پلان جوړ نکړي نو ډير احتمال لري چې خپل هدف ته په رسيدلو ناکامه شي. نيمګړی پلان جوړونه او د مختلفو اقداماتو تصادفي ګډونه د مقاومت يو عمومي نهضت

به وړاندې وښنسي، او ددې پر ځای ډیر احتمال لري چې دیکتاتورۍ ته اجازه ورکړي چې خپل قدرت او کنترول لاپسې زیات کړي.

له بده مرغه، څرنګه چې د آزادۍ لپاره هر اړخیزه ستراتیژیک پلان ډیر لږ که کله هم صورت ونیسي بشپړیږي نو دیکتاتورۍ له هغې نه چې په حقیقت کښې دی ډیر زیات پاتې کیدونکی ښکاري، او په کلونو یا لسیزو د خپل د نسکوریدو له وخت نه ډیر عمر کوي.

په ستراتیژیکي پلان جوړولو کښې څلور مهم اصطلاحات

ددې لپاره چې مونږ سره مرسته وکړي چې په ستراتیژیکي اساس فکر او خپل فعالیتونه تنظیم کړو، نو د څلورو اساسي اصطلاحاتو د معنی توضیحات مهم دي.

- پراخه (لویه) ستراتیژي، د هغه مفهوم څخه عبارت دی چې د یوې ډلې، کوم چې د خپل هدف د لاس ته راوړلو لپاره په یوې جګړې کښې مبارزه کوي ، ټول منا سب موجوده منابع(اقتصادي، بشري، اخلاقي، سیاسي، تشکیلاتي، او نور،) استعمال، هم آهنګ او اداره کړي.

پراخه ستراتیژي، د پاملرنې ډیره برخه د مبارزه کونکي ډلې پر اهداف او منابع متمرکز وي اود عملیاتو ډیر مناسب طرز (لکه د عسکري عادي جګړې یا د عدم تشدد مبارزه) چې په مبارزه کښې تړې کار واخیستل شي تعینوي. د پراخې ستراتیژۍ په پلان جوړولو کښې د مقاومت رهبران باید وځیږي چې پر دښمن باندې کوم رنګ زور او آغیزه واچول شي. برسیره پر دې، په پراخه ستراتیژۍ کښې هغه تصمیمونه هم باید ځای کړي شي چې په مناسبو شرایطو او وختونو د مقاومت ړومبنۍ او راتلونکي مبارزه به پیل شي.

پراخه ستراتیژي، د مبارزې، د پیل کولو لپاره د نورو محدودو ستراتیژیو د ټاکلو لپاره چوکاټ برابروي. همدارنګه عمومي وظایف خاصو ګروپونو ته محول کوي او هم موجوده منابع چې په مبارزې کښې تړې کار آخیستل کیږي پر دوی ویشي.

- ستراتیژي: د هغې مفکورې نه عبارت دی چې په یوې مبارزې کښې تعینوي چې یو خاص هدف ته چې د یوې پراخې ستراتیژۍ په حدودو کښې شامل وي څرنګه په ډیره آسانه لاره رسیدلی‌شو. ستراتیژي تعینوي چې کله، او څرنګه جګړه پر مخ ویوړل شي، او هم د یو معین هدف د لاس ته راوړلو لپاره څرنګه اعظمي ضربه واردولی شو. ستراتیژي دیو هنر مند د مفکورې سره، په داسې حال کښې، چې د ستراتیژي پلان د معمار د نقشې سره مقایسه کېدلی شي.

هغه هلې ځلې هم ښایي چې ستراتیژۍ کښې شامل شي چې دارنګه ستراتیژیکي حالت ته انکشاف ورکړي، چې د آزادي غوښتونکو خورا په ګټه وي او چې مقابل لوری ته وښیي چې مخامخ جګړه محققاً به د دوی د ماتې سبب وګرځي او له دې کبله به بې د ښکاره جګړې نه

تسلیم شي. او که نه نو، ددې هلو ځلو په واسطه د مناسبې ستراتیژیکي حالت راتګ به د آزادي غوښتونکو بریالیتوب محقق وګرځوي. د لاس ته راوړل شوو کامیابیو نه سمه ګټه آخیستل هم د ستراتیژۍ وظیفه ګڼل کیږي

. د مبارزې د جریان مطابق، ستراتیژیکي پلان د یوې جګړې د پر مخ بیولو اساسي مفکوره ده چې څرنګه جګړه پر مخ ولاړ شي او هم څرنګه ئې ځانګړي اجزاوې ښایي چې سره یو ځای کړي، تر څو هدف ته د رسېدلو لپاره په ډیره ګټوره توګه مرسته وکړي. دا د مخصوصو عملیاتو ګروپونه په کوچني عملیاتو کښې په مهارت سره په کار آچوي. د یوې سیمې ستراتیژیکي پلان ښایي چې د بریالیتوب ایجابات په عملیاتو کښې د مبارزې د یو ټاکل شوي اصول په اساس په نظر کښې ونیسي. مختلف اصولونه به مختلف ایجابات ولري. یواځې د " ایجاباتو" تر سره کول البته د بریالیتوب د تحقق لپاره کافي نه ده، او نورو اسبابو ته به هم اړتیا وي.

د ستراتیژۍ د طرح کولو په وخت کښې دیموکراتان ښایي چې خپل هدفونه په روښانتیا سره تعریف،او تعین کړي چې څرنګه د هلو ځلو مؤثریت، دې هدفونو ته د رسیدلو لپاره متوافق کړي.

دا تعریف او تحلیل ستراتیژستانو ته اجازه ورکوي چې دقیق اړتیاوې د هر ټاکل شوي هدف د ترلاسه کولو لپاره تشخیص کړي. روښانتیا او تعریف ته لکه چې په ستراتیژۍ کښې ورته ضرورت دی په تکتیکي پلان جوړولو کښې هم یو رنګ ورته اړتیا ده.

تکتیک او د فعالیت میتودونه د ستراتیژۍ د عملي کولو لپاره په کار آچول کیږي.

په یو محدود وضعیت کښې په ډیر مهارت سره د خپلو قوتونو پکار آچول تکتیک بلل کیږي. تکتیک یو لنډ عملیات دی چې یو محدود هدف ته د رسیدلو لپاره په کار آچول کیږي. د تکتیک وظیفه د هغې مفکورې په اساس اداره کیږي چې څرنګه د جګړې په یوه محدوده مرحله کښې د ستراتیژۍ د تر سره کولو لپاره د جګړې موجوده وسیلې په کار واچوو.

د ډیر زیات آغیزمنتوب لپاره، تکتیک او میتودونه د ستراتیژیکي هدفونو ته د رسیدلو په مقصد باید په دوامداره پاملرنه انتخاب او په کار واچول شي. تکتیکي لاس ته راوړنې چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته نه کوي، په پای کښې به یوه ضایع شوي انرژي ثابت شي.

نو تکتیک د پراخې ستراتیژۍ یوه برخه جوړوي. تکتیک تل دمبارزې سره کار لري په داسې حال کښې چې ستراتیژي د پراخو ملاحظاتو(کتنو) سره اړیکي نیسي. یو خاص تکتیک، د یوې جګړې یا مبارزې د ستراتیژۍ د یوې برخې په توګه ګڼل کیدای شي. تکتیک نظر و ستراتیژۍ ته د لنډې مودې لپاره یا د کوچني سیمې(جغرافیایي، مؤسسې او نور ...) ، یا د

محدود شمېر خلکو یا ډیر محدودو اهدافو لپاره په کار آچول کیږي. د عدم تشدد په عملیاتو کښې، د یو تکتیکي او ستراتیژیکي هدفونو تر مینځ توپیر به قسماً دارنګه وښودل شي چې یو هدف کوچنی دی او یا که لوی. تعرضي تکتیکي جګړه ځکه انتخابیږي چې د ستراتیژیکي هدفونو د لاس ته راوړلو لپاره مرسته وکړي. تکتیکي محاربې د ستراتیژستانو لپاره داسې وسیلې دي چې د هغوی سره داسې حالات را مینځ ته کوي چې پر دښمن باندې قاطع حمله اجرا کړي. لدې کبله، ډیر مهم دی هغه کسان چې د تکتیکي عملیاتو د پلان جوړولو او اجرا کولو مسؤ لیت لري د وضعیت د محاکمه کولو او ددې لپاره د ټولو نه د مناسب میتود د انتخابولو پوره مهارت و لري. هغه کسان چې په عملیاتو کښې برخه نیسي باید چې د ټاکل شوې تکتیک او مشخص میتود په استعمال کښې تربیه شوي وي.

- میتود، مشخصې وسلې او یا د عملیاتو وسیلو ته اشاره کوي. د عدم تشدد د مبارزې په اصولونو کښې یو ډیر زیات شمیر د عملیاتو شکلونه شامل دي (لکه د اعتصابونو ډیر ډولونه، تحریمونه او سیاسي عدم همکاري او نور...) چې په پنځم فصل کښې بیان شوي دي.(ضمیمه هم وګورئ) . د عدم تشدد د مبارزې لپاره د اعتبار وړ او اغیزناکه ستراتیژیکي پلان ته انکشاف ورکول په احتیاط سره د لویي ستراتیژۍ، ستراتیژي، تکتیک، او میتود په تنظیم او ټاکلو پورې اړه لري.

دا بحث مونږ ته رابنیي چې د انسان د فهم یو محاسبه شوي استعمال په کار دی چې ددیکتاتورۍ نه د خلاصولو لپاره په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلانجوړولو کښې تري نه کار واخیستل شي. په هوښیارۍ سره پلان نه جوړول د تباهۍ د مینځ ته راتللو سره مرسته کوي،په داسې حال کښې چې په اغیزناکه توګه د خپل عقلي ظرفیت په کار آچول یو داسې ستراتیژیکي تګ لاره برابروي چې په منطقي ډول موجوده منابع په کار آچوي چې ټولنه د آزادۍ او دیموکراسۍ د هدف خوا ته ویسي.

اوم فصل

د پلان جوړولو ستراتيژي

د بريالیتوب د احتمال د زیاتولو لپاره، د مقاومت مشران به ضرورت ولري چې د عملیاتو یو داسې هر اړخیزه پلان تنظیم کړي چې د مظلومو او ځپل شوو خلکو موقف پیاوړی، دیکتاتورۍ کمزورې او په پای کې یې نسکوره کړي. او پر ځای یې یو دوام لرونکې دیموکراسي تاسیس کړي. د داسې مؤثرو عملیاتو د پلان جوړولو لپاره په غور سره د وضعیت محاکمه، او د احتمالي طرز د حرکت د امکاناتو تدقیق ته ډیره اړتیا ده. دداسې دقیق تحلیل نه هم یوه لویه ستراتیژي، او هم دیوې مشخصې مبارزې ستراتیژي دواړه لاس ته راتلای شي. که څه هم سره نژدې اړه لري ، خو د لو ئي ستراتیژۍ او د مبارزې ستراتیژي تکمیلول دوې جلا مرحلې او جریانونه دي. یواځې وروسته له دې نه چې لویه ستراتیژي تکمیل شي، نو بیا د مبارزې یا جګړې مشخصه ستراتیژي تکمیلیدلای شي. د جګړې ستراتیژي باید داسې طرحه شي چې د لوئې ستراتیژۍ هدفونه لاس ته راولي او هم ئې پیاوړی کړي. د مقاومت د ستراتیژۍ انکشاف ورکول ایجاب کوي چې ډیرو مسایلو او وظیفو ته پاملرنه وشي. دلته باید ځینې مهم عوامل چې ښایي تر کتنې لاندې ونیول شي ، که د لویې ستراتیژۍ په سطح وي یا د مبارزې د ستراتیژۍ په سطح، باید تشخیص او وپېژندل شي. ټول ستراتیژیکي پلان جوړونې ایجاب کوي چې د مقاومت پلان جوړونکي باید د جګړې

دټول وضعیت نه بنسټیزه پوهه ولري. چې په دې کښې پاملرنې فیزیکي، تاریخي، حکومتي، نظامي ، کلتوري،اجتماعي، سیاسي، سیکالوژیکي،اقتصادي او بین المللي فکتورنوته شامل دي. ستراتیژۍ یواځې د یوې خاصې مبارزې په چوکات او سوابقو کښې انکشاف موندلی شي. د دیموکراسۍ د لاربښونکو او د ستراتیژۍ د مبارزې د هدفونو او د مقصد اهمیت، پلان جوړونکو ته د ځېرنې لپاره اساسي اهمیت لري. آیا دا هدفونه په یوې عمده مبارزې ارزي ، او ولې؟ دا خورا مهم دی چې د مبارزې حقیقي مقصد تعین کړو.مونږ دلته بحث وکړو چې د اوسني دیکتاتور نسکورول او یا لرې کول کافي نه ده. د دغو مبارزو هدف باید د یوې آزادې ټولنې تاسیس د یو دیموکراتیکي سیستم د حکومت سره وي. ددې موضوع روښانتیا به د لوئې ستراتیژۍ او د نورو مشخصو ستراتیژیو تکمیلولو باندې سمه آغیزه ولري.

خصوصاً د ستراتیژۍ پوهانو باید لاندني اساسي سوالونو ته ځواب ورکړي:

- آزادۍ ته د رسیدلو په لاره کښې کوم اساسي موانع شته دي؟

- کوم عوامل به آزادۍ ته رسیدل آسانه کړي؟

- د ديکتاتورۍ اصلي زور او قوت د کومو عواملو نه دي؟

- د ديکتاتورۍ مختلفې کمزورتياوې کوم دي؟

- د قدرت منابع په کومې درجې د ديکتاتورۍ لپاره زيان منونکي دي؟

- د ديموکراتيکي قوتونو او د عمومي خلکو زور او قوت کوم دي؟

- د ديموکراتيکي قوتونو کمزورتيا کوم دي او څرنګه سميدلی شي؟

- د دريمګړي ډلو وضعيت چې اوس په مبارزې کښې ګډ نه دي، کومه ډله اوس او يا وروسته د ديکتاتورۍ او يا د ددیموکراسۍ د نهضت مرسته کړي او يا به وکړي؟

د وسايلو انتخابول

د لويې ستراتيژۍ په سطح پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې اصلي وسايل چې په راتلونکې جګړې کښې په کار لويږي انتخاب کړي. ګټې او نقصانونه بايد د څو احتمالي د حرکت طرزونه چې په مبارزې کښې په کار آچول کيږي، لکه معمولي عسکري محاربې، ګوريلائي جګړې، سياسي سر غړونې او نور وڅيړل شي.

ددې انتخاب لپاره، ستراتيژي جوړونکي بايد لاندني سوالونو په پام کښې ونيسي:

- آيا د مبارزې غوره شوي ډول د آزادي غوښتونکو په توان کښې دی؟

- آيا انتخاب شوي لارې چارې (تکنيک) ، هدف د ديکتاتورۍ کمزوري ځايونه دي او يا يې په خورا غښتلي برخې ګوزار کوي.

- آيا وسايل آزادي غوښتونکو سره مرسته کوي چې پر ځان متکي وي او يا دريمې ډلې، يا باندني مرسته کونکي ته اړتياده؟

- د انتخاب شوو وسايلو د په کار آچولو سوابق(ريکارډ) د ديکتاتورۍ د نسکورولو په برخه کښې.

- آيا دا وسايل، تلفات او تخريبات چې په راتلونکې جګړې کښې راپيښيږي ډيروي ئې او يا ئې لږوي.

- فرض کوو چې مبارزه د ديکتاتورۍ په ويجاړولو کښې بريالۍ شوه، انتخاب شوي وسايل به په طرز د هغه حکومت چې ددې مبارزې د شا نه راولاړيږي څرنګه وي.

هغه اقدام چې بې ګټې وي بايد د لويې ستراتيژۍ نه وايستل شي.

په پخواني فصل کښې مو وويل چې سياسي سر غړونه د مبارزې په نورو ډولونو باندې د پاملرنې وړ نسبتي ښيګڼې لري. ستراتيژي جوړونکي بايد د خپلې جګړې مخصوص وضعيت وازمايي، او تعين کړي چې سياسي سر غړونه پورتني سوالونو ته مثبت ځواب برابرولی شي او که نه.

د ديموکراسی(آزادی) لپاره پلان جوړول

بايد په ياد وساتل شي چې د ديکتاتوری پر ضد د لوی ستراتيژی هدف يواځې د ديکتاتورانو نسکورول نه ، بلکه د يو ديموکراتيک سيستم ځای پر ځای کول دي چې د بلې ديکتاتوری

راپاڅيدل غير ممکن(ناشوني) وګرځوي. ددې اهدافود تر سره کولو لپاره, دمبارزې د وسايلو انتخاب بايد په ټولنې کښې د مؤثر قدرت د ويش د تغير سره کومک وکړي. معمولاً د ديکتاتوری لاندې خلک او د ټولنې مؤسسات ډير کمزوري او حکومت ډير زورور وي. تر څو چې دا بې انډولي له مينځه لاړ نه شي، د اداره کونکو يوه نوې ډله، که دوی وغواړي کيدلی شي چې کټ مټ لکه د پخوانی ډلې ديکتاتور و اوسي. د " شاهي قصر انقلاب" او يا نظامي کودتا په کار نه ده.

څرنګه چې په پنځم فصل کښې وڅيړل شو، سياسي سر غړونه په برابره توګه د ديکتاتوری په مقابل کښې د ټولنې د سمبالولو د لارې، د مؤثر قدرت د ويش سره مرسته کوي. دا مراحل په څو لارو واقع کيږي. د عدم تشدد د مبارزې د ظرفيت انکشاف دا معنې لري چې د ديکتاتوری د تشدد کونکي مخ نيوی استعداد او ظرفيت نور داسې په آسانی سره د خلکو په زړونو کښې ډار اود تسليميدلو روحيه توليد نکړي. خلک به په خپل لاس کښې زورور وسايل ولري چې د ديکتاتور د زور آچولو سره مقابله وکړي او ځينې وختونه يې د زور د په کار آچولو مخه ونيسي. بر سيره پر دې، د خلکو د عمومي قدرت سمبالول د سياسي سر غړونې د لارې نه به د ټولنې آزاد مؤسسات پياوړی کړي.

دقدرت د مؤثر په کار آچولو تجربه ژر نه هيريږي. هغه پوهه او تجربه چې خلکو د مبارزې نه آخيستی دی، د دوی تابع کول راتلونکي ديکتاتورانو ته لږ محتمل کوي. د قدرت په تناسب کښې دا انتقال به په پای کښې د يوې تلپاتې ديموکراتيکې ټولنې راجوړيدل به ډير محتمل وګرځوي.

خارجي مرستې

د لويې ستراتيژی د يوې برخې د احضارولو په حيث ضرور دی چې د ديکتاتوری د ټو ټې ټوټې کولو د پاره د کورنی مقاومت او بهرنی فشار نسبتي نقش وڅيړل شي. پدې تحليل کښې مونږ وويل چې د مبارزې اصلي قوتونه د هيواد د داخل نه بايد را ولاړ شوی وی. تر دې حده پورې که نړيواله مرسته هم راورسيږي، بايد د کورنی مبارزې له خوا نه تحريک شوی

وي. د ديکتاتورۍ پر ضد په انساني، معنوي او مذهبي احساسات د نړيوالې عمومي عقيدې د راپارولو لپاره هلې ځلې کيدای شي چې د آزادي غوښتنې د نهضت لږ ملاتړ وکړي.
همدارنګه هلې ځلې کيدای شي چې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې د ديپلوماتيکي، سياسي ، او اقتصادي بنديزونه د حکومتونو او نړيوالې ټولنې نه لاس ته راوړل شي. دا بنديزونه کيدای شي چې د اقتصادي او نظامي وسلو باندې توقيف، د ديپلوماتيکي پېژندنې د سطحې ټيټول، او يا د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول، د اقتصادي مرستو بندول، په ديکتاتوري هيواد کښې د پانګې آچولو ممنوعيت، او د ديکتاتوري حکومت اخراج د مختلفو نړيوالو مؤسسو او ملګري ملتونو د تشکيل نه، شامل وي.

برسيره پر دې، نړيوالې مرستې لکه د مالي او ارتباطاتو کومکونه کيدلی شي چې نيغ په نيغه آزادي غوښتونکو ته ورکړل شي.

دلويې ستراتيژۍ تنظيمول

وروسته د وضعيت د محاکمې نه ، د وسايلو د انتخاب او بهرني کومکونو د نقش د تعينولو نه د لويې ستراتيژۍ طرح کونکي به ضرورت ولري چې په غټو ټکو طرح وکړي چې جګړه څرنګه بايد پر مخ ويوړل شي. دا جامع نقشه به د موجوده وخت نه تر راتلونکي آزادۍ پورې په نظر کښې نيسي. د لويې ستراتيژۍ د تنظيمولو په وخت کښې، پلان جوړونکي بايد له ځانه رازراز پوښتنې وکړي. لاندني پوښتنې مطرح کيږي(د پخوا نه په ډير مشخص ډول) د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره کله چې لويه ستراتيژي جوړيږي کوم کارونه بايد اجرا شي:

څرنګه د اوږدې مودې مبارزه په ډير ګټور ډول پيل کيدلی شي؟ څرنګه کيدلی شي چې کړيدلي خلک په کافي اندازه پر ځان باور او زور پيداکړي ، چې ديکتاتورۍ ته ګواښ وکړي، که څه هم د لنډې مودې لپاره وي؟ څرنګه کيدلی شي چې د خلکو همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې ظرفيت د وخت په تيريدلو او تجربې سره لوړشي؟ د يوې سلسلې محدودو عملياتو هدفونه به څه وي چې د ديموکراتيک کنترول او د ديکتاتورۍ د محدودولو لپاره اجراکيږي؟

آيا خپلواکې مؤسسې شته چې د ديکتاتورۍ نه روغ پاتې شوی وي او د آزادۍ د ګټلو لپاره په کار واچول شي؟ د ديکتاتور د کنترول نه د ټولنې کوم مؤسسات بيرته آخستل کيدای شي، او آياآزادي غوښتونکي نوي مؤسسې په وجود راوړلی شي چې هغو ضرورتونو ته ځواب ورکړي او د ديموکراسۍ ساحه(ماحول) مينځ ته راولي، که څه هم ديکتاتورۍ لاهم خپلې اداري ته دوام ورکړي؟

څرنګه په مقاومتي قوتونو کښې تشکيلاتي قوت زياتولی شو؟ ګډون کونکي څرنګه روزل کېدلی شي؟ کوم منابع(مالي، تجهيزات، او نور) به د مبارزې په جريان کښې ضرورت وي؟ د خلکو د سمبالولو لپاره کومې علامې او ښودنې به د ټولو نه مؤثر وي؟

د کوم رنګ اخ او ډب سره ، او په کومي مرحلې کښې د ديکتاتور د قدرت منابع په زياتيدونکې توګه کمزوری او پرېکېدلی شي؟ څرنګه مقاومت کونکي خلک په عين وخت کښې خپلې سر غړونې ته دوام ورکولی شي او هم خپل د عدم تشدد انضباط (دسپلين) ساتلی شي؟ څرنګه ټولنه کولی شي چې خپل اساسي ضرورتونه د مبارزې په دوام کښې رفع کړي؟ څرنګه د جګړې په دوام کښې ټولنيز نظم ساتل کېدلی شي؟ کله چې بريالیتوب رانږدې کيږي ،آزادي غوښتونکي څرنګه مقاومت کولی شي چې د ديکتاتوری نه وروسته مؤسساتي بنسټ جوړ کړي تر څو انتقالي دوره څومره چې امکان و لري په آرامۍ سره تېره شي؟ بايد په ياد ولرل شي چې هيڅ داسې يواځينۍ نقشه وجود نلري او جوړېدلی نشي چې د هر آزادي غوښتونکي نهضت لپاره د ديکتاتوری په مقابل کښې ستراتيژيکي پلان په توګه کار ورکړي. هره مبارزه چې پکښې ديکتاتوري نسکوره کيږي او پر ځای يې ديموکراسي جوړيږي تر يوې اندازې توپير لري. دوه وضعيتونه هيڅکله کټ مټ يو رنګ نه وي، هره ديکتاتوري به خپل ځانګړي خاصيتونه لري، او هم د آزادي غوښتونکو خلکو زور او ظرفيت هم فرق لري. د سياسي سر غړونې د مبارزې لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي به يو اساسي پوهې ته نه يواځې د خپل مشخص جګړئيز حالت ته اړ دي، بلکه خپل د جګړې د انتخاب شوو وسايلو نه هم بايد پوره او اساسي پېژندنه ولري.

کله چې د مبارزې لويه ستراتيژي په احتيا ط سره طرح شوه،د سمو دلايلو په اساس دا بايد په پراخه ډول خلکو ته وښودل شي. هغه لوی شمېر خلک چې بايد په مبارزه کې ګډون وکړي ډير به وغواړي او توان به ولري چې مبارزه وکړي، په هغه صورت کې که په عمومي مفکورې او مشخصو تعليماتو باندې پوه شي. معلومات به احتمالاً د هغوی په مورال،دګډون کولو غوښتنه، او مناسب عمل کولو باندې به يو مثبت آغيزه ولري. د يوې ستراتيژۍ غټې ټکي به ديکتاتور ته هم په هر حا لت معلوم شي او د هغه د کيفيت نه پوهيدل به احتمالاً د دوی دځپلو شدت کم کړي،ځکه چې دوی به پوه شي چې په سياسي توګه دا به د دوی پر ضد را ګرځيدلی شي.

د لويې ستراتيژۍ په مخصوصو خاصيتونو پوهيدل د ديکتاتور د پلويانو تر مينځ به د ناراضيتوب او تېښتې سره مرسته وکړي.

کله چې د ديکتاتوری د نسکورولو او د يو ديموکراتيک سيستم د تاسيسولو لپاره د لويې ستراتيژۍ پلان قبول شو،نو د ديموکراسۍ د پلويانو لپاره خورا مهمه ده چې يې په کار آچولو باندې ټينګار وکړي. يواځې په ډيرو نادرو حالاتو کښې مبارزه کيدای شي چې د لويې ستراتيژۍ نه منحرف شي. يو دا چې ډير شواهد موجود وي چې ټاکل شوې لويه ستراتيژي د

غلطو مفکورو په اساس احضار شوی وي، او یا د مبارزې څرنګوالی په اساسي توګه بدل شوی وي. نو پلان جوړونکي کولی شي چې لویي ستراتیژۍ ته تغیر ورکړي. حتي په دې حالت کښې هم ، دا تغیر یوائې وروسته د یو اساسي بیا څېړنې او د یوې مناسب نوي لویې ستراتیژیکي پلان د پراختیا ورکولو او تعدیلولو نه صورت نیسي.

د مبارزو د ستراتیژیو طرح کول

د دیکتاتورۍ د خاتمه ورکولو او د دیموکراسۍ د ځای پر ځای کولو لپاره که لویه ستراتیژي هر څومره معقوله او امید بخښونکی هم وي بیا هم پخپله ځان نشي عملي کولی. په خاصه توګه، ستراتیژي باید داسې پراختیا ورکړل شي چې د هغه عمده جګړو لار ښوونې وکړي چې د دیکتاتور د قدرت د راپرزولو ته متوجه شوی وي.

دا ستراتیژي پخپل وار سره یو ځای او یو سلسله تکتیکي جګړې به هدایت کړي چې دیکتاتوري رژیم ته متوجه او ورته قاطعه ګذار ورکړي. تکتیکونه او د عملیاتو مشخص میتودونه باید په احتیاط سره انتخاب شي، دارنګه چې د هرې مخصوصې ستراتیژۍ هدف ته د رسیدلو لپاره باید مرسته وکړي. دلته بحث منحصراً په سمه توګه د ستراتیژۍ په سطح متمرکز کیږي.

ستراتیژي چلونکي چې عمده جګړي طرح کوي، لکه د لوئې ستراتیژۍ پلان جوړونکي به ضرورت ولري چې د مبارزې د ټاکل شوي اصول په څرنګوالې او طریقه د عملیاتو په دقت سره پوه شي.

عیناً چې یو نظامي افسر باید دخپل د قوتونو تشکیلات، تکتیک، لوژستیک، جبه خانه ، د اراضي تاثیر او نور عواملو باندې د نظامي ستراتیژۍ د طرح کولو لپاره پوه شي، همدارنګه د سیاسي سر غړونې پلان جوړونکي هم باید د عدم تشدد د مبارزې په ستراتیژیکي اصولونو او څرنګوالي باندې پوره معلومات ولري. سره لدې، چې حتي د عدم تشدد په برخه کې پوهه یوائې ددې کتاب نظریاتو ته په پاملرنې سره او د هغو سوالونو د ځواب ورکولو سره چې دلته طرح شوي ستراتیژي مینځ ته نشي راتلای. د مبارزې لپاره د ستراتیژۍ تنظیمول لاهم یو بصیرت لرونکي خلاقیت ته ضرورت لري.

د یو مشخص ټاکل شوي مقاومت د مبارزې ستراتیژي لپاره پلان جوړول او د اوږد مهالې آزادي غوښتونکي جګړې لپاره ئې ورته پراختیا ورکول د سیاسي سر غړونې ستراتیژي جوړونکو به ضرورت ولري چې مختلف موضوعات او مسایل وڅیړي،چې په لاندني ډول دي:

- د مبارزې لپاره مشخص هدفونه او د لویې ستراتیژۍ په تطبیق کولو کښې د هغوی مرسته کول.

-هغو مشخصو میتودونو او یا سیاسي وسلو ته پاملرنې کول، کوم چې د ټاکل شوي ستراتیژۍ د تطبیق لپاره په ډیره ګټوره توګه په کاریدلی شي. د هرې ستراتیژیکي مبارزې په عمومي پلان کښې دا به ضرور وي چې معلوم کړو کوم ورکوټې تکتیکي پلان او د عملیاتو میتود باید استعمال شي چې د دیکتاتور د قدرت منبع محدود او تر فشار لاندې ئې ونیسي. باید په یاد ولرو چې عمده هدفونو ته رسیدل د مشخصو کوچنیو ګامونو په احتیاط سره د آخیستلو د نتیجې نه لاس ته راځي.

- باید معلوم کړو چې آیا اقتصادي مسایل ښایي چې د اصلي سیاسي مبارزې سره ارتباط ورکړل شي. که چیرې اقتصادي مسایل په مبارزې کښې مهم وي، نو توجه لازم دی چې اقتصادي شکایتونه به وروسته د دیکتاتورۍ نه پای ته ورسیږي. که دیموکراتیکي ټولنې ته د انتقالي دورې په وخت کښې اقتصادي ستونزو ته کوم چټک حل پیدا نه شي نو په خلکو کښې ناراضي توب او زړه سوړوا لی به له سره پیل شي. دارنګه ناراضیتوب کېدای شي چې د دیکتاتورۍ د بیا راتللو لپاره چې د اقتصادي ستونزو د لیرې کولو وعده ورکوي سبب وګرځي.

- له مخکښې نه تعینول چې د مشرتوب کوم ډول بڼه او د ارتباط سیستم د مقاومت د مبارزې د پیل کولو لپاره ډیر ښه کار ورکوي. د تصمیم نیولو او ارتباط کومې وسیلې به ممکن وي چې د مبارزې په جریان کښې مقاومت کونکو او عمومي خلکو ته دوامداره لار ښودنه تامین کړي.

- د مقاومت کونکو د خبرونو د رسولو طریقه عمومي خلکو ، د دیکتاتور قوتونه، او نړیوالې مطبوعاتو ته. ادعاګانې او راپورونه باید تل په کلکه ربښتیا وي، ځکه چې مبالغې او بې اساسه

ادعاګانې به د مقاومت اعتبار ته ضرر ورسوي.

- پر ځان باندې متکي او جوړونکې ټولنیز، ښونې او روزنې، اقتصادي او سیاسي فعلیتونو لپاره پلانونه جوړول چې خپل خلک پر ځان ډاډه او د راتلونکې مبارزې لپاره د هغوی اړتیاوې لرې کړي. دارنګه پروژې د هغو خلکو له خوا نه اداره کېدلی شي چې مستقیماً د مقاومت په فعالیتونو کښې لاس ونه لري.

- باید تعین شي چې کوم ډول بهرنۍ مرستې د مشخصو جګړو او یا د آزادۍ د عمومي مبارزې د حمایې لپاره پکار دی. باندنۍ مرستې څرنګه په ډیره ښه بڼه د استفادې لپاره تیاریدلی شي بې له دې نه چې کورنۍ مبارزه د باندنی مبهمو عواملو سره وټړو؟ پاملرنه باید وشي چې کوم خارجي ډله ډیر احتمال لري او ډیر مناسب دی چې مرسته وکړي، لکه غیر حکومتي تشکیلات (ټولنیز نهضتونه، مذهبي یا سیاسي ډلې، کارګري اتحادیې او نور) حکومتونه یا ملګري ملتونه او د هغې مختلفې څانګې.

برسیره پر دې ، د مقاومت پلان جوړونکي باید تدابیر ونیسي چې نظم خوندي وساتي، او د خپلو قوتونو سره ټولنیز اړتیاوې د دیکتاتورۍ د کنترول په مقابل کښې د کتلوي مقاومت په وخت کښې لرې کړي. دا اقدام نه یواځې بل مستقل دیموکراتیک ساختمان جوړوي او اساسي ضروریات لرې کوي بلکه همدارنګه د هغې ادعاګانې اعتبار او ارزښت به لږ کړي چې وایي بې رحمه ځپلو ته ضرورت دی چې ګډ وډي او بې قانوني ودروي.

د همکاري نه کولو عقیدې خپرول

د دیکتاتورۍ په مقابل کښې بریالی سیاسي سر غړونه، ضرورت لري چې خلک د همکاري نه کولو پر عقیدې باید پوه شي. څرنګه چې د "بیزوګانو د خاوند" په کیسې کښې (دریم فصل)

وښودل شو اساسي مفکوره ساده ده: که د مادونانو کافي شمېر د کافي مودې لپاره د ځپل کېدلو د پاسه هم د ظالم رژیم د همکارۍ نه مخ واړوي، نو نا روا سیستم به کمزورۍ او په پای کښې به دړې وړې شي.

هغه خلک چې د دیکتاتورۍ لاندې ژوند کوي، ښایي همدا اوس به د مختلفو منابعو نه دې مفکورې سره آشنا وي. تر دې ځایه پورې چې دیموکراتیکي قوتونه باید قصداً په (لوی لاس) د همکارۍ نه کولو عقیده خپره او د خلکو په مینځ کې رواج کړي. د "بیزوګانو د خاوند کیسه" او یا بله مشابه کیسه کیدای شي چې په ټولنه کې خپره شي. دا رنګه کیسه ډیر په آسانۍ سره پوهول کیدای شي. یو ځل چې د همکارۍ نه کولو عمومي مفکوره درک شوه خلک به وکولی شي چې په راتلونکي کې د همکاري نه کولو د غوښتنې په اړوند چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې تر سره کړي پوه شي. همدارنګه دوی به وکولی شي چې پخپله د همکاري نه کولو مشخص شکلونه د نوې وضعیتونو لپاره په ډیر شمیر سره ډېر ژر جوړ کړي.

سره له دې، چې د دیکتاتورۍ لاندې دارنګه هڅې، چې عقاید ، اخبار، او د مقاومت تعلیمات مراجعو ته لږ ډېر سخت او خطرناکه ده، خو دیموکراتانو ډیر ځل په اثبات رسولي چې دا کار ممکن دی. حتي د نازي جرمني او کمونیستي اداري لاندې د مقاومت کونکو لپاره دا ممکنه وه چې نه یواځې د نورو اشخاصو سره، بلکه د یو لوی عوامو اوریدونکو او لیدونکو سره د غیر قانوني اخبارخپرونې، کتابونه او په وروستیو کلونو کې د غږ او تصویر د کسیتونو په واسطه اړیکې ټینګې کړي.

د مخکښې ستراتیژیکي پلان په مرستې، عمومي لار ښودنې د مقاومت لپاره تیاریدلی او توزیع کیدلی شي. دا لار ښودنې به خلکو ته مسئلې او حالتونه وښیې چې دوی کله پروټست او یا خپله همکاري د دیکتاتورۍ سره بند کړي او څرنګه یې اجرا کړي. وروسته، حتي که د دیموکرات مشرۍ نه ارتباط پرې هم شي او ځینې تعلیمات صادر نه شول او یا ونه رسېدل نو بیا هم خلک به وپوهیږي چې د معینو مهمو مسایلو په برخه کښې څرنګه ګام واخلي. دا

لارښودنې، په عين حال کښې مقاومت کونکو ته معلومات هم ورکوي چې هغه جعلي او غلط " د مقاومت کونکو تعليمات" تشخيص کړي چې د سياسي پوليسو له خوا نه صادريږي او د دوی لپاره طرح شوی وي چې د بدنامه کونکو اعمالو تر سره کول تحريک کړي.

ځپل او مقابل اقدام

ستراتيژيکي پلان جوړونکي بايد چې د ديکتاتورۍ احتمالي ځواب او ځپل وځيړي،مخصوصاً د ديکتاتور د تشدد سويه د ديموکراتيک مقاومت د عملياتو په مقابل کې. ډير ضرور دی چې تعين شي چې څرنګه د ځپلو په مقابل کې مقاومت او عکس العمل وښودل شي او يا بې له تسليميدلو ور نه مخ نيوی وشي. اصولاً ، په مخصوصو حالاتو کې، د ديکتاتور د احتمالي ځپلو په برخه کې د خلکو او مقاومت کونکو لپاره د لازمو اخطارونو صادرول ضرور وي، تر څو دوی د ګډون کولو په خطر له مخکې نه پوه وي. کيداي شي چې ځپل ډير سخت وي نو د ژوبل شوي مقاومت کونکو لپاره د طبي مرستو تياري هم ضرور دی.

د ځپلو پيش بيني (مخکې ليد) ، به ستراتيژي جوړونکي په ښه ډول وړ وګرځوي چې له مخکې نه د هغو تکتيکونو او ميتودونو استعمال د نظر لاندې ونيسي چې د جګړې کوم ځانګړې هدف يا د آزادۍ د لاس ته راوستلو سره مرسته کوي، ولې د بې رحميو او ځپلو احتمال کموي او يا يې امکان لږوي. د مثال په توګه،د سرکونو مظاهرې او رسم ګذشتونه د سختې ديکتاتورۍ په وړاندې کيدای شي چې د زرهاؤ مړه مظاهره کونکو سبب وګرځي. د مظاهره کونکو لوړ تاوان(ضايعات) ښائي چې په واقعيت کې ديکتاتور باندې دومره زور ور نه وړي لکه چې که هر څوک د اعتصاب په ډول او يا د ملکي کار کونکو له خوا نه د ډله ئيزو همکاري نه کولو په شکل په خپلو کورونو کې پاتې شي.

که چېرې وړاندیز شوی وي چې د يو ستراتيژيکي هدف لپاره تحريک کونکي مقاومتي عمليات د ډيرو تلفاتو سره مخامخ کيږي، نو بايد چې په دې حالت کې تلفات او احتمالي لاس ته راړنه په احتياط سره وځيړل شي. آيا خلک او مقاومت کونکي به د عملياتو په دوران کې دسپلين او عدم تشدد احتمالاً مراعات کړي؟ آيا دوی به تشدد ته د تحريکيدلو په مقابل کې مقاومت وکولی شي؟

پلان جوړونکي ښائي په نظر کې ونيسي چې کوم تدبيرونه بايد ونيول شي چې هم د عدم تشدد انضباط او هم مقاومت، د بې رحمو ځپلو سره سره وساتي. آيا دارنګه تدبيرونه لکه وعدې، د کړنلارې بيان،د انضباط د تطبيقولو ورقې،د مظاهراتو د کنترول آمر، او د تشدد د پلوي اشخاصواو ګروپونو تحريم به ممکن او مؤثر وي؟ مشران بايد تل وپښ وي چې د مبارزينو په مينځ کښې ددیکتاتورۍ لمسونکي استازي چې د هغوی وظيفه په مظاهراتو کښې د تشدد تحريکول وي وپېژني.

د ستراتيژيکي پلان عملي کول

کله چې يو سم ستراتيژيکي پلان تکميل شو، نو ديموکراتيک قوتونه بايد د ديکتاتور د کوچنيو حرکاتو نه چې ښائي دوی ته شک واچوي، چې د لوئې ستراتيژۍ او يا ديوې جګړې د مخصوصې ستراتيژۍ نه لرې شي او د دوی توجه د مهمو عملياتو نه غير مهمو مسيلو ته واړوي منحرف نه شي. او هم د وخت حساسيت لکه د ديکتاتور نوي بې رحمۍ، بايد آزادي غوښتونکي مقاومت د خپل لوئې ستراتيژۍ او يا د مبارزې د ستراتيژۍ نه بلې خوا ته ونه ګرځوي. دا بې رحمي ښائي چې په ځيرتوب(دقت) سره په بد نيت ترتيب شوی وي چې ديموکراتيک قوتونه تحريک کړي چې خپل ښه مرتب پلان خوشې کړي او حتي تشدد ته لاس پورې کړي، ددې لپاره چې بيا ديکتاتور وکولی شي چې ډير په آسانۍ سره دوی مات کړي.

کله چې اساسي تحليل ومنل شو، د ديموکراسي غوښتونکو قوتونو وظيفه بايد پراو په پراو مخ په وړاندې ويوړل شي. البته، په تکتيک او منځنی هدفونو کښې تغيرات پيښ شي، او يو ښه لار ښود به تل چمتو وي چې د فرصتونو نه ګټه واخلي. دا تنظيمونې بايد د لويې ستراتيژۍ او يا د مشخصې مبارزې د هدف سره اشتباه نه شي. په احتياط سره د ټاکل شوي لوئې ستراتيژۍ او ستراتيژۍ تطبيقول د يو ځانګړي مبارزې لپاره به ډير زيات بريالیتوب سره مرسته وکړي.

اتم فصل

د سياسي سر غړونې پکار آچول

په هغو حالاتو کښې چې خلک ځانونه بې وسې فکرکوي او ډارېږي، دا مهمه ده چې د دوی لپاره ړومبنی وظیفه، لږ خطره او پخپل ځان د باور د پیداکولو لپاره وي. دا رنګه عملیات، لکه په غیر معمولي توګه د جامو آغوستل، په ډاګه د یوې ناموافقې عقیدې لیکل،او د خلکو لپاره دارنګه فرصت برابرول چې په ډیر شمیر ناموافقې عملیاتو کښې ګډون وکړي. په نورو حالاتو کښې نسبتأ یو کوچنی(په ظاهر صورت) یو غیر سیاسي موضوع(لکه د اوبود تدارکاتود امنیت تأمینول) کیدلی شي چې د ډله ئیز عمل لپاره د پاملرنې مرکز وګرځول شي. ستراتیژستانو ښائي چې داسې موضوع وټاکي چې په عمومي توګه تائید شي او ردول یې ګران وي. په داسې محدودو مبارزو کښې بریالیتوب، نه یوائې مشخص شکایتونه لرې کیږي بلکه خلکو ته قناعت ورکول کیږي چې دوی د قدرت خاوندان دي.

دمبارزې اکثرې ستراتیژۍ په اوږد مهالې جګړې کښې باید د دیکتاتورۍ فوري مکمل نسکوریدل خپل هدف ونه ګرځوي بلکه د محدودوهدفونو تر لاسه کولو ته ئې متوجه کړي. او هم هره مبارزه د ټولنې د ټولو برخو ګډون ته اړتیا نلري.

د یو سلسله مشخصو مبارزو په هکله چې په کښې یوه لویه ستراتیژي تطبیق کیږي،د سر غړونې ستراتیژي جوړونکي باید وپوهیږي چې څرنګه د مبارزې مختلف پړاوونه په شروع، مینځ او پای ته نژدې یو له بله توپیر ولري.

ټاکل شوي مقاومت

د مبارزې په اولنۍ مرحلې کښې، منفردې جګړې د مختلفو مشخصو هدفونو سره کیدای شي چې ډیر ګټور وي. دارنګه انتخاب شوي مبارزې ښایې چې یو د بل پسې اجرا شي . کله کله کیدای شي چې دوه یا درې د دوی په یو وخت کښې مخې ته راشي.

کله چې د "انتخاب شوي مقاومت" لپاره ستراتیژي جوړیږي ضرور دی چې ځانګړي محدود مسایل او یا عمومي شکایتونه چې د دیکتاتورۍ ظلم په ډاګه کوي تشخیص کړو.

دا رنګه مسایل کیدلی شي چې د مبارزې د اداره کولو لپاره چې وسطي ستراتیژیکي هدفونه،د عمومي لویې ستراتیژۍ په چوکاټ کښې تر لاسه کړي ډیر مناسب هدف وي.

وسطي ستراتيژيکي هدفونه بايد د آزادي غوښتونکو په موجود قوت يا طرح شوي ظرفيت

باندې لاس ته راوړل شي. دا ديو سلسله بريالیتوبونو په يقيني کولو کښې مرسته کوي کوم چې د مورال د پاره ګټور او هم د اوږد مهالې مبارزې لپاره په ګټوره توګه د قواوو د مناسبت سره کومک کوي.

د مقاومت انتخاب شوې ستراتيژي بايد لومړۍ په مشخصو ټولنيز، اقتصادي او سياسي مسايلو متمرکز شي. ښائي چې دا ددې لپاره انتخاب شوی وي، چې د ټولنيز او سياسي سيستم

ځينې برخې د ديکتاتور د کنترول نه د باندې وساتل شي، ځينې برخې چې اوس د د ديکتاتور د اداري لاندې دي د هغې کنترول بيا لاسته راوستل شي، يا ديکتاتور د يو خاص هدف نه محروم وګرځول شي. که ممکن وي، د ټاکل شوي مقاومت مبارزه بايد پر يوې ضعيفې نقطې، يا د ديکتاتورۍ په ډيرو نقطو ځرنګه چې بحث وشو ضربه وارد کړي. په دې وسيلې، آزادي غوښتونکي کولی شي چې د خپل د قوت په موجوده ظرفيت په ممکنه مقياس پر دښمن ډير زيات ضربه وارد کړي.

ستراتيژي جوړونکي بايد ډير د وخته، لږ تر لږه د اولني جګړې پلان جوړ کړي.

چې ددې پوښتنو ځواب ورکړي: ددې مبارزې محدود هدفونه به کوم وي؟ ځرنګه به دا د لوئې ستراتيژۍ په تر سره کولو کښې مرسته وکړي؟ که ممکن وي دا ډير معقول کار دی چې لږ تر لږه د دوهمې او که ممکن وي د دريمې جګړې لپاره د ستراتيژيو عمده مطلبونه تنظيم شي. ټول دا ستراتيژۍ بايد انتخاب شوي لويه ستراتيژي انجام ته ورسوي او د هغه د عمومي لارښودنې په چوکاټ کښې فعاليت وکړي.

علامتي(سمبوليک) زور آچونه

د ديکتاتورۍ د ورانولو د وسايلو د برابرولو د نوي

مبارزې په پيل کښې،اولني سياسي ښکاره عمليات کيدلی شي چې په خپلو حدودو کښې محدود وي. دا عمليات بايد داسې طرح شوی وي چې قسماً د خلکو وضعيت و ازمايي او د تاثير لاندې راولي، او دوی د دوام لرونکي مبارزې لپاره د همکاري نه کولو او سياسي سر غړونې د لارې نه چمتو کړي.

اولنۍ اقدام، احتمال لري چې د علامتي احتجاج او يا کيدای شي چې د علامتي محدود اقدام او يا مؤقتي همکاري نه کولو په بڼه وي. که د هغو خلکو شمير چې غواړي عمل وکړي لږ وي ، نو مقدماتي اقدام، د مثال په توګه به د ګلانو ايښودل په داسې ځای کښې وي چې علامتي(سمبوليک) اهميت لري. د بلې خوا نه، که د خلکو شمېر چې وغواړي په عملياتو

کښې ګډون وکړي ډير زيات وي،نو په ټولو فعاليتونو باندې د پنځو دقيقود پاره توقف او يا څو دقيقې چپوالی ښايي چې عملي شي.

په نورو حالاتو کښې ،يو څو کسان ښايي چې د لوړې پر اعتصاب لاس پورې کړي يا په يو ځای کښې چې علامتي اهميت ولري ويښ چپ کښېني، يا د زده کونکو له خوا صنفونو ته د تللو لنډ تحريم، او يا په يو مهم دفتر کښې موقتي کښيناستل وي. ديوې ديکتاتورۍ لاندې دارنګه زړورتوب ښايي چې د ډير سخت ځپلو سره مخامخ شي. ځيني علامتي اقدامونه، لکه د ديکتاتور د هستوګنې د ځای او يا د سياسي پوليسو د قرارګاه مخه اشغالول ښايي چې ډير خطر ولري او لدې کبله دا د يوې مبارزې د شروع کولو لپاره د توصيې وړ اقدام نه دی.

مقدماتي علامتي اعتصابي عمليات ځيني وختونه ډير مهم ملي او بين المللي پاملرنه پاروي لکه د کوڅې ډله ئيزه مظاهرات په کال ۱۹۸۸ په برما کښې،يا د زده کونکو اشغالول او د لوړې اعتصاب په ۱۹۸۹ کال د تيانمن په ميدان بې جين کښې. په دې دواړو حالاتو کښې د تلفاتو ډيروالی ښئي چې ستراتيژي جوړونکي بايد د جګړو د پلان جوړولو په وخت کښې د ډير احتياط نه کار واخلي. که څه هم دارنګه عمليات ډير زيات معنوي او سايکالوژيکي تاثير آچوي، خو دارنګه اقدامونه پخپله ډير لږ احتمال لري چې ديکتاتورۍ رنګ کړي، ځکه چې تر ډير ځايه يواځې علامتي وي او د ديکتاتور د قدرت موضع نه تغيروي. معمولاً ممکنه ده چې د مبارزې په پيل کښې د ديکتاتور د قدرت منبع په بشپړه توګه او چټک ترې نه پرې کړو. حقيقتاً دا ايجاب کوي چې ټول خلک او نژدې د ټولنې ټول مؤسسات چې پخوا رژيم ته تابع وواوس په مطلق ډول ئې تردید او ناڅاپه ورنه د ډله ئيزې همکارۍ نه کولو په واسطه سر غړونه وکړي. او دا تر اوسه پورې نه دی واقع شوی او ورته رسيدل به هم ډير ګران وي. نو په ډيرو حالاتو کښې د پوره همکارۍ نه کولو او سر غړونې چټکه مبارزه د نهضت په پيل کښې د ديکتاتورۍ په مقابل کښې به سم نه وي.

د مسؤليت وېشل

د يو انتخاب شوي مقاومتي جګړې په وخت کښې د مبارزې فشار تر يو وخته پورې د يوې برخې او يا د خلکو د ډيرو برخو پر شا وړل کيږي. په بلې مبارزې کښې د يو بل هدف لپاره د مبارزې بار دخلکو ديوې بلې ډلې وړو ته ور نقل شي. د مثال په توګه، زده کونکي به اعتصاب د يوې تعليمي موضوع لپاره کوي، ديني مشران او معتقدين به ئې د مذهبي آزادیو د موضوع لپاره کوي، د اور ګاډي کارکونکي به امنيتي تدابير دومره دقيق پر ځای کوي چې د اور ګادي د ترانسپورت سيستم به ډير ورو کوي، ژورنالستان به سانسور نه د سر غړونې لپاره اخبارونو د تشو ځايونو سره چيرته چې ممنوعه مضامين به نشر شوی وای نشر کړي، يا پوليس به مکرراً ناکامه پاتې شي چې آزادي غوښتونکي مخالفين پيدا او بندي کړي. د مقاومت مبارزه د موضوعاتو او د خلکو د ګروپونو له مخې په مرحلو بيلول،به د ټولنې يوې برخې ته د استراحت لپاره موقع ورکړي،کله چې مقاومت د بلې برخې له خوا دوام مومي.

انتخاب شوي مقاومت په خاصه توګه مهم دی چې د مستقلو اجتماعي،اقتصادي او سياسي ډلو او مؤسسو آزادۍ او موجوديت نه دفاع وکړي چې د ديکتاتورۍ د کنترول نه د باندې دی او مخکښې په لنډه توګه بيان شو. د قدرت دا مرکزونه مؤسساتي بنسټونه جوړوي چې د هغی نه خلک پر استبداد فشار(زور) آچولی شي او يا د ديکتاتورۍ د اولينيو هدفونو په مينځ کښې وي.

د ديکتاتور قدرت په نخښه کول

کله چې اوږد مهاله مبارزه د ابتدايي ستراتيژۍ نه تير او مخ په وړاندې د پر مخ تللی مرحلې ته لاړ شي، نو ستراتيژي جوړونکي بايد محاسبه وکړي چې څرنګه د ديکتاتور د قدرت منابع محدود کيدلی شي. هدف به د عمومي همکاري نه کول په کار آچول وي، چې د آزادي غوښتونکو قوتونو لپاره يو نوې ستراتيژيکي برلاسي خلق کړي.

کله چې آزادي غوښتونکي مقاومت زور ونيو، ستراتيژي جوړونکي د ديکتاتورۍ د قدرت د منابعو د قطع کولو په مقصد د همکاري نه کولو او سر غړونې لپاره نور مهم هدفونه د نقشې لاندې راولي چې د زياتيدونکي سياسي کمزورتيا او په پای کښې د ديکتاتورۍ د توټې توټې کيدلو سبب وګرځي.

دا به ضرور وي چې په احتياط سره په پلان کښې راوستل شي چې آزادي غوښتونکي قوتونه څرنګه کولی شي چې د خلکو او ډلو حمايه چې مخکښې ئې ديکتاتورۍ ته ورکول کمزورې کړي.

آيا د دوی حمايه به د رژيم د ظلمونو د څرګندولو په واسطه، د رژيم د اقتصادي چلند له امله د هغه د اقتصادي مصيبتونو نتيجې په ډاګه کول،او يا د يو نوي معلومات په واسطه چې ديکتاتوري پای ته رسيدونکي دی کمزوری شي؟ د ديکتاتور حمايه کونکي بايد لږ تر لږه مجبور کړی شي چې په خپلو فعاليتونو کښې"بې طرفه" ("سيلانيان") يا ترجيحاً د ديموکراسۍ د نهضت فعاله حمايه کونکي وګرځي.

د سياسي سر غړونې او د همکارۍ نه کولو د تطبيق په وخت کښې ډير مهم دی چې د ديکتاتورټول اصلي حاميان او معاونينو ته، په ګډون د هغه داخلي ډله، سياسي حزب،پوليس، او لوړ رتبه مامورين خصوصاً پوځ ته ئې ډيره نژدي پاملرنه وشي.

ديکتاتورۍ ته د عسکري قوتونو د وفاداری درجه، د دواړو افرادو او صاحب منصبانو، بايد په ډير احتياط وڅيړل شي،او بايد تعين شي چې آيا عسکري قوتونه کيدای شي د ديموکراسۍ د ځواکونو له خوا د تاثير لاندې راشي؟ آيا کيدلی شي چې عادي عسکران ناراضه او ډاريدلي جلبيان وي؟ آيا ډير عسکران او صاحب منصبان د رژيم نه د شخصي، فاميلي يا سياسي

دليلونو له کبله بيګانه شوي دي. کوم نور عوامل کولی شي چې عسکران او صاحب منصبان د آزادي غوښتونکي لمسونو ته زيان منونکي کړي.

د آزادۍ د مبارزې په اولو برخو کې يو مخصوص ستراتيژي بايد جوړ شي چې د ديکتاتور د قطعاتو اوعاملينو سره تفاهم وکړي. د الفاظو، علايمو او اقداماتو په واسطه ديموکراتيک قوتونه به قطعا تو ته خبر ورکړي چې آزادي بخښونکي مبارزه به قوي،مصمم اودوامداره وي. قطعات بايد پوه شي چې مبارزه به يو مخصوص اخلاق ولري،او دارنګه طرح شوی وي چې ديکتاتوري به ويجاړ کړي خو ددوی ژوند ته به هيڅ رنګ خطر نه وي. دا رنګه هلې ځلې به په پای کې د ديکتاتور د قطعاتو د مورال خرابولو ته متوجه او په نهايت کښې د هغوی وفاداری او اطاعت به د ديموکراتيک نهضت مرستې ته ور وګرځوي.

د ديکتاتوری د وسله والو قوتونو همدردي لاس ته راوستل او په پای کښې هغوی بې اطاعتۍ ته مجبورول بايد داسې تعبير نشي چې دوی ته جرئت ورکړل شي چې ديکتاتوری د يو چټک نظامي عملياتو په واسطه پای ته ورسوي. دارنګه يوه صحنه جوړول احتمال نلري چې يو عملي ديموکراسي ځای پر ځای کړي(ځرنګه چې مونږ بيان کړو) کودتا ډير لږ د قواوو د بې انډولۍ اړيکې د خلکو او اداره کونکي تر مينځ اصلاح کوي. نو دا به لازم وي چې پلان جوړ کړو چې ځرنګه همدرده عسکري صاحب منصباب پوه کړو، چې نظامي کودتا او کورنۍ جګړه دواړه د ديکتاتور په مقابل کې پکار او مطلوب نه دي.

خواخوږي صاحب منصبان په آزادي غوښتونکي مبارزه کې خورا مهم نقش، لکه په عسکري قواوو کې د ناراضي توب او همکاري نه کولو روحيه خپرول، قصدي بې کفايتي تشويقول

او اوامرو ته غوږ نه نيول او د خلکو د ځپلو نه د سر غړولو سره لوبولی شي.

نظامي افراد، ديموکراتيک نهضت سره رنګارنګ د عدم تشدد کومکونه، په ګډون د خوشې کول، اطلاع ورکول، د خوراک او دوا او نور مرستې کولی شي.

پوځ د ديکتاتور د قدرت د منابعو د ډلې نه ډير مهم منبع دی،ځکه چې د هغه د انضباط لرونکې عسکري قطعات او وسلې مستقيماً په بې اطا عتو خلکو باندې د حملې او مجازات کولو په مقصد استعمالولی شي. د سر غړونې ستراتيژي جوړونکي بايد په ياد ولري چې دا به په استثنائي توګه

سخت او يا غير ممکن وي چې ديکتاتوري تو تې تو تې شي که پوليس، جګ رتبه مامورين،او نظامي قوتونه په بشپړ توګه د ديکتاتوری حاميان پاتې شي او د اوامرو په اجراکولو کښې اطاعت وکړي. هغه ستراتيژي چې د ديکتاتوري د قوتونو وفاداري يې په نخښه کړي، بايد د آزادي غوښتونکو د ستراتيژي جوړونکو له خوا لوړ تقدم ورکړل شي.

ديموکراتيک قوتونه بايد په ياد ولري چې نا رضايتي او بې اطاعتي د عسکري قوتونو او پوليس تر مينځ کيداى شي چې د هغو ګروپونو او غړو ته ډير زيات خطرناک اوسي. دوى به د بې اطاعتي هر عمل ته بايد د سختې سزا او د بغاوت عمل ته د اعدام د سزا انتظار ولري. آزادي غوښتونکي قوتونه بايد د عسکرانو او صاحب منصبانو نه ونه غواړي چې دوى د همدا اوس بغاوت وکړي. د هغه پر ځاى تر څو چې ارتباط ممکن وي دا بايد هغوى ته څرګند شي چې ډيرې مصئونې لارې شته چې دوى په ابتدايي مر حلو کې انتخاب او د آزادۍ د مبارزينو سره مرسته وکړي.

د مثال په توګه، پوليس او عسکر کولى شي چې د خلکو د ځپلو امرونه په نيمګړي توګه پر ځاى کړي، د هغو کسانو د اوسيدلو ځاى پيدا نکړي چې د حکومت له خوا غوښتل شوي، مقاومت کونکي د ځپلو، نيولو، او يا تبعيد کولو نه خبر کړي او هم مهم معلوماتونه خپل آمرانو ته ور نکړي. همدارنګه ناراضه صاحب منصبان کولى شي چې د خلکود ځپلو اوامر په سلسله د مراتبولاندني قدمو ته خبر ورنکړي.عسکران کولى شي چې د مظاهره کونکو د سرونو د پاسه فير وکړي. همدارنګه ملکي مامورين پخپله برخه کې کولى شي چې دوسيې او تعليمات ورک کړي، سم کار ونه کړي،ځان "ناجوړه" واچوي او تر څو چې "جوړ" شي په خپل کور کښې پاتې شي.

په ستراتيژۍ کښې بدلون:

د سياسي سر غړونې ستراتيژي جوړونکي، بايد دوامداره وڅيړي چې څرنګه لويه ستراتيژي او د مشخصې مبارزې ستراتيژۍ په کار آچول شوى دى. د مثال په توګه، دا ممکن دى چې مبارزه هغسې چې انتظار کيده ښه وړاندې لاړ نشي. په هغه صورت کښې دا ضرور دى چې محاسبه وشي چې کوم ډول بدلون به په ستراتيژۍ کښې لازم وي. څه کيدلى شي چې د نهضت قدرت زياد او ابتکار بيا لاس ته راوستل شي. په دارنګه حالت کښې ضرور دى چې مشکل تشخيص،او په يو ستراتيژۍ باندې له سره بيا غور وکړو، ممکن د مبارزې مسئوليت د خلکو يو بل ګروپ ته نقل، د قدرت يو بل منبع سمبال او د حرکت د يو بل طرز نه ګټه واخيستل شي. کله چې دا کارونه تر سره شول، نوى پلان بايد فوراً تطبيق شي.

بر خلاف که مبارزه د انتظار نه ډير ښه پر مختګ کړى وي او ديکتاتوري د هغې نه چې محاسبه شوي وه مخکښې نسکور شو، نو څرنګه آزادي غوښتونکي قوتونه د غير منتظره بريالیتوب نه ګټه آخيستلاى او د ديکتاتورۍ د فلج کولو لپاره مخ په وړاندې تللاى شي؟

مونږ به دا سوال په راتلونکي فصل کښې وڅيړو.

نهم فصل

د ديکتاتورۍ تجزيه کول

د ښې اداره شوي او بريالۍ سياسي سر غړونې مبارزې راټولې شوي آغيزې به مقاومت غښتلی او د ټولنې هغې برخې ته چې ديکتاتوري هلته آغيزناکه کنترولولو کښې تحديد سره مخامخ دی خپله اداره تاسيس او پراخوي. دا مبارزه به مهمې تجربې هم راټولې کړي چې څرنګه همکاري بنده کړو او سياسي سر غړونه پکار واچوو. دا تجربې کله چې د همکاري نه کولو او سر غړونې وخت په لوی مقياس لاس ته راځي خورا ډير کومک به وکړي. څرنګه چې په دريم فصل کښې پرې بحث وشو،که چيرې ديکتاتوران پياوړي وي، اطاعت، همکاري او تسليمي ضرور ده.

بې د سياسي قدرت منابعو ته د لاس رسۍ نه، د ديکتاتور قدرت کمزوری او په پای کښې منحل کيږي. نو د حمايې بندول د ديکتاتورۍ د ټوټې ټوټې کولو لپاره يو لازم عمده کار دی. دا به ډير ګټور وي چې د نظر نه يې تير کړو چې د سياسي سر غړونې د لارې، څرنګه د قدرت منابع د تاثير لاندې راوستلی شي.

علامتي انکار او سر غړونه د موجودو وسايلو نه شمېرل کيږي چې د هغوی په واسطه د رژيم معنويات او سياسي قدرت او حقانيت تخريبوي. هر څومره چې د رژيم قدرت ډير وي په همغې اندازه يې اطاعت او همکاري چې ورته رسيږي ډير او د باور وړ وي. ددې لپاره چې ديکتاتوري په جدي توګه د تهديد لاندې راوستل شي د هغې اخلاقي مذمت بايد عملاً وښودل شي. د همکارۍ او اطاعت بندول ضرور دی چې د رژيم نه د قدرت نور منابع وشکوي. د مثال په توګه، که ملکي مامورين د خپل عادي وړتيا سره سم کار ونه کړي، او يا حتي خپلو کورونو کښې پاتې شي نو پر اداري دستګا به شديداً تاثير وکړي.

همدارنګه، که د همکاري نه کونکو اشخاصو يا ډلو کښې دا رنګه کسان موجود وي چې پخواني تخصصي او علمي مهارتونه يې برابرول نو ديکتاتورانو به وګوري چې د دوی د همکاري نه کولو له امله د خپل د مقصدونو په عملي کولو کښې ډير کمزوري شوي دي.حتي د ديکتاتورانو وړتيا چې مناسب تصميمونه ونيسي او يا اغيزناکه کړنلاري ته پراختيا ورکړي هم به په جدي توګه لړشي.

که سيکالوژيکي او عقيدوي اغيزې چې ورته غير محسوس عوامل وائي او معمولاً خلک مجبوروي چې د حاکمانو سره مرسته او ورته اطاعت وکړي ضعيف او يا معکوس شوی وي، خلک به ډير تمايل ولري چې د ظالم رژيم نه اطاعت ونه کړي او هم خپله همکاري پرې بند کړي.

د ديکتاتورانو لاس رسي مادي منابعو ته هم مستقيمأ د دوی قدرت باندې تاثير آچوي. د مالي منابعو کنترول،اقتصادي سيستم،املاکات، طبعي منابع، نقليات، او د نقلياتو وسايل،او د ارتباطو وسايلو سره چې د رژيم د واقعي او يا احتمالي دښمن لاس ته ور شي، د هغوی د قدرت نور منابع زيان منونکی کيږي يا له مينځه ځی. اعتصابونه تحريمونه او زياتيدونکي آزادي په اقتصاد،ارتباطات،او نقلياتو کښې به رژيم کمزوری کړي.

څرنګه چې مخکښې وڅيړل شو، د ديکتاتور قدرت چې سرکښ، بې اطاعته، او همکاري نه کونکي ډله د خلکو په جريمې تهديد او يا جريمه کړي، د ديکتاتور د قدرت مرکزي منبع دي.

د قدرت دا منبع په دوو لارو کمزوری کېدلی شي.اول، که خلک سختو عواقبو ته د سر غړونې لپاره حاضر وي لکه په يو جنګ کښې نو د موجوده جريمې اغيزه به په مؤثره توګه لږوالی ومومي (د ديکتاتور ځپل به مطلوب تسليمېدل تامين نکړي.) دوهم، که پوليس او عسکري قوتونه ناراضي شي، نو هغوی به په انفرادي او يا ډله ئيزه توګه د مقاومت کونکو د نيولو، وهلو او يا ويشتلو نه مخ واړوي او يا په څرګنده ډول د امر نه سر غړونه وکړي. که ديکتاتوران نور نه شي کولی چې په پوليسو او عسکري قوتونو باندې د خلکو د ځپلو لپاره ډاډه اوسي نو په دې حالت کښې ديکتاتوري ډير زيات د تهديد لاندې دی.

لنډه ئې دا چې، د يو ځای پر ځای شوي ديکتاتور باندې بريالی کېدل ايجاب کوي چې همکاري نه کول او سر غړونه، د رژيم د قدرت منابع کموي او له مينځه يې وړي. که په دوامداره ډول د قدرت ضروري منابع بيا جبيره نه شي نو ديکتاتوري به کمزوری او په پای کښې به ټوټې ټوټې شي. نو د ديکتاتوریٔ په مقابل پياوړی ستراتيژيکي پلان جوړول بايد د ديکتاتور د ټولو نه مهم د قدرت منابع په نخښه کړي.

د آزادیٔ خپرول

د سياسي سر غړونې سره يو ځای، د انتخابي مقاومت په مرحلې کښې،د مستقلو اجتماعي،

اقتصادي، کلتوري، او سياسي مؤسساتوجوړول په دوامداره توګه د ټولنې "ديموکراتيکي ساحه" پراخوي او د ديکتاتوریٔ د کنترول ساحه ورکوټی کوي. کله چې د ټولنې ملکي مؤسسات د ديکتاتوریٔ په مقابل کې غښتلی شي، بيا نو،بې له دې نه چې د ديکتاتورانو غوښتنې ته پاملرنه وکړي، خلک په بيړې د هغوی د کنترول نه د باندې يوه خپلواکه ټولنه جوړوي.

کله چې ديکتاتوري ددې " خپريدونکي آزادی" د درولو لپاره مداخله کوي، په مقابل کښې ئې عدم تشدد ددې نوي ساحې د دفاع لپاره پکار آچول کيږي او ديکتاتوري به په جګړه کې يوې بلې "جبهې" سره مخامخ شي.

په هغه وخت کې، مقاومت او د مؤسساتوجوړونه، په ګډه حالات یوه واقعي آزادۍ خوا ته وړي. ددیکتاتورۍ ړنګیدل او د دیموکراتیک سیستم رسمي ځای پر ځای کېدل یو انکار نه کیدونکی واقعیت ګرځي. ځکه چې په ټولنه کې د قدرت اړیکې په اساسي ډول تغیر وموند.

په کال ۱۹۷۰ او ۱۹۸۰ کې پولیند، د مقاومت د لارې د ټولنې د فعالیتونو او د مؤسساتو د بیا را ژوندي کولو په برخه کې یوه روښانه مثال جوړوي. د پولیند کاتولیک کلیسا د حکومت له خوا آزار او تعقیب شوه، خو هیڅکله د کمیونیست بشپړ اداري لاندې رانغی.په کال ۱۹۷٦، کې ځینې روشن فکرانو او کارګرانو، وړې ډلې ئې لکه د کارګرانو دفاعي کمیټې جوړې کړې چې خپلې سیاسي مفکورې پر مخ بوزي. د پیوستون د کارګري اتحادیې ډله د مؤثرو مظاهرو په زور ځان یې په ۱۹۸۰ کال کې قانوني کړ.

بزګران، زده کونکي، او ډیر نور ګروپونه هم خپل مستقل تشکیلات جوړ کړل. کله چې کمونستان پوه شول، چې دا ډلې د قدرت اړیکې ئې بدلې کړې، نو د پیوستون ډله بیا بند او کمونستانو نظامي اداري ته ئې لاس واچول. حتي د نظامي حکومت لاندې سره له ډیرو بندي کولو او سخت آزار او تعقیب سره د ټولنې نوي آزاد مؤسسات خپلو فعالیتونو ته به ئې دوام ورکول. د مثال په توګه، په لسهاوو غیر قانوني ورځپاڼې خپریدې. غیر قانوني کتاب خرڅولو مرکزونه هر کال به په سلهاووکتابونه خپرول،پداسې حال کښې چې مشهورو لیکوالانو کمیونست خپرونې او د کتاب خپرولو مرکزونه ئې تحریم کړل. همدارنګه فعالیتونه د ټولنې په نورو برخو کښې صورت ونیول.

د یاروزوسکي عسکري رژیم لاندې،عسکري کمونست حکومت باندې اطلاق کیده چې د ټولنې د پاسه ټوپونه وهي. د حکومت کار کونکي اوس هم د حکومت دفترونه او ودانۍ ئې نیولي. رژیم اوس هم په ټولنې باندې په سزا ورکولو، بندي کولو، بندیخانو ته آچولو،د چاپ شوي مواد په ضبطولو او نور قدرت لري. خو سره لدې، دیکتاتورۍ ټولنه نه شي اداره کولی. لدې ځایه نور به دا یو وخته پورې ځنډ وي چې ټولنه رژیم په بشپړه توګه نسکور کړي.

حتي په داسې حال کې چې دیکتاتورۍ د حکومت مقامونه اشغال کړی هم وي په ځینې حالاتو کښې ممکن دی چې یو دیموکراتیک "موازي حکومت" تشکیل شي. دا به ډیر زیات د یو مخالف حکومت په څیر فعالیت وکړي او د خلکو او د ټولنې د مؤسساتو وفاداري، قبلونه، او همکاري به ورسره وي.

په نتیجه کې به دیکتاتوري په زیاتیدونکې توګه د حکومت ددې اختصاصي صفت نه بې برخې شي. په پای کې به دا دیموکراتیکي موازي حکومت په بشپړ توګه د دیکتاتورۍ رژیم ځای دیموکراتیکي سیستم ته د انتقال د یوې برخې په څیر ونیسي. په مناسب وخت کې، به یو اساسي قانون جوړ او د انتقال د یوې برخې په څیر به انتخابات وشي.

د ديکتاتورۍ ماتول: کله چې د ټولنې مؤسساتي بدلون مخ په وړاندې ځي، د سر غړونې او همکاري نه کولو تحريک کيدای شي چې شدت ومومي. د آزادي غوښتونکو قوتونو ستراتيژي جوړونکي بايد د وخته انتظار ولري چې داسې وخت به راشي چې آزادي غوښتونکي قوتونه کولی شي چې د انتخاب شوي مقاومت نه وړاندې لاړ شي، او کتلوي سر غړونه په کار واچوي. په ډيرو حالاتو کې د مقاومت د قدرت خلق کول، تيارول، يا د مقاومت امکانات پراخه کول وخت او زمان ته به ضرورت ولري او د کتلوي سر غړونې انکشاف ورکول به وروسته د څو کلونو نه صورت ونيسي. ددې عبوري دورې په وخت کې د انتخابي مقاومت مبارزه بايد د زياتيدونکي مهمو سياسي هدفونو باندې دوام وکړي. دخلکو لويه برخه د ټولنې په ټولې سطحې کې بايد په مبارزې کې ګډون وکړي. د فعاليتونو په دې زور آخيستلو کې ټينګ او با انضباطه سياسي سر غړونه پر مخ وړل، احتمال لري چې د ديکتاتورۍ داخلي کمزورتيا به په زياتيدونکي ډول ښکاره کړي . د پياوړي سياسي سر غړونې او د مستقلو مؤسساتو جوړول، دواړه، احتمال لري چې د آزادي غوښتونکو په ګټه پراخه نړيواله پاملرنه راوګرځوي. همداسې احتمال لري چې دا نړيواله

ډيپلوماتيکي محکوميتونه، تحريمونه، بنديزونه،د آزادي غوښتونکو په پلوي توليد کړي.

(څرنګه چې په پولينډ کې ئې وکړ)

ستراتيژي جوړونکي بايد پوه وي چې په ځينو حالاتو کې د ديکتاتورۍ ړنګيدل ښايي چې په ډير زيات چټکتيا سره تر سره شي لکه چې په کال ۱۹۸۹ کښې په ختيز المان کې وشو. دا هغه وخت پېښيدلی شي چې د قدرت منابع په کتلوي ډول د ټولو خلکو د مخ آړولو له کبله د ديکتاتورۍ نه پرې(غوځ) شي. دا مثال دومره معمول نه دی، ښه دی چې د اوږد مهالې مبارزې لپاره پلان جوړ کړو(خو د لنډ مهالې لپاره چمتو اوسو).

د آزادی غوښتلو په وخت کې، بريالیتوبونه که په محدود مقياس هم وي بايد ونمانځل شي. هغه کسان چې دا بريالیتوبونه ئې ګټلي بايد تقدير شي.

په احتياط سره د بريالیتوبونو نمانځل د مبارزو د راتلونکې مرحلو لپاره د معنوياتو د لوړ ساتلولپاره مرسته کوي.

په مسؤليت سره د بريالیتوبونو اداره کول

د لويې ستراتيژۍ پلان جوړونکي بايد د مخکښې نه يو ممکن او غوره لاره وسنجوي چې مبارزه پرې په ښه توګه نتيجې ته ورسيږي. ددې لپاره چې د يوې نوې ديکتاتورۍ د راجګيدلو نه مخ نيوی او په تدريجي ډول د يو تلپاتې ديموکراسي جوړيدل يقيني کړي.

دیموکراتان باید وسنجوي چې د مبارزې په پای کې انتقال د دیکتاتورۍ نه لنډ مهالې حکومت ته څرنګه اداره شي. دا په زړه پورې دیچې په هغه وخت کې په چټکۍ سره یو فعال حکومت تاسیس شي. خو دا باید هغه زوړ حکومت د نوي کسانو سره نه وي. دا ضرور دی چې باید وسنجول شي د پخواني حکومت کومه برخه (لکه سیاسي پولیس) په بشپړ توګه د خپل د دیموکراسۍ د ضدوالي له کبله له مینځه ولاړ شي او کومه برخه ئې وروسته د دیموکراسي کیدلو هلو ځلو ته تابع وګرځول شي. دیو مکمل حکومتي نشتوالی(خلا) لاره به اړدوړ او یا نوي دیکتاتورۍ ته خلاصه کړي.

د مخکښې نه باید فکر وشي، چې د رژیم د ورانیدلو نه وروسته، د دیکتاتوري رژیم د لوړ رتبه مامورینو سره څرنګه چلند وشي. د مثال په توګه، آیا دیکتاتوران به محکمې ته د محاکمې لپاره راوستل شي؟ نورې کومې لارې شته چې د سیاسي سرغړونې سره برابر دی، د هیواد بیا جوړونه، او د بریالیتوب نه وروسته د دیموکراسۍ جوړونه؟ وینې توئیدنې نه، چې د راتلونکي دیموکراتیکي سیستم پر امکاناتو باندې به اساسي اغیزه ولري باید مخنیوی وشي.

کله چې دیکتاتورۍ کمزورۍ او یا نسکوریږي، د انتقال دورې لپاره باید مشخص پلانونه د

تطبیق لپاره چمتو وي. دارنګه پلانونه به د بل ګروپ نه مخنیوی وکړي چې د دولت قدرت د

کودتا د لارې نه ونیسي. د دیموکراتیک قانوني حکومت د تاسیس لپاره د بشپړ سیاسي او شخصي آزادیو پلانونه هم ضرور دي. هغه تغیرات چې د لویو سر شیندونو په قیمت لاس ته راغلي باید د بې پلانۍ نه د لاسه ونه وځي.

کله چې د زیاتیدونکي متعهد شوي ټولنې سره او د آزادو دیموکراتیکو ګروپونو او مؤسساتو چې دیکتاتورۍ یې نه شي کنترولولي مخامخ شي، نو دیکتاتوران به پوه شي چې د دوی ټول د د خطر قبلونې بې ګټې دي. د ټولنې ډله ئیز تعطیلات، عمومي اعتصابونه، په ډله ئیزه توګه په کور کښې پاتې کیدل، بې پروا لار وهنې، او داسې نور عملیاتونه به په زیاتیدونکي ډول د دیکتاتور خپل تشکیلات او مربوط موسسات کمزورۍ کړي. ددې سر غړونې او همکاري نه کولو له امله چې په معقوله اوډله ئیزه توګه پرله پسې اجرا شوي، دیکتاتور به کمزورۍ شي او آزادي غوښتونکي به بې له تشدده بریالۍ شي او دیکتاتوري به د سرغړونکي خلکو په وړاندې ټوټې ټوټې شي.

هیڅکله به هم دا رنګه هلې ځلې بریالۍ نشي، خصوصاً په ډیره آسانۍ سره، او په نادراتو کې په ډیره چټکۍ سره. باید په یاد وساتل شي، چې هومره نظامي جنګونه چې ګټل شوي هومره بایلودل شوي هم دي. سره له دې سیاسي سر غړونه د بري حقیقي امکانات وړاندې کوي. څرنګه چې مخکښې بیان شو،دا امکانات به ډیر زیات د لویې ستراتیژۍ په معقول انکشاف ورکولو، په احتیاط سره د ستراتیژیکي پلان جوړولو،زیار ایستلو، او با انضباطه زړه وري مبارزې سره زیات شي.

لسم فصل

د دوام لرونکې (تلپاتې) ديموکراسۍ بنسټ

د ديکتاتورۍ ورانيدل به يقيناً د لويو جشنونو سبب شي. هغه خلکو چې د اوږدې مودې لپاره رنځيدلي او په غټ تاوان ئې مبارزه کړې د خوشحالۍ، تفريح او قدردانۍ وړ دي. دوی بايد پخپله او ټول هغه کسان چې دوی سره ئې د سياسي آزادۍ د ګټلو لپاره مبارزه کړې ويار وکړي . افسوس چې ټول هغه کسان به ژوندي پاتې نه وي چې دا ورځ وګوري.ژوندي او مړه چې د خپل هيواد د خپلواکۍ د تاريخ په جوړولو کې ئې مرستې کړې بايد د اتلانو په څير په ياد وساتل شي.

له بده مرغه، دا د احتياط او بيدارۍ د کمولو وخت نه دی. حتي د سياسي سر غړونې په واسطه د ديکتاتورۍ د بريالۍ ورانيدلو په صورت کې، په احتياط سره بايد تدابير ونيول شي چې د يو نوي ظالم رژيم د راجګړدلو نه چې د زاړه رژيم د ورانيدلو د ګډ وډۍ نه وروسته پيدا کيږي مخ نيوی وکړي. د ديمو کراسۍ د پلوي کونکې قوتونو مشران بايد له مخکښې نه ديموکراسۍ ته د يو منظم انتقال لپاره تياری نيولی وي. د ديکتاتورۍ مانۍ بايد ورانه شي. د اساسي قانون او حقوقي بنسټونه او د يو دوام لرونکي ديموکراسۍ لپاره د کړو وړو معيار بايد جوړ شي.

هيڅوک بايد داسې فکر ونکړي چې د ديکتاتورۍ د نسکورولو سره به يو د هيلو سره سمه ټولنه سمدلاسه راڅرګند شي. د ديکتاتورۍ دا ورانيدل په ساده ډول د شروع ټکی د زياتو آزاديو سره د اوږد مهالې هلو ځلو لپاره برابروي چې ټولنه پر مخ ويوړل شي او انساني احتياجات به نور هم په بشپړ توګه رفع شي.

جدي سياسي، اقتصادي او ټولنيز مشکلات به په کلونو دوام وکړي، او د هلو ځلو لپاره ئې د ډيرو خلکو او ډلو همکاري په کار وي. نوي سياسي سيستم بايد د مختلفو نظريو خلکو ته موقع برابره کړي او د هغو اقداماتو مرسته وکړي چې جوړونکي فعاليتونو او کړنلارو جوړولو ته دوام ورکړي تر څو چې د راتلونکو ستونزو سره مقابله وکړي.

د نوي ديکتاتورۍ د راپورته کېدلو ګواښ

ډير پخوا ارسطو اخطار ورکړی چې ".....استبداد هم په استبدا بدلېدلی شي....." ډير تاريخي شواهد ، لکه د فرانسې نه(ژاکوبينونه او ناپليون) ، د روسيې نه (بالشويکان) ، د

ایران نه (آیت الله) ، د برمه نه (سلورک) ، او نور ځایونه شته، چې د یو ظالم رژیم رنګیدل به ځینو کسانو او یا ډلو ته یواځې یو فرصت ښکاره شي چې د نوي بادارانو په توګه صحنې ته ورودانګي. د هغوی محرک ښایي چې توپیر ولري، خو نتیجه به ئې ډیر ځلي تقریباً یو رنګ وي. نوې دیکتاتورۍ کیدلی شي چې د پخواني نه په خپل کنترول کښې ډیر ظالم او مطلق العنان وي.

حتي د دیکتاتورۍ د ورانیدلو نه مخکښې د پخواني رژیم غړي به قصد وکړي چې د سر غړونې مبارزه د دیموکراسۍ لپاره د یوې کودتا په واسطه مخکښې د وخت نه قطع کړي. کودتا په دې نیت طرح شوی وي چې د دیموکراسۍ دپاره د مبارزې بریالیتوب شنډ کړي.

دا نوي دیکتاتوري به دعوا وکړي چې پخواني دیکتاتورۍ ئې د قدرت نه لرې کړی، خو په حقیقت کې غواړي چې یو بل، د سره رنګ شوی ډول، د زاړه ماډل په خلکو تحمیل کړي.

د کودتا وو نه مخنیوی

د نوي آزاد شوو ټولنو په مقابل کښې د کودتا ګانو د ماتې ورکولو لپاره لارې شته دي. د مدافعې د هغه ظرفیت نه له مخکښې نه خبر درلودل ښائي ځینې اوقات کافي وي چې د کودتا د قصد مانع وګرځي .

چمتووا لی ئې مخنیوی کولی شي.

د کودتا د شروع نه وروسته ژر ، فوراً کودتا کونکي حقانیت ته ضرورت لري، یعنې په اخلاقي او سیاسي لحاظ دوی د هیواد د اداره کولو حق لري؟ نو لمړی اساسي اصول د کودتا پر ضد، کودتا کونکو ته د حقانیت د ورکولو نه سر غړول دي.

کودتا کونکي همدارنګه غواړي چې ملکي رهبران او عوام د دوی ملاتړ وکړي یا د فکر په ګډوډۍ آخته شي او یا منفي موقف ونیسي. ددې لپاره چې خپل کنترول په ټولنې باندې ټینګ کړي نو کودتا کونکي د متخصصینو او مشاورینو، لوړ رتبه مامورینو، او ملکي مامورینو ، اداره کونکو او قاضیانو همکارۍ ته ضرورت لري. کودتا کونکي همدارنګه مختلفو خلکو نه چې سیاسي سیستم، د ټولنې مؤسسات،اقتصاد، پولیس او عسکري قوا اداره کوي، غواړي چې دوی ته په منفي توګه تسلیم شي او خپلې وظیفې لکه د معمول ځرنګه چې د کودتا کونکو اوامرو او کړنلارو په واسطه تغیر ورکړل شوي اجرا کړي.

د کودتا ضد دوهم اساسي پرنسیب د مدافعې، کودتا کونکو په مقابل کښې مقاومت کول دی د همکاري نه کولو او سر غړولو په واسطه. هغه همکارۍ او مرستې ئې چې پکار وي باید ور نه کړل شي. د مبارزې عین وسایل چې د دیکتاتورۍ په مقابل کې استعمال شوي وو د نوي خطر په مقابل کې هم پکاریدلی شي، خو فوراً باید استعمال شي. که دواړه ، حقانیت او

همکاري د کودتا کونکو نه ایسار شي، نو کودتا به د سیاسي ولړې نه مړ او د دیموکراتیکې ټولنې د جوړولو فرصت بیا لاس ته راشي.

د اساسي قانون مسوده (ړومبی لیک)

نوی دیموکراتیک سیستم به یو اساسي قانون ته ضرورت ولري چې د دیموکراتیک حکومت د مطلوب چوکاټ بنسټ کښېږدي. اساسي قانون به د حکومت مقصدونه د حکومتي صلاحیتونو حدود، د انتخاباتو په نظر نیول او وخت چې پکښې حکومتي کسان او قانون جوړونکي انتخابیږي، د خلکو اساسي حقوق، اود ملي او محلي حکومتونو په مینځ کې ارتباط تعین کړي. د مرکزي حکومت د ننه، که په نظر کې وي چې دیموکراتیک پاتې شي، د صلاحیت او قدرت یو واضح تقسیم(ویش) د حکومت د دریو څانګو یعنې باید د اجرائي، عدلي، او مقننه قواوو تر مینځ تاسیس شي. د پولیس، استخباراتو،او عسکري په فعالیتونو باندې قوی تحدیدات باید وضع شي چې قانوني سیاسي مداخله باید ممنوع کړي.

د دیموکراتیکي سیستم د ساتلو او د دیکتاتوري تمایلاتو او دسیسو د مخنیوي په ګټه اساسي قانون باید د داسې یو فیدرال سیستم تاسیسولو ته ترجیح ورکړي چې په کې د منطقوي ولایتي او محلي حکومتونو خاص امتیازات ساتل شوی وي. په ځینې حالاتو کې د سویس د بلاک سیستم کیدای شي چې د توجه وړ وګرځي چې پکښې یو کوچنۍ منطقه عمده امتیازات لرلی شي او هم د ټول هیواد د یوې برخې په توګه پاتې کیدلی شي.

که یو اساسي قانون د ډیرو داسې شکلونو سره پخوا د آزاد شوي هیواد په تاریخ کې موجود ؤ نو دا به معقوله وي چې آسانه بیا په کار واچول شي، او څرنګه چې لازم او مطلوب بنکاري اصلاح شي. که یو موافق اساسي قانون موجود نه وي نو دا به ضرور وي چې د یوه انتقالي اساسي قانون په لار ښودنې عمل وکړو.که نه نو، یو نوي اساسي قانون تیارولو ته به ضرورت وي. د نوي اساسي قانون جوړول به پوره اندازه وخت او فکر کول ونیسي. پدې مراحلو کې د خلکو عمومي ګډون د نوي قانون د متن د تائید او اصلاح د پاره غوره او ضروري دی. باید ډیر احتیاط وشي چې په اساسي قانون کې داسې وعدې ونشي چې وروسته ئې عملي کول ناممکن ثابت شي، او یا داسې مقررات په اساسي قانون کې واچول شي چې د یو ډیر قوي مرکزي حکومت ایجاب وکړي، ځکه چې دواړه د یوې نوي دیکتاتوری لپاره لاره اواروي.

د اساسي قانون متن باید د خلکو د اکثریت لپاره قابل د پوهیدلو وي.یو اساسي قانون باید دومره پیچلی او مغلق نه وي چې یوائې قانون پوهان او د ټولنې لوړه طبقه دعوا وکولی شي چې پرې پوهیږي.

ديموکراتيکي دفاعي کړنلاره

يو آزاد شوې هيواد هم کيدای شي چې باندني خطر (تهديد) سره چې د يو دفاعي ظرفيت ايجاب وکړي مخامخ شي.هيواد ته ښائي باندني خطر چې وغواړي دلته اقتصادي، سياسي يا نظامي تسلط تاسيس کړي متوجه وي.

د داخلي ديموکراسۍ د ساتلو په ګټه. د ملي دفاع دضرورتونو لپاره د سياسي سر غړونې د اساسي پرنسيبونو استعمال ته بايد جدي پاملرنه وشي. د مقاومت ظرفيت مستقيماً د هيواد د خلکو لاس ته ورکول، په نوي آزاد شوي ملکونو کې هيوادونه د لويې عسکري لګښت نه بچوي. غټ عسکري قوت له يوې خوا خپله ديموکراسۍ ته خطر وي له بلې خوا غټ اقتصادي منابع پکښې په مصرف رسيږي، چې د هيواد ورته په نورو برخو کې سخته اړتيا وي.

دا بايد په ياد وساتل شي،چې ځينې ګروپونه به د اساسي قانون د مقرراتو نه سترګې پټې کړي، او هڅې به وکړي چې ځان د نوي ديکتاتور په توګه ځای پر ځای کړي. نو لدې کبله د خلکو لپاره يوه دائمي وظيفه شته چې سياسي سر غړونه او همکاري نه کول د احتمالي ديکتاتورانو په مقابل کې پکار واچوي او ديموکراتيکي جوړښت،حقوق او تعاملات خوندي وساتي.

يوه غوره مسئوليت

د عدم تشدد د مبارزې آغيزه يواځې د ديکتاتورانو د کمزوري کول او د اقتدار نه نسکورول نه ، بلکه د ځپل شوو پرګنو تقويه کول هم دی. دا لارې چارې هغو خلکو ته قدرت بخښي چې پخوا يې ځانونه د لاس آلې او يا ښکار بلل، خو اوس مستقيماً خپل قدرت پکار آچوي چې خپلو هلو ځلو باندې ډيره آزادي او عدالت تر لاسه کړي. د مبارزې داتجربه ډير مهم روحي نتيجه لري، دارنګه چې په پخواني کمزورو کې عزت النفس او پر ځان باور زياتوي.

يو بل مهم اوږد مهاله ګټوره نتيجه د عدم تشدد د مبارزې د ديموکراتيک حکومت د جوړولو لپاره داده چې ټولنه به د راتلونکې مشکلاتو سره د معامله کولو لپاره به نور هم وړتيا پيدا کړي.

راتلونکي مشکلات کېدای شي چې د حکومت ناوړه ګټه آخيستنه او فساد، بد رفتاري د يوې خاصې ډلې سره اقتصادي بې عدالتي، او د سياسي سيستم په ديموکراتيکي کيفيت کښې د تحديدونو په بڼه وي. هغه خلک چې د سياسي سر غړونې تجربه تر لاسه کړي ډير لږ احتمال لري چې د راتونکي ديکتاتوريو په مقابل کښې کمزورتيا وښيي.

وروسته له آزادۍ نه، د عدم تشدد د مبارزې سره آشنائي به لارې پيدا کړي چې د ديموکراسۍ، مدني آزاديو، د اقليتونو د حقوقو نه او د منطقوي، ولايتي او محلي حکومتونو او غير حکومتي مؤسساتو نه دفاع وشي. د عدم تشدد سره آشنايي، همدارنګه داسي لارې پيدا کوي چې خلک او ډلې کولی شي د داسي سختو تنازعاتو سوله ئيزه مظاهرې وکړي چې مخالفو ډلو د هغو لپاره ځينې وختونه تروريزم او يا ګوريلايي جګړو ته لاس آچول.

د سياسي سر غړونې او يا د عدم تشدد د مبارزې مفکوره په دې بحث کښې دادی چې ټولو هغو کسانو او ډلو سره مرسته وشي چې غواړي د خپلو خلکو نه د ديکتاتورۍ استبداد وچت او يوه داسې دوامداره ديماکراتيکي سيستم جوړ کړي، چې بشري آزادي او ملي فيصلو ته احترام وکړي، تر څو چې ټولنه مخ په وړاندې بوځي.

هغه مفکوره چې دلته طرح شوی دې عمده نتيجې ترې آخستل کيږي:

- د ديکتاتورۍ نه آزادي ممکنه ده.

- ډير په احتياط سره فکر کول،او ستراتيژيکي پلان جوړول لازم دی چې کاميابي ترې لاس ته راشي او- په احتياط، زيار ايستنې او انضباط سره مبارزه کول چې يې په نظر کې نه نيول، اکثراً په غټه بيه تمامیږي.

دا ډير تکراريدونکی نقل د قول چې " آزادي وړيا نه ده " ربښتيا ده. هيڅ باندني قوت نه راځي

چې ځپل شوي خلکو ته آزادي چې دوی ورته ډير ليواله دي وګټي. خلک بايد پخپله زده کړي چې دوی څنګه آزادي تر لاسه کړي. البته دا کار به آسانه نه وي.

که خلک پوه شي چې د دوی د آزادۍ لپاره څه ضرورت دی، دوی خپل د حرکت طرز نقشه کولی شي، چې وروسته د ډيرو کړاونو نه په پای کې دوی ته خپله آزادي راوړي. وروسته د زيار او کوښښ سره دوی يوه نوي ديموکراتيکي نظم جوړولی او د مدافعې لپاره ئې تياريدلی شي. هغه آزادي چې د داسې مبارزې سره لاس ته راځي کيدای شي چې دوامداره وي. دا د هغو کلکو خلکو په تعهد باندې دوام مومي چې يې د ساتلو او پراختيا ورکولو لپاره ئې کړي دي.

د عدم تشدد د مبارزې۱۹۸ میتودونه

د عدم تشدد د اعتراض او قناعت ورکولو میتودونه:

رسمي بیانیې:

۱. عمومي خطابې
۲. د مخالفت یا موافقت لیکونه
۳. د تشکیلاتو یا مؤسساتو له خوا اعلامیې
٤. لاسلیک شوي عمومي بیانیې
٥. د شکایت یا غوښتنې لیکلی بیان
٦. ډله ئیزې او یا مجموعي غوښتنې

پراخو پرګنو ته پیغام رسول:

۷. شعارونه کاریکاتورونه او اعلامیې
۸. بیرغونه،پوسټرونه او نور تصویري ابلاغیې
۹. ورقونه رسالې او کتابونه
۱۰ . اخبار او مجلې
۱۱ریکاردونه، رادیو او تلویزیون
۱۲. پر ځمکې او یا هوا لیکنې

ډله ئیزاستازیتوب:

۱۳. د استازو هیئت یو لوړ رسمي مقتدر مقام ته لیږل
۱٤. د استهزا لپاره جایزې ورکول
۱٥. په ډله ئیزه توګه د لایحود تائید لپاره زیار ایستل
۱٦. خلکو ته د یو عمل په نه کولو قناعت ورکول
۱۷. د درواغو انتخابات

د علامتي(سمبولیک) عمومي اقداماتو تر سره کول

۱۸. د بیرغونو او نور علامتي رنګونو بدلول

١٩. د علايمو آغوستل
٢٠. دعاګانې او عبادتونه
٢١. د علامتي شيانو توزيع کول(لکه بيرغونه او نور)
٢٢. د اعتراض لپاره ځان لوڅول
٢٣. د خپل شخصي جايداد ورانول
٢٤. د علامتي چراغونو روښانول
٢٥. د عکسونو زوړندول
٢٦. پر عکسونو باندې د پروټست لپاره رنګ آچول
٢٧. نوې علامې او نومونه
٢٨. د سمبوليک غږونو پورته کول(لکه الله اکبر)
٢٩. د علامتي شيانو احيا کول
٣٠. بې ادبه حرکات تر سره کول

پر اشخاصو باندې زور آچول او يا دهغوی تنګول:

٣١. د ځورولو لپاره د رسمي اشخاصو تعقيبول
٣٢. د رسمي خلکو رټل
٣٣. د وروروليِ د تشکيلاتو جوړول
٣٤. شوګير کول(پر يو ځای يا د يو رسمي شخص د کور په مخکې)

موسيقي او ډرامه:

٣٥. خندالرونکي ټوکې او مسخرې
٣٦. موزيک غږول او لوبې تمثيلول
٣٧. بدلې ويل

ډله ئيز حرکتونه:

٣٨. رفتارونه
٣٩. رسم ګذشتونه
٤٠. ديني راټولېدنې
٤١. زيارت کول
٤٢. د موټر سايکلونو سپرلي

د مړو نمانځل:
٤٣. سياسي ويړ
٤٤. د ټوکو جنازې
٤٥. نمايشي جنازې
٤٦. د قبرونو زيارت کول

عمومي ټولنې

٤٧. د اعتراض او يا تائيد لپاره راټولېدل
٤٨. د اعتراض لپاره جلسې کول
٤٩. د پروټسټ سترواخفا شوې اجتماع
٥٠. په يوه مشخص وخت کې د يوه خاص شي زده کول

په شا تګ او تقبيح کول:

٥١. وتل
٥٢. چوپتيا
٥٣. د مکافاتونو نه قبلول
٥٤. شا اړول

د ټولينيزې همکارۍ نه کولو ميتودونه

د اشخاصو تجريدول او د اجتماعي حقونو نه يې بې برخې کول:

٥٥. اجتماعي تحريم
٥٦. انتخاب شوی اجتماعي تحريم
٥٧. جنسي امتناع کول
٥٨. تکفيرول
٥٩. بې برخې کول

په ټولينيزو مراسمو، رواجونو او مؤسساتو کې همکاري نه کول:

٦٠. د اجتماعي او سپورتي فعاليتونو ځنډول
٦١. د اجتماعي امورو تحريم
٦٢. د زده کونکو اعتصاب

٦٣. اجتماعي نافرماني(لکه ټيکرى نه په سرول)
٦٤. د اجتماعي مؤسساتونه ځان ايستل

له اجتماعي سيستم نه پر شا تلل:

٦٥. په کور کې پاتې کيدل
٦٦. په ځانګړي ډول همکاري نه کول
٦٧. د کار ګرانو د کار نه تښتيدل
٦٨. پناه وړل
٦٩. ډله ئيزترى تم کيدل
٧٠. د اعتراض لپاره هجرت

اقتصادي ميتودونه
د همکاري نه کولو اقتصادي تحريک
د مستهلکينو له خوا اقدام:

٧١. د مستهلکينو له خوا تحريم
٧٢. د تحريم شوو شيانو مصرف نه کول
٧٣. د هوسايني د لوازماتود استعمال نه سر غړونه
٧٤. د کرايو نه ورکول
٧٥. د کرايې نيولو نه ډډه کول
٧٦. ددښمن هيواد او يا د ټولو باندنيو هيوادونو د توليداتو او خدماتو د آخستلو نه امتناع کول
٧٧. د څو هيوادونو له خوانه د يوه هيواد د توليداتود يوه شکايت له امله همزمانه تحريم.

د کارګرانو او توليد کوونکو له خوا اقدام:

٧٨. د کارګرانو تحريم
٧٩. د توليد کونکو تحريم

د دلالانو(عمده خرڅونکو) اقدام:

٨٠. د تهيه کونکو او خرڅونکو تحريم

د مالکانو او اداري له خوا اقدام:

٨١. د تجارانو له خوا تحريم
٨٢. د جايدادونو د اجاره ورکولو او يا خرڅولو نه ډډه کول
٨٣. د فابريکو قلپول
٨٤. د صنعتي مرسته کولو نه ډډه کول
٨٥. د تجارانو "عمومي اعتصاب"

د مالي منابعو د متصديانو له خوا اقدام:

٨٦. د بانکونو نه خپلې پيسې را ايستل
٨٧. د حق الزحمو، قرضونو او مالياتو د ورکولو نه ډډه کول
٨٨. د قرضونو او سودونو د ورکولو نه ډډه کول
٨٩. د کريدتونو او پانګو تفکيک
٩٠. د مالياتو نه ورکول
٩١. د حکومت د پيسو د آخيستلو نه ډډه کول

د حکومتونو له خوا اقدام:

٩٢. داخلي بنديز(لکه په امريکې کې د کيوبا پر توليداتو بنديز)
٩٣. په تور لست کې د سوداګرانو نومونه ليکل
٩٤.د بين المللي خرڅونکو بنديز
٩٥. د بين المللي آخيستونکو بنديز
٩٦. د بين المللي تجارت بنديز

د اقتصادي همکاري نه کولو ميتودونه

علامتي(سمبوليک) اعتصاب:

٩٧. اعتراضي اعتصاب
٩٨. لنډ مهاله اعتصاب

زراعتي اعتصاب

٩٩. د بزګرانو اعتصاب
١٠٠. د فارمونو د کارګرانو اعتصاب

د ځانګړو ډلو له خوانه اعتصاب:

۱۰۱. د جبري کار(بېګار) نه سر غړول
۱۰۲. د بنديانو اعتصاب
۱۰۳. د کسبګرو اعتصاب
۱۰٤. د حرفوي ډلو اعتصاب

صنعتي عادي اعتصابونه:

۱۰٥. د مؤسسو اعتصاب (لکه د مکتبونواعتصاب)
۱۰٦. صنفي اعتصاب(لکه د بوټ جوړونکو اعتصاب)
۱۰۷. د خوا خوږو ډلو اعتصاب
۱۰۸. په تدريج سره دکارګرانو کمېدل او په پای کې هيڅوک کار ته نه حاضريدل
۱۰۹. په وار سره د فابريکو د کار بندول
۱۱۰. د ورو کار کولو اعتصاب
۱۱۱. په کار کې د مقرراتوډير مراعات کول تر هغه پورې چې د کار سرعت ډير لږ کړي
۱۱۲. د ځان ناروغه آچولو اعتصاب
۱۱۳. اعتصاب د استغنا سره
۱۱٤. محدود اعتصاب
۱۱٥. انتخاب شوي اعتصاب

د متعددو صنعتونو اعتصابونه:

۱۱٦. عام کړې شوې اعتصابونه
۱۱۷عمومي اعتصابونه

له اقتصادي اړيکو سره يو ځای اعتصابونه کول:

۱۱۸. د يوې سيمې اقتصادي حرکت په داوطلبانه توګه موقتاً أ درول.د پروټست يو هندوستاني ډول دی، چې هړتال هم ورته ويل کيږي

۱۱۹. د اقتصادي فعاليتونو بندول

د سياسي همکارۍ نه کولو ميتودونه

د صلاحيت ردول:

۱۲۰. د وفاداری ایسارول او یا بیرته آخستل
۱۲۱. د عمومي مرستو نه قبلول
۱۲۲. لیکنې او ویناوې چې مقاومت تشویقوي

له حکومت سره د اتباعو همکاري نه کول:

۱۲۳. د تقنیني مؤسساتو ردول
۱۲٤. د انتخاباتو تحریم
۱۲٥. د حکومت د وظایفو او مقامونو تحریم
۱۲٦. د حکومت د څانګو، نمایندګیو او نورو برخو تحریم
۱۲۷. د حکومت د تعلیمي مؤسساتو نه راوتل
۱۲۸. د حکومت له خوانه د حمایه شوو تشکیلاتو تحریم
۱۲۹. د قانون له تطبیق کونکو سره د مرستې نه مخ آړول
۱۳۰. د خپلو علایمو او دځای د نښو لرې کول(لکه دکور لمبر او نور..)
۱۳۱. د مقرر شوو مامورینو د قبلولو نه انکار کول
۱۳۲. د موجوده مؤسساتو منحل کیدل نه قبلول

د دیکتاتورۍ نه د اطاعت کولو پر ځای نورې لارې:

۱۳۳. بې پروایي او د اوامرو ورو قبلونه
۱۳٤. کله چې مستقیمه لارښودنه وجود ونه لري بې اطاعتي کول
۱۳٥. عامه بې اطاعتي(نافرماني)
۱۳٦. بې اطاعتي په تغیر د بڼې لکه د زړه نه یو امر نه اجراکول
۱۳۷. د یو اجتماع او یا یو مجلس د پریښودلو نه امتناع
۱۳۸. کښیناستل
۱۳۹. د اخذ عسکر او تبعید سره همکاري نه کول
۱٤۰. پټیدل، تښتیدل او یا غلط هویت پکارول
۱٤۱. د "نا حقو" قوانینو په مقابل کښې بې اطاعتي

د حکومت د منسوبینو له خوا اقدام:

۱٤۲. د حکومت د لوړ رتبه مقام له خوا د مرستې کولو نه امتناع
۱٤۳. د قومندې او اطلاعاتو د مجرا بندول
۱٤٤. ورو والی او ممانعت

١٤٥. عمومي اداري همکاري نه کول
١٤٦. قضايي همکاري نه کول
١٤٧. د قانون د تطبيقولو څانګو له خوا نه قصدآ بې کفايتي او انتخابي همکاري نه کول
١٤٨ بغاوت

کورنی حکومتي اقدام:

١٤٩. د لوړ مقام قانون، نظم يا د محکمې له فيصلې سره بې له مستقيمې سر غړونې نه قسمآ قانوني تجاهل او يا ځنډول
١٥٠. له مرکزي حکومت سره، د محلي،او ولايتي حکومتونو همکاري نه کول

بين المللي حکومتي اقدام:

١٥١. په ديپلوماتيکي او نورو نمايندګيوکې بدلون
١٥٢. په ديپلوماتيکي مراسمو کې ځنډ او يا لغو راوستل
١٥٣. ديپلوماتيکي په رسميت پيژندلو کې ځنډ راوستل
١٥٤. د ديپلوماتيکي اړيکو پرې کول
١٥٥. د بين المللي مؤسساتو نه ئې را ويستل
١٥٦. په بين المللي مؤسساتو کې ئې په غړيتوب نه قبلول
١٥٧. د بين المللي مؤسساتونه يې اخراجول

د عدم تشدد د مداخلې ميتودونه

سايکالوژيکي مداخلې:

١٥٨. ځان ديرې ګرمې او يا ډيرې يخنۍ ته معروضول
١٥٩. روژه

الف: د اخلاقي فشار روژه، چې خپل ځان او يا ژوند په خطر کې واچوي، او د بشري ټولنې احساسات راوپاروي
ب : د لوړې اعتصاب
ج : سيټياګراهيک روژه، چې مقابل لوری د خپل ځوريدلو نه و شرموي

١٦٠. معکوسه محاکمه، چې قانون باندې انتقاد او مقابل لوری محاکمې ته محول کړي
١٦١. د عدم تشدد ځوړول

عملي(فزيکي) مداخله:
١٦٢. کيناستل
١٦٣. دريدل
١٦٤. سپريدل
١٦٥. په اوبو کې دريدل
١٦٦. په آزاده فضاکې د عدم تشدد د فعالينو موقتي راټوليدل،چې د راټوليدلو ځای
علامتي(سمبوليک) اهميت ولري
١٦٧. د دعا لپاره راټوليدل
١٦٨. د عدم تشدد يرغل، د داوطلبو افرادو مارش يو مهم علامتي او يا ستراتيژيکي نقطې ته
او بيا دهغې اشغال
١٦٩. د دښمن فضايي قلمرو ته د آلوتکو په واسطه د پانو، خوراک او يا سوغاتونو د توزيع
لپاره بې د تشدد د استعمال نه ننوتل.
١٧٠. د عدم تشدد تجاوز
١٧١. د عدم تشدد غږ پورته کول(چيغې وهل)
١٧٢. د عدم تشدد مخنيوانه(ممانعت)
١٧٣. د عدم تشدد اشغال يا (په عدم تشدد سره د يو ځای نيول)

اجتماعي مداخله:

١٧٤. د نوي اجتماعي نمونې تاسيسول
١٧٥. په تسهيلاتو کې اندوخر جوړول
١٧٦. د يوه رسمي مقام سره د خبرو اترو اوږدول او د هغه وخت ضايع کول
١٧٧. په يوه اجلاس کې ننوتل او د خبرو په واسطه جلسه اخلالول
١٧٨. په يو ازدحام کې خلکو ته چټک پيغام رسول او بيا تښتيدل
١٧٩. تعويضي اجتماعي مؤسسې جوړول
١٨٠. د تعويضي ارتباط سيستم جوړول

اقتصادي مداخله:

١٨١. سرچپه اعتصاب(چې کارګرانو ته وويل شي،کار ته مه راځئ او دوی بيا راشي)
١٨٢. د کور نه د نه وتلو اعتصاب
١٨٣. د ځمکې قبضه کول بې له تشدد نه
١٨٤. د محاصرې نه سر غړول
١٨٥. د سياسي تحريک له امله جعلي اسعار جوړول
١٨٦. د اجناسو د رانيولو نه ځان ساتل

۱۸۷. د شتمنيو قبضه کول
۱۸۸. موقتي ذخيره کول
۱۸۹. انتخابي ملاتړ کول
۱۹۰. تعويضي مارکيټونه
۱۹۱. د تعويضي انتقالاتو سيستمونه
۱۹۲. تعويضي اقتصادي مؤسسې جوړول

سياسي مداخله:

۱۹۳. په اداري سيستم کې ازدحام جوړول
۱۹٤. د استخباراتي نمايندګانو د هويت افشا کول
۱۹٥. د بندي کېدلو غوښتنه
۱۹٦. د "بيطرفو" قوانينو نه عامه نافرماني
۱۹۷.بې له همکارۍ نه کار کول
۱۹۸. دوه حاکميتونه او ورسره موازي حکومتونه جوړول

په ډيرو حالاتو کې هغو خلکو، چې د ديموکراتيکي حقوقو او عدالت لپاره مبارزه کوي، د عدم تشدد د مبارزې د ميتودونو د پوره شمير نه خبر نه وي. معقوله ستراتيژي، توجه د عدم تشدد لارو چارو(ميکانيزم) ته، او په احتياط سره د ميتودونو انتخاب د يوې ډلې د بريالیتوب اتفاق زياتولی شي.
جين شارپ،دا ۱۹۸ميتودونه تدقيق او کتلاک کړی او په خپل کتاب کې
(The politics of nonviolent action)
چې په دريو ټوکو کې خپور شوی، ډيرانتخابونه يې د تاريخي مثالونو سره وړاندې کړي.

د لیکوال په اړه:

جین شارپ، د البرټ انشټاین په مؤسسه کښې، د امریکې د متحده ایالاتو، د مساچوست د ایالت د باستن په ښار کښې لوړ رتبه عالم دی. د کال ۱۹٦٥ نه ئې تقریباً د دیرشو کلونو لپاره د هاروارډ د پوهنتون د بین المللي چارو په مرکز کښې د تحقیق وظایف تر سره کړي. هغه د مساچوست د ډارت موت په پوهنتون کښې د سیاسي علومو اعزازي پوهاند هم دی.

ډاکټر شارپ، " د عدم تشدد د جګړو په کلازویچ " او " د عدم تشدد په ماکیاولي " باندې شهرت لري. هغه په ۱۹۸۳ کال کښې د البرټ انشټاین مؤسسه تاسیس کړ، چې د ستراتیژیکي عدم تشدد د مبارزې په موضوع باندې د دیکتاتوری،جنګ ، عامې وژنې او ظلم په مقابل کښې ، تحقیقات، د پالیسیو مطالعات ، ښونه او روزنه، تشویق او ترویج کړي.

جین شارپ، د اکسفورډ د پوهنتون نه د سیاسي تیورۍ د فلسفې په څانګه کښې د ډاکټرۍ درجه تر لاسه کړی (۱۹٦۸) ، او د اوهایو د ایالت د پوهنتون نه ئې د سو سیالوژۍ په څانګه کښې د ماسټرۍ درجه (۱۹٥۱)، او د سوسیال ساینس په څانګه کښې د لیسانس درجه (۱۹٤۹) لري.

هغوی دوه افتخاري ډاکټرۍ او نورې علمي ویاړنې هم تر لاسه کړي.

د لسو کلونو لپاره په ناروي او انګلستان کښې اوسیدلی دی، او د اکسفورډ په پوهنتون او ناروي کښې ئې پر مخ تللي مطالعات ئې تر سره کړی، او هم ئې د اوسلو په پوهنتون او د ناروې د اجتماعي تحقیقاتو په مؤسسې کښې په لوړو مقامونو کښې کار کړی دی.

ډاکټر شارپ ډیر کتابونه او نور اثرونه د عدم تشدد پر مبارزې، سیاسي قدرت، سیاسي مسایل، د آزادۍ د مبارزې، دیکتاتوري، او دفاعي پالیسۍ په برخه کې لیکلي دي. د هغوی آثار په ۳۲ ژبو ترجمه شوي. چې ځینې آثار یې دادي:

- د عدم تشدد د عملي کولو، تګ لاره.
- اروپا فتح نه کیدونکی ګرځول
- ملکي مقاومت
- اجتماعي قدرت او سیاسي آزادي
- ګاندي د سیاسي ستراتیژي پوه په حیث
- د عدم تشدد د مبارزې قدرت او اجرا کول. سریزه د تبت دیني رهبر دالای لامه له خوا.

- ګاندي د اخلاقي قواوو وسلې ښه په کار اچولی دي. (دا يې اولنی کتاب دی چې البرت انشټاين او د بهارتان کوماراپا، سريزې هم پکښې شاملې دي.

- د عدم تشدد د مبارزې په کار اچول

د شلمې پيړۍ عملي تجربه، او د يويشتمې پيړۍ لپاره د استعمال وړ. دا کتاب د ځينو د نظر خاوندانو له خوا يو شاهکار ګڼل شوی.

- د عدم تشدد د مبارزې او سياسي سر غړونې ډکشنري.

- مقاومت، سياست، او د امريکايانو مبارزه د آزادۍ لپاره،١٩٨٦ (ګډتاليف)

- عدم تشدد ته لاس آچول: يو تحقيقاتي لار ښود ،١٩٩٧ (ګډ تاليف)

د هغوی ځينې اوسنې لنډې ليکنې عبارت دي له: ديکتاتورۍ نه ديموکراسۍ ته، چې په ٣٢ ژبو کښې شته ، د تشدد پر ځای نورې حقيقي لارې ، او د کودتا پر ضد (ګډ تاليف).

ډاکټر شارپ، آسان کړې شوې وړانديزونه ئې، د عدم تشدد د مبارزې په څرنګوالي او د هغه د استعمال په اړه، او هم د کودتا د مخنيوي په ارتباط حاضر کړی دی. مختلف ورکشاپونه ئې اداره کړي، او په نړيوالو سختو کړکيچنو حالاتو کښې د ستراتيژيکي عدم تشدد د مبارزې په برخه کښې ئې ارزښتناکې مشورې ورکړي.

هغه عقيده لري چې، عملي او ستراتيژيکي ښه پلان شوي د عدم تشدد مبارزه، کيدای شي چې په تصادماتو کښې د ظلم د لرې کولو لپاره د تشدد پر ځای په ډيره آغيزناکه توګه په کار واچول شي.

Download from:aghalibrary.cm